

nôrabi **uráá**qtaba (**Apótoro**) **timáyí**karai-wayukama **nôrabi** **uráá**taba

Îtuma aáma tíménune téna árain-aimma tiráiyé.

¹ Tíópiratio, naayóbáqá maami-kánnáábímmá wataáma agatáunama minná Îtuma mi-qtátááqá tarôq uréna aarawaamá yiráátirai-qtataaqtaba agatáune. ² naayóbáké áaimma átárena íbêq-kanaaraqá Îtuma wenamáárîq awaaméqá umáyikena timáyíkarai-kayukama yiwíkена aamá áúmatan-aimma kéyiraatiye. wemá mayaímá mamá ánataigae téna Áánûqtuni Aokaq-Áágóní akoqnáaraq timá yímikaiye. mikáké Áánûqtuma Îtumma awíqmena Áánûqtuma yabíkái-marupaqa utáiyé. ³ naayóbáqá Îtuma wenamáárîq aú-aiqa maténa pukáipoana anaaékaqa netuq-kánáámá wemá iyápó-annaraq wenaúma má-yiraatiraiye. miráuma kaayaq-wáyúká ái-ayaa-kanaama (40 kanaama) Îtuma yetôpaqa uréna Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba timá yímikaiye. ⁴ mirá téna Îtuma yeráwáqté aáwaqa naí-yááréráq maraq máena timá yímikaiye. keráwáqá Yérútáárebaq íma yuwéraq kóoro. keráwáqá paá yaákareq aboámá ‘tíménúne’ téna timá akoqnáá tiráine. naayóbáqá Îtuma maará-tiraine: “kemá timá tímikaunna-yataaqaba awé oro. ⁵ Yóáane wemá aarawaamá nommá péqyikaraimanibo anaaékaqa pááqya-kanaabimma

nommá peránómma Aokaq-Áágómá péqtikaniye.” téna Ítuma tiráine. ⁶ ánibo mi-kánááráqa iyápó-annama mórabi áíkuma máqe-uraae. yeráwáqá maará téta Ítuma ítama aónaraae: “uyátáraana-nako, íbêqa emá káámááni yabíkáanna-yataaqa yauwéqma ketáamá Ítiráaeo-wayukama yimínónô?” téta yemá tirááe. ⁷ ánibo wemá yauwéqma yeráwáqá timá yímikaiye: “maami-qtátááqá keráwáqtí minnâ íma wáipoaq mi-kánááwábi mi-túpááyábámá itánóe. ímiye. ketibomá aúyánápí kéitana wenamá mi-qtátááqtabámá kéitaiye. ⁸ miráimanibo anaaékaqa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá keráwáqtê kumáinaq keráwáqá akoqnáama mayánoe. ánibo keráwáqá ketáama maméq Yérútáárebakaraq Yúriabakaraq Támériabakaraq máqten-aukapaq-marabaqa mamé wéyáwé umá ínóe.

Ítuma aboání marûpaq utáiyé.

⁹ Ítuma wemá maamin-áímmá timá ánatatuwaitata wení iyápó-annama aónraawana aboání marûpaq Ítuma utáiyé.mórama waayá-kónnákómá awíqmena utáiyé. miráitata móra-konnakoma awíqmena kóitata yeráwáqá ókaraq wemmá íma aónaraae. ¹⁰ Ítuma aboání marûpaq kóitata yeráwáqá paá karáqtuwe máawana yeráwáqtí yimakaqá kaayaq-nákárátá itó-uma máqe-uraaye. yenákámá wayán-únákáqtóma umátoketa maará téta tirááye: ¹¹ “keráwáqá Káárirí-wayukama nôraq itaráq itó-uma máeraq aabayápáqá karáqtuweraq mááo? maami Ítuma káonaawana Áánûqtuma wení marûpaq yauwéqma awíráitana kóiniq umá anaaéqa wemá miráráá

umá yauwéqmena kumínaq aónanoe.” téta
yenákámá tirááye.

*iyápó-annama yeráwáqá téta ‘Yúqtaatini mayáiráqá
móra-nakoma mayániye’ tirááe.*

¹² miráitata yemá Órîbêti-anuraq máqeta yuwéta
Yérútáarebaq waaqókákq uréire urááe. ¹³ ánibo
yemá uréta naayóbáqá máqe-uraan-namma
yanaammá aráqmata-naupaq máqtemma máqe-
uraae. min-íyápó-ánnámá mibáq máqe uráa-yuti
yíwîqa Pítaae. Yóáane. Yêmitie. Áánarue. Píripie.
Tómáátie. Paatááromiyue. Máátiyue.ánibo Yêmitima
Áápiatimma áanikoe. ánibo Tááímonima káámááni-
ayubike karuwaq-naré. Yúqtaatima Yêmitimma
áanikoe. mirá-uraiye. ¹⁴ maami-káyúkámá yemá
máqtemma móra-iyakaq maréta nunamummá tíq-
tiq urááe. ánibo yaímma aaranaammá Máriaama
Îtuma anóama wení ábâqawaaraayugaraq máqtemma
nunamummá tirááe. ¹⁵ mi-kánááráqá Pítaama
ító-urena máqtemma wení ábâqawaaraayuma
Îtun anaaé wáráa-kayukati yúrakaq móra-aimma
tiráiyee. mi-káyúkámá miráuma netuqyaammá
(120) máqe-uraae. ¹⁶ Pítaama maará-tiraiye:
“keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro.naayóbáqá
móra-aimma maará téna Aokaq-Áágómá Tébitini
óyaukaq tiráine. maamin-nákómá Yúqtaatima
aammá yiráátiqtata Îtumma yáqtokaae. min-
áímmá Yúqtaatitaba arammá iyaíno. tiráimma
íbêqa abarokákq kéiyee. ¹⁷ Yúqtaatima ketáátê
yagaroqtamá máqe-uraimma wemá maami-
máyaímá matáiyee.” téna Pítaama mirá-tiraiye.
¹⁸ maamin-nákómmá Yúqtaatima naayóbáqá

wenamááriq wení otaa-mónéqnapó maramá meyaníq uráine. min-áúkápáqá wenamááriq ikákuraine. ko yutákitana yarákéna áyaqa kugúbagitana pukuráine. ¹⁹ minnáyaba máqtemma Yérútáárebaq máa-kayukama ítaraane. miráitata min-áúkápáqtabámá yeqtí yábikemma Aaketááma miráuma ‘naae-márábáre’ kéte. ²⁰ ánibo Pítaama maará-tiraiye: “maamin-áímmá Táámupi agatáin-aikoma maará kétiye. ‘wení naammá paá-namma wániye. móra-nakoma íma min-áúpáqá maíno.’ téna kétiye. ánibo ókaraq Táámuni wannaabí téna ‘káqo-nakoma ayuwáiyana wení mayaímá mayaíno.’ téna kétiye. ²¹ miráinataa íbêqa ketáámá móra-naqa uyátárai-naqa Ítute uréire uráiya-kayukabike aónama awiránúnatae. ²² naayóbáqá Yóáanema áaimma átárena nommá waayúkama péqyikaraike Ítuma mayaímá áaimma átáma maténa aqtóráq itana Áánûqtuma yauwéqma wení márûpaq awíqmena úitata aónaraiya-kayukabike móra-naqa awiránúnatae. miráinana Ítuma pukáipike itó-urai-waigoni ketáátê watáama tíniye.” tená Pítaama tiráiyé. ²³ Pítaama mirá-timatuwaitata yemá kaayaq-náqá yiwíkaae. móra-waigon-awíqa Yótêbi Yátatie. wení káqon-awíqa Patáábatie.morá-nakon áwíqa Máátáiyatie. ²⁴ miráitata yeráwáqá nunamummá maará tétá tirááe: “uyátárai-nako, emá máqte-kayukati íyaqnoabaqa kanaaráq káonaane. maa-kááyáq-nákábíkémhá náawanaq awiránónáa keqtáámá tiráátiyo. ²⁵ miráinana min-nákómá Yúqtaatini mayaíráq mayániye. wemá mórana ení iyápó-annabi mániye. ánibo Yúqtaatima maami-máyáímá yuwéna puí-márúpáq kói-nakoni

mayáiráq mayániye.” téta nunamupí tirááe.
²⁶ mi máka-nakoratama kanaaráq mi-máyáimá
 máyáawaniq urááyataboata yemá nunamummá
 kéteta yátáma maqamá akátemma Áanûqtuma mi-
 tátámá mamá Máátáiyatinopaq makáiyeye. mikáké
 Máátáiyatima wemá uyátáitata wemmá awíqma
 tiyááka umá móra timáyíkáan-annate yagaroqtamá
 ákáraae.

2

Aánûqtunopake Aokaq-Áágómá kukáiyeye.

¹ Ítuma pukéna itó-urai-kanaarake áaimma átárena
 kaayaq-wáyúkágáráq tiyááka-kanaaraq (áwíqqa
 Péqtekoti-omaqa) yeráwáqá móra-naupaq yama
 áíkutaae. ánibo ² anókaq áama ayéna akoqnáá
 uwáágoraa umá Áánûqtunopake kukéna maraq
 máa-naupaqa ógikaiye. ³ ánibo irautakáá-qtátááqá
 aónaraae. mi-qtátáákómá yabí-tábí umá móra-
 mora-yuti yiqnókáq kukáiyeye. ⁴ ánibo Áánûqtuni
 Aokaq-Áágómá yepí máqtemma ógiqme uráiyeye. mi
 táoqa yeráwáqa áaimma átáma óq-aipike Aokaq-
 Áágómá yímitata tirááe.

⁵ mi-kánáaráqá yaímma Yérútáárebaq yamáa-
 kayukama yemá monoq-wáyúkábóata yemá máqte-
 marabake-kayukae. ⁶ maamin akoqnáá-uwaagoraan-
 aimma timá abarokáq itata máqtemma aarawaamá
 mórabita áíkutaae. miráitata yemá máqtemma
 móra-mora-yuma iyápó-annama yimónaamma
 óq-ain oq-aipike aamá kétewata ôpake ya máe-
 kayukama yeqtáábike aamá kétewataboata yimurere
 urááe. ⁷ ánibo yemá máqtemma iyánáaq umá

kánateta yúyánámmá ôriq umá itéta tirááe: “yemá maami-káyúkámá máqtemma aamó te-káyúkámá Kááririri-marupake-kayukamoe. ⁸ náaraq íyô? ketáá móra-mora-yutaama ketáái táabikenaq kéitaunataabiyo?” téta tirááe. ⁹ ketáá máqtemma miráuma Páátíya-wayukama Mariya-wayukama Írama-wayukama Metapotémia-wayukama Yúria-wayukama Kaaparótia-wayukama Pááqtati-wayukama Étia-wayukama ¹⁰ Parítiya-wayukama Paapíriya-wayukama Íqtíbi-wayukama Aríbiya-wayukama Tairíni-marupaq waaqókáre Aróma-wayukama Íbarugaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Karíti-wayukama Arébiya-wayukama itáunataama ¹¹ ketáámá káqo-kaqo-marupake yemmá máqtemma ketáái táabike watáama Áánûqtuni anó-qtataatriq iqtábá kéte. ¹² máqte-kayukama iyánáaq umá ánataráamanibo móra-nakoma mi-qtátáákón áaimma íma kanaarác timá yímikaiye. yemá yeiyáá maará téta tirááe: “maami-qtátááqá nói-qtataakoni áainabiyo?” téta tirááamanibo ¹³ yaímma-wayukama akáyáámmá téta maará-tiraae: “yemá taíbaq-aipike téta taíbaq aúgemma wááéni-nomma naréta neginaagí kéoe.” téta tirááe.

Pítaama watáama tiráiyé.

¹⁴ miráimanibo Pítaama tiyááka umá móra-iyapo-annate itó-uma máena anókaq ááyama máqte-kayukama watáa timá-yimena tiráiyé: “keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, Yérútáárebaqa máa-kayukama ketáama iteraq maami-wágóni áaimma keráwáqá ítama arútáaro. ¹⁵ keráwáqá túyánámmá ítáama keqtaáyábá ‘aíbôq-nomma naréta neginaagí kéoe’

téq kétémanibo íbêqa paá aabayaaraq (9 kirokiraq) kéuyawiye. ¹⁶ miráimanibo maami-qtátááqtabá naayóbáqá Áánûqtuni amuné-náqá Yóéroma maará-tiraine. ¹⁷ Áánûqtu tiráine.

‘aqtó-kánáámá waaqókárîq kéinaqa ketí Aágoni akoqnaáama yúwáanana máqtemma aarawaabí kumíniye. miráinata keqtáanimaarabi keqtiáámûmaaqa amuné-áímmá tínoe.

keráwáqtí awaayatí-wayukama yúramma karákéta kainapákáá umá aónaiyata keráwáqtí anónuqma-wayukama kaimmá aónanoe.

¹⁸ mi-kánááráqá ketí mayaí-mákónábi mayaí-íníkámmá ketí Aágoni akoqnaáama yíménata yeráwáqá amuné-áímmá tínoe.

¹⁹ kemá aabayákáqá awaaméq-yátááqá yiráátéq aménáápáqá maa-márábímmá awaaméq-yátááqá yiráátenune.

naaegógáráq iragáráq úmukaraq wánoe. ²⁰ uyátárai-nakoni anó-kanaama íma pááq uráinana aabaúgómá kumayuqá auráinana wíyokoma mamá naaemá aurániye.

²¹ mi-kánááráqá náayubi uyátárai-nakon áwîkaq yaíya-kayukama Áánûqtuma yeráwáqá yauwéqma yiwiráinata yemá wenná mánoe.’

téna Áánûqtuni amuné-nákomá Yóéro mirá-tiraine.” téna Pítaama tiráiyé. ²² Pítaama ókaraq tiráiyé: “keráwáqá Ítíráaeo-wayukao, maamin-áímmá itáaro. Ítuma Náátárêtibake-nakoqtaba aamá timá-timénaa kéune. ²³ wemá keráwáqtí aúkáapi máitanama Áánûqtuma wepí taígani awaaméq-yátáákáráq amuné-áíkáráq tarôq itaq keráwáqá

kenamáárîq aónaraae. naayóbáqá Áánûqtuma wenamáárîq aúyánámmá ítarena maamin-náqá Ítumma keráwáqtí tiyáápikaraq maréna keráwáqá ámáam-aimma arátê-kayukama iyáápi tímitaq wemmá kaapaq-yátáq ikámôwana pukáiyé.

²⁴ miráimanibo Áánûqtuma min-náqá yauwéqma pukáipike múte itó-umakaraiye. ániibo wemmá aú-aiqa éna puí-yátáápike mamá paábaq ayúkaiye. miráuma puí-yátáákómá min-náqá íma kanaaráq yáqtokaiye. ²⁵ Tébitima min-nákóqtábá pukáipike itó-iniqtaba maará téna tiráine.

‘kemá máqte-tupaama uyátárai-nakoma ketí túbáq aati-aatimá máetaq aónaraunaboana wemá ketimakáq máipoana kemmá móra-yataakoma íma tiweqtániye.

minnýyaba timuqá ôriq umá kémaraunana

²⁶ ketáagoma amuq-yatáákáráq tóyaupikemma anókaq ááyama kétiye.

²⁷ emá íma ketí tirun-íyápómá yúwénana puí-márúpáq wíniye.

ítaraunboana ketí túgogaraq aagániye. minná kemá ení Aokaq-náqá íma ayúwénana kabiraíno.

²⁸ matúq-matuq umá mái-apaq wí-ámmá kemmá tiráátiraanama kemá kété máeboaa kepímmá timuq-yatááqá ógitikaraane.’

téna ketináábútáá Tébitima tiráine.

²⁹ ketíbâqawaaraayuo, ketináábútáámá Tébitima púítata uqtamá karaane. wení mararaamá ketáátê íbêqa paá wáiyé. ³⁰ miráimanibo Tébitima Áánûqtuni amuné-náqá máenaboana kéitaitana Áánûqtuma árain-aimma akoqnáá umá maará-tiraine. mórama ‘enánnábíké-nákómá ení márûqa yabíkái-yataaqa

mayániye' téna Áánûqtuma Ítuqtaba Tébitimma timá ámikaiye. ³¹ naayóbáqá Áánûqtuma nôrabi ínena i-qtátááqá Tébitima aónatuwena Ítuma pukéna itó-iniqtaba tiráine. Ítu Káríqtoma wemá min-nákóqtábá Áánûqtu íma ayúwáitana puí-márúpáqá máena wení aúgoma íma kabiraráiye. ímiye. ³² Ítuma pukáipike Áánûqtuma mamá itó-umakaraiye. miráitaqtaa ketáámá aónareqtaa kêtunatae. ³³ íbêqa wemá Áánûqtuni márûpaq uténa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mayéna aboání aayáánurapaq máiye. ánibo naayóbáqá Áánûqtuma téna 'Aokaq-Áámá aménúne' téna tiráiniq umá íbêqa aboámá Aokaq-Áámá keqtaábí atítikaraitaq íbêqa keráwáqá káonaae. ³⁴ Tébitima Áánûqtuni márûpaqa Áánûqtuni aayáánurapaq ímamanibo wemá maará téna tiráine.

'uyátárai-nakoma ketí uyátárai-nakoqtaba maará-tiraine.

emá ketiyáánurapaq maraq mááo. ³⁵ ánibo anaaékaqa kemá ení namuro-wáyúkámá mamá ení aítauq aménáápáq yikánúne.'

téna Tébitima tiráine. maamin-áim má téna anaaékaq Áánûqtuma Ítuni namuro-wáyúkámá yítábí mayuwánîqtaba amuné-áipí tiráiye. ³⁶ miráinataa ketáámá máqtemma Ítiráaeo-anna-wayukama maaminnáyabama ketáámá ítama arutánatae.maamin-náqá Ítumma keráwáqá kaapaq-yátáq ikámôwana pukáimma minná Áánûqtuma wemmá mamá anómma uyátárai-naqa Metáiyamma aúrakaraiye." téna Pítaama tiráiye.

aarawaamá taíbaq yirummá waeréta monoq-nómmá pékaae.

³⁷ yemá maamin-áímmá ítáawana min-áikóma yeqtí íyaqa atákáiyē. yeráwáqá Pítaakaraq yaímma iyápó-annama maará téta timá yímikaae: “ketíbâtiwaayuo, ketáái túnabaro íbêqa ketáámá náaraq ónúnatabiyo?” téta tirááe. ³⁸ Pítaa maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá máqtemma móra-mora-wayukama tirummá waeréraq monoq-nómmá Ítu Káríqton áwîkaq kéberaiyanawaq keráwáqti kúmiqa mamá paá umátikaino. keráwáqá mirá kéiyanaawaq Áánûqtuma wení Aokaq-Áámá timíniye. ³⁹ naayóbáqá Áánûqtuma maami-qtátááqá keráwákáráq keráwáqti iyápógaraq yaímma nékaq máiya-kayukagaraq ‘timénúne’ téna timá akoqnáá uráine. owé. Áánûqtuma ketáái uyátárai-nakoma ‘timénúne’ ténaboana máqtemma yááyarai-kayukama Aokaq-Áámá yimíniye.” téna Pítaama tiráiyē. ⁴⁰ ánibo Pítaama aayáqtáákaq watáama akoqnáá umá maará tiraiye: “keráwáqá atéráaro! keráwáqá íma arupú o-káyúkátí táí-aaikake nékaq mááero. yetí táí-meyamma anómma aurániye.” téna Pítaama tiráiyē. ⁴¹ miráitata máqte-kayukama Pítaan áama ítáa-kayukama monoq-nómmá pékaae. mi táoqa taígani-kayukama yirummá waékáamma (miráuma 3,000) mórabi yorupamá yoráutaiye.

aúgemma Ítun aamá ítáa-kayukati íráqôn-aaine.

⁴² mi-káyúkámá íráqôniq umá timáyíkáan-annati yáama kéiteta yíbâqawaayuma yíwáqnaa éta yeráwáqtê mórapike aáwaqa kéneta nunamummá

tirááe. ⁴³ miráitana Áánûqtuma taíbaq-awaameq-yataaqa iyápó-annabi tarôq uráitataboata máqte-kayukama ikatíq urááe.

⁴⁴ máqte-kayukama Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq uráá-kayukagaraq mórabi máqe-uraae. ánibo yemá yeqtí máqte-qtataaqtabama mórabi maqmá yaíkááe. ⁴⁵ miráitata yemá yeqtí máqte-qtataaqa waayúkaraq máráawata meyáníq kéowata móneqa matááe. mi-mónékáké yeqtí waayúkama móra-mora-yuma nóiqtababi o-qtátááqá meyáníq urááe.

⁴⁶ máqte-tupaama yemá máqtemma mórabi anó-monoq-naupaq uráámanibo yemá óq-naun oq-nauke Ítuma naayóbáqá yímikainikaa umá yammá wááéni-nokaraq mórabike narááe.yeráwáqá yimuqá kémareta máqtemma yímikaae. ⁴⁷ máqte-kanaaraq yemá Áánûqtun áwíqa múte kéyauyowana káqo-kayukama yeqtí yáaimma yimónéta 'íráqôniq kéoe' tirááe. máqte-kanaabimma uyátárai-nakoma yauwéqma yiwírái-kayukama ókaraq-okaraq yoráutaiye.

3

mórama aítauqa táíq urái-naqa íráqôniq uráíye.

¹ móra-taoqa Pítaayaa Yóáanema anó-monoq-naupaq nunamummô téqo-kanaa énaikaq (3 kiroki) kéitata utááye. ² ánibo móra-naqa aítauqa táíq urái-naqa mikáq awíqmeta utááe. min-náqá anóama miráuraimma marákárine. máqte-tupaama anó-monoq-nakoni oqtaráqá aati-aatimá máitata min-óqtáyábá 'íráqôn-auramma aónaiye' téta tirááe. máqte-kayukama yemá wemmá káonaawana

máqte-kanaaraqá moneqtaba waayúkaráq inaa-inaa tiráiyé. ³ ániibo maamin-nákómá Pítaayaa Yóáanemma yumónaimma anó-monoq-naupaq uyáberaiyeta kéoyana min-nákómá oqtaráq máena yenákáráq yaímma-yataaqa timígáae téna ítama aónaraiye. ⁴ Pítaama mi kárú-nakomma aúrapi karáqma akoqnáá kéitana Yóáanegaraqa miráuma aúrapi karákáitana Pítaama maará téna tiráiyé: “emá kekárátá timónaao.” téna tiráiyé. ⁵ ániibo “móra-yataaqa yenákámá timíyéta kéoye” téna wemá waéqma yenákátí yúrapi karákáiyé. ⁶ miráimanibo Pítaama maará téna tiráiyé: “kemá moneqa íma matokáunnamanibo kemá móra-yataaqa matokáunnama kanaarác emmá aménúne. minnâ Náátárêtipake-naqa Ítu Káríqton áwîkaq emá itó-uma aammá waao.” téna timá ámikaiye. ⁷ min-nákóní ayáákaq yáqtoqma itó-umakaitana páátákáá min-nákóní áiyayaakoma arupú umágéna akoqnáá uráiyé. ⁸ ániibo min-nákómá yaúmetameta kéena uréire éna yenákátí yinaaé waqména anó-monoq-naupaqa uténa wemá yaúmetameta kéena Áánûqtun áwîqa múte yaútaiye. ⁹ ániibo máqtemma aarawaamá min-náqá káonaawana uréire kéitata yemá Áánûqtun áwîqa múte yaútaae. ¹⁰ miráitata aarawaamá min-nákómá anó-monoq-nakoni íráqôn-oqtaraqa máena máqte-kayukaraq moneqtaba inaa-inaa téwai-nakoma aarawaamá íbêqa káonaawana atóbamagitata aónama iyánáaq kéeta taíbaq-yuyanamma ítaraae.

Pítaama anó-monoq-naupaq watáama tiráiyé.

11 maami aítauqa táíq urái-nakoma Pítaayaa Yóáaneti iyáákaq toto umá aarawaamá anó-monoq-namma ‘Tórómónini naamátûpare’ tenn-áúkápáq uyaatéta yama áíkutaae. ¹² Pítaa mikáyúkámá kényimonena maará téna watáama timá yímikaiye: “keráwáqá nôraq itaráq maami-qtátááqtábámá netuqyaa-túyánámmá kéitaa? nôraq itaráq kerátátí túrapimma kégararaao? keráwáqá túyánámmá itáama kerátámá kerátátí akoqnaágaraq aokaq-ááikákénáq maamin-náqá mamá itó-umakarauyo? áraimma ímiye. ¹³ keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, Áabaraagaraq Ááítekigaraq Yáakoboma yeráwáqá ketáái títaubikotaai Áánûqtuma wení mayái-iyápógón áwîqa múte yaútaimma Ítue. wemá min-nákómmá keráwáqá awîqma ááíq-wayukati iyáápi máráawana anó-kawaa-nakoma Pááíratima aónaimma otaa-qtátááqá íma wáitanaboana yauwéqma paá timákanena uráimanibo ímiye. keráwáqá wemmá tinaaéma umákaraane. ¹⁴ miráita keráwáqá wemá arupú éna Aokaq-náqá íraqôniq umá yainai-náqá aabi mayákaraae. keráwáqá waayúkama ikámma puí-náqá ayúkaamanibo ¹⁵ aúwaraikoni áai-naqa wemmá ikákaae. miráimanibo Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraitaka yauwéqma kerátámá minnáyaba wení watáama timáe uréire kéuye. ¹⁶ miráitaka kerátámá weqtábá itáíq-itaiq kéuye. miráitana Ítun áwîkaqa maamin-náqá mamá akoqnaá kéumakaitaq keráwáqá wemmá káoneq ítama kárutaae. Ítuma wenamáárîq kerátátí itáíq-itaiq í-yátááqá kêtimitaka maami itái-yákáákómá maan-nákókáqá keráwáqtí túraqaq íraqôn-akoqnaa-

yataaqa abarokáq kéiyé.

17 áraíne. ketíbâtiwaayuo, kemá itáunnama maami-qtátááqá keráwákáráq keráwáqtí anó-kayukagaraq Ítu Káríqtomma íma ítama arútarepoaq keráwáqá mirá-uraane. 18 miráimanibo naayóbáqá Áánûqtuma maará téna wení amuné-wáyúkátí yóyaukaq tiráine. ketí timákai-naqa Káríqtoma aíqa í-yátááqá mayániye.’ tiráane. keráwáqá mirá kéowanaibeqa min-ááímmá abarokáq kéitana naayóbáqá Áánûqtuma tiráin-aikoma arammá kéiyaiye. 19 miráínaq túyánámmá waéqma itéraq tirummá waeraiyana Áánûqtuma keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna awikátuwaniye. 20 miráiyana Áánûqtuma keráwáqá aúgen-akoqnaama tiména Ítumma Káríqtoma timákainana kerawaqtôpaq kumínimma Áánûqtuma naayóbáq Ítumma awaaméqá umákaraine. 21 íbêqa wemá Áánûqtuni márûpaq máena Áánûqtuma máqte-qtataaqa keqnáámmá mamá aúgeniq íní-kanaayaba awé ínimma miráuma naayóbáqá Áánûqtuma wení aokaq-ámuné-wáyúkátí yóyaukaq tiráine. 22 Móteti maará-tiraine. ‘Áánûqtuma uyátárai-nakoma keráwáqtí tîbâqawaayupike mórama amuné-náqá kekáá umá mamá timíniye. keráwáqá wenáama anaaé waqmqá kéiteraqa keráwáqtábá tînna-yataakoni anaaé wáráaro. 23 náayuwabi min-ámuné-nákón áama íma itáiyana Áánûqtuma yeráwáqá yíkaminata puínoe. miráinata yemá ókaraq Ítiráaeo-wayukate móragaraq íma mánoe.’ téna Mótetima tiráine. 24 naayóbáqá Áánûqtuni

amuné-wáyúkámá maamin-áímmá tiráamma Táámuyogaraq yaímma anaaékaqo abarokáq uráa-kayukagaraq yeráwáqá maamin-áímmá tiráamma íbêq-kanaaraqa wáiqtaba tiráane. ²⁵ keráwáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí iyápó-annama mááe. keráwáqtí tináábútáábi Áánûqtuma aamá timá yarúmakai-qtataaqa matáa-kayukae. Áánûqtu maará téna Áabaraamma timá ámikaine. ‘ení iyápógokake máqtemma maa-márábí-káyúkámá kemá yemmá íráqôniq umáyikanune.’ tiráine. ²⁶ Áánûqtuma áqnáabaq wení iyápóma Ítumma timákaitana keráwáqá mamá íráqôniq kéomatikena keráwáqtí táí-aaipike mamá waétikanena iráine.” téna Pítaama tiráie.

4

Pítaayaa Yóáanema ánná yímikaae.

¹ Pítaayaa Yóáanema yenákámá máqte-kayukabi watáama kéteyaqtaba anó-monoq-wayukagaraq monoq-náúpáq-káwáá-nákáráq Tááqtûti-wayukagaraq mikáq irááe. ² ánibo anó-monoq-wayukama maamin-nákámá aarawaamá watáama kétima-yimeta ‘Ítu Káríqtoma pukáipike itó-urai-waigoni watáama kétima-yimeta yaímma pukáa-kayukama itó-inoe’ téta tiráie. ³ miráitata yemá maamin-nákámá yáqtoqma ánná yiméta íbêqa énaikariq itata aabáyaamma aamá ítama yainánúnatae’ téta yiwíqmeta urááe. ⁴ miráimanibo netuqyaa-káyúkámá aaramá waamá yenákátí Ítuqtaba téyan-aimma itéta yirummá waékáamma yemá netuqyaa-káyúkáe (miráuma 5,000).

yenákámá káánítôre-wayukati yúrikaq aamá ítama yaíkaae.

⁵ aabáyaamma anó-kayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq yaímma ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq máqtemma Yérútáárebaq áíkutaee. ⁶ ániibo máqtemma anó-monoq-wayukagaraq Áánatima Kááyápatima Yóáanegaraq Érékáánara yeráwákáráq yeqtí móra-annagaraq yeráwáqá mórabita Yérútáárebaq áíkutaee. ⁷ mi-kááyáq-iyápórátámá yemá yeqtí yúbáq mamá itó-umayikareta yemá maará téta ítama aónaraae: “kenákámá náawan áwîkarabi akoqnááraq maami-qtátááqá tarôq kéoyo?” téta tirááe. ⁸ ániibo Aokaq-Áágómá Pítaani arupimmá ógiraitana wemá maará téna tiráiyee: “keráwáqá Ítiráaeo-wayukati anómma kawáá-wáyúkágáráq waayúkati áaimma kawáá uráa-kayukagaraq keráwáqô, ⁹ kekárátá ítama aónéq ‘naayóbáqá maamin-náqá aítauqa táíq uráimanibo nôraq itanawáq aítaukoma íraqôniq uráiyó’ téq keráwáqá kétémanibo ¹⁰ keráwáqá káonaiyata máqtemma Ítiráaeo-wayukama aónaaro. maamin-náqá wemá keráwáqtí túbáq itó-uma mái-nakoma Ítu Káríqtoma Náátárêtibake-nakoni áwîkaq atóbama íraqôniq kéiyee. min-náqá keráwáqá kaapaq-yátáq ikámôwana púitana Áánûqtuma wemmá yauwéqma itó-umakaraiye. ¹¹ maamin-náqá Ítuqtaba Áánûqtuni wataáama agamatá-kánnáágómá maará kétiye. ‘keráwáqá mayái-wáyúkámá naammá inéq maamin-óqtáqtábá táí-oqtane téq tiráámanibo akoqnáá uráitata naakóni áwáá moyakaq makéta káqon-oqtamma

min-ámúráq kêmaraae.Íbêqa maamin-óqtákómá akoqnáá-oqtama káuraiye.’ kėtiye. ¹² máqte-marabaqa Áánûqtuma íma káqon-awikaq keqtáámô yauwéqma tiwirániqtaama tiráátiraae. paá Ítun áwîkarapi akoqnááraraq tímikaiye.

¹³ ánibo káánítôre-wayukama yemá Pítaayaa Yóáanema yimónaamma yenákámá íma ikatîqa éta akoqnáá umá watáama tiráíye. miráitata monoq-káánitóré-wáyúkámá yenákámá yimónaamma naayóbáqá íma aúba-namma pékaaye. yenákámá paá Ítugaraq yagaroqtamá uréire uréta yaákaq urááe. ¹⁴ miráitata yemá aónaamma minnámo aítuqa táíq uráimma mamá íráqôniq umákaayan-nakoma yenákátê itó-uma yagaroqtamá máitata aónawaeta káánítôre-wayukama yemá tínón-aimma íma wáitata ókaraq íma watáama tirááe. ¹⁵ miráitata yemá min-nákámá timáyikaayata min-námmá yuwéta máápaq yaúbama mááyata yemá naaúpaqa watáama yeíyáá téite urááe: ¹⁶ “ketáámá maamin-nákámá nôraq umáyikanunataabiyo? yenákámá móra-awaameq-yataaqa tarôq óyata máqtemma Yérútáárebaq-ininaukaqa yemá aónama ánatarapoata ketáámá minná kanaaráq íma mamá aúyoranunatae. ¹⁷ miráimanibo maamin-áikómá móragaraq anóniq umá máqte-kayukabi wéyáwé ínipoaqtaa ketáá yenákámá yiwíkeqtaa ókaraq Ítuni áwîqa íma káqo-kayukama timá yíméro téqtaa akoqnáá-aimma timá-yimenunatae.” téta yemá tirááe.

¹⁸ ánibo yeráwáqá maamin-nákámá yiwíketa akoqnáá-aimma téta “kenákámá móragaraq maamin-náqá Ítun áwîkaqa káqo-kayukama íma

timá yímekao.” téta tirááe. ¹⁹ miráimanibo Pítaayaa Yóáanema yenákámá maará téta tirááye: “kerátámá Áánûqtun aúrakaqa arupú-aainaq tarôq óyú keráwáqtí táawaq itáyúyô? keráwáqá kenamáárîq yaináí-wáyúkáráá umá máeqa timá tíméro. ²⁰ kerátámá maami kateko-yátááqá káoneka ítarauyatabama íma kanaaráq paátí máyubo abarokáq timá-yimeyuye.” téta Pítaayaa Yóáanema tirááye. ²¹ máqtemma anó-monoq-wayukama akoqnáá umá iragáráq-áímmá téta maamin-nákámá timáyikayata kóuraaye. miraitata yeráwáqá máqte-kayukati yáaqa ikatîq urááe. ániibo anó-monoq-wayukama maamim-nákámá ánná yimínônaqtaba abáá uwaeta ibáqyukaae. máqte-kayukama maami-qtátááqá tarôq kéoyata káoneta yemá Áánûqtun áwîqa múte yaútaae. ²² ániibo aíttauqa táíq uráimma mamá íráqônîq umákaraayana-koni-karitimaatima uyátá-maqma kaayaq-wáyúká áiyayaamma (40 karitimaatima) máqe-uráie.

monoq-wáyúkámá akoqnáá umá nunamummá tirááe.

²³ iyuwáiyatama yawwéqma yenákátí aanábó-wáyúkámá máápaq uréta anó-monoq-wayukama ten-áimma máma timá-yimikaaye. ²⁴ ániibo yemá maamin-áimma kéiteta yeráwáqá móra-iyakaq maréta nunamummá maará téta tirááe: “anónako, enamáárîq wíyôkaraq maragáráq únókáráq tarôq kée máqte-qtataaqa arunóbáqá wáimma tarôq urááne. ²⁵ naayóbáqá ení Aokaq-Áágómá ketáái títaubikomma ení mayái-náqá Tébitimma maará téna timá ámikáie. ‘nôraq itatawáq Yéqtaaeo-wayukama íma Íbaru-wayukama íyamma yeráwáqá

kéitatawaq nôraq itatawáq waayúkama aamá íma Ítaraa-kayukaraa umá kéitao? ²⁶ maa-marábí yabíkái-kayukama (kíni) yeráwáqá yokaa umá ánateta anó-kayukama mamá áíkuyeta Áánûqtumma weni Metáíyakaraq namuroíq umákaraae.’ téna Aokaq-Áágómá Tébitini ibí tiráíye.

yemá nunamupí téite kéoe.

²⁷ áraain-uraane. kínima Érótigaraq anó-kamaami-naqa Pááqtati Pááíratigaraq yaímma Yéqtaaeo-wayukagaraqa Ítiráaeo-wayukate yeráwáqá yagaroqtaréta máqtemma Ítumma ení Metáíyama namuroíq umákaraae. ²⁸ miráimanibo yemá áíkuteta emá túyánápíké timá akoqnáá uráán-aimma abarokáq mamá pááq urááe. ²⁹ uyátaráana-nako, íbêqa emá itaao.maamin-áíqtába yeráwáqá akoqnáá-aimma téta iragáráq-áímmá kéte. ení watáama abarokáq ikatîq íma éqtaa timá yiménúnayabataama tíwáqnaa uwo. ³⁰ ení ayáámma múte yaúte waayúkama mamá atóbamayikeaq enamáárîq ení Aokaq-náqá Ítumma wenáwîkaqa anón-awaameq-yataakaraq kateko-yátáárîq uwo.” téta nunamupí tirááe. ³¹ miráitana yeráwáqá áíkuma máqeo-nakoma waráá-waraa kéitana yeráwápímmá Aokaq-Áágómá ógikaiye. miráipoata yeráwáqá ókaraq íma ikatîqa éta yeráwáqá akoqnáá umá Áánûqtuni watáama abarokáq áaimma átáma timá yímikaae.

yirummá ámê-kayukama máqtemma móra-iyakaq makááe.

³² máqtemma Ítukaq yirummá ámê-kayukama móra-iyakaq maréta móra-nakoma íma móra-yataaqtabama ‘kennáe’ téna tiráibo máqte-qtataaqa minná ‘máqte-kayukati minnáe’ téta yeráwáqá tirááe.

³³ ánibo timáyíkarai-wayukama yeráwáqá Ítuma pukéna itó-urain-aimma téta wení akoqnáá-yataaqtabagaraq tirááe.miráitana máqtemma Áánûqtuma wení íráqô-yataa yímikaiye.

³⁴ ánibo yeráwápíkémhá móra-nakoma íma aáwaqtabama áama yaráíye. miráitata máqtemma yeráwáqtí marawábi naammá waayúkaraq maráawata meyáníq urááe. minnárake móneqa matéta timáyíkarai-wayukama yímikaae. ³⁵ ánibo timáyíkarai-wayukama yemá móneqa matéta aqtóráríq o-qtátááqá íma makáá-kayukama yaímma yímikaae.

³⁶ itáaro. móra-naqa máqe-uraimma wenáwîqa Yótêbie. wemá Aríbae-annabike abarokáq uráimanibo timáyíkarai-wayukama weqtábá Páánabaŧi téta tirááe. min-áwíkon áaimma umá yíqtaiq í-áráaré’. ³⁷ wení maramá Táíparatibaq wáitana waayúkaraq máraitata meyáníq urááe. minnárake móneqa maténa timáyíkarai-wayukama má yímikaiye.

5

Áánánáiyatiyaa Tapáírae.

¹ móra-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Áánánáiyatie. ánibo ánáakon áwîqa Tapáírae. miráitana Áánánáiyatima wení yaímma-yataakaraq maragáráq yaímma-wayukaraq maráyata meyáníq

ígáae tirááye. ² miráitana Áánánáiyatima mikáké móneqa maténa yaímma wetábá aúpáq máráimma ánáakogaraq aónaraiye. tébakaq-moneqa iyápó-annati yítaupi má-makaiye. ³ ánibo Pítaama maará téna tiráiyé: “Áánánáiyatio, nôraq itaawáq emá Tááqtaamma ayuwáánanawaq ení áyaqnoabaqa ógiraitaa emá Aokaq-Áágómmá kaaqaari-áímmá timá ayuwé mi-máraráké enamááríq yaímma-moneqa aúpáq makáánô? ⁴ maami-márámá ení maramá íyaq wáqe-uraiyo? anaaékaqa maami-márámá meyaníq kéowana móragaraq ení maramá íma wáqe-uraimanibo móneqa maténa ennámíbo mónekaraq arupú íma urááne. nôraq itaawáq mirán-ááímmá tarôq uráano? emá morá-wayukama íma kaaqaari-áímmá timákáraapo Áánûqtuma kaaqaari timákáraane.” téna Pítaama tiráiyé. ⁵ ánibo Áánánáiyatima maamin-áímmá kéitena marabí yutákéna pukuráiyé. miráitata min-áímmá ítáa-kayukama ôriq umá yáaqtaba urááe. ⁶ miráitata yaímma awaayatí-wáyúkámá wení arááq-auma tabaráábe wáqtôbi múqmúmeta mó-uqtamakaraae. ⁷ anaaékaqa aabaúgómá kaumotá kéitana Áánánáiyatimma ánáakoma nói-qtarabi abarokáq immá íma ítarena min-náúpáqá utáiyé. ⁸ ánibo Pítaama maará téna: “Tapáírao, timá-timiyo. mararákémhá móneqa káginnawaq enawaikótéma matááyô?” téna Pítaa titana Áánánáiyatimma ánáakoma maará-tiraiye: “owé. kínnamiye.” téna tiráiyé. ⁹ ánibo Pítaama maará téna timá ámikaiye: “nôraq itakawáq kenákámá aamá timá móraraq marékawaq uyátárai-nakomi Aágómmá

kémakateyo? emá itaao. enawaikómmá maaméta mó-uqtamakatuweta ye-káyúkámá yemá waaqókáq oqtaráq máanapoata yemá ekáráq maméta mó-uqtanoé.” téna tiráiyé. ¹⁰ miráitana Tapáírama wemá min-áímmá kéitena páátákáá marabí yutákéna pukuráitata awaayatí-wáyúkámá min-náúpáq utéta aónamma Tapáírama pukuráitata yemá min-ínímmá maméta awaikómmá uqtamákáraa-waigoni waaqókáq mó-uqtamakaraae. ¹¹ miráitata máqtemma yirummá ámê-kayukama káíkuyogaraq yaímma-waayukagaraq maamin-áímma kéiteta yeráwáqá yáaqa ôriq umá karáiyé.

ókon-okomma awaaméq-yátááqá abarokáq uráiyé.

¹² timáyíkarai-wayukama aarawaatí aúkápimma netuqyaamá awaaméq-yátááqá ókon-okomma tarôq urááé. miráitata máqtemma itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá móra-iyakaq maréta Tórómónini naamátûpare téta áwîqa yaakáq ya áíkutaae. ¹³ yaímma káqo-kayukagaraqa yemá ikatéta íma yeráwáqtê yagaroqtamá máqe-uraae. miráimanibo yemá aarawaamá maami-káyúkátí arupú-yaaimma aónaraae. ¹⁴ taíbaq-wayukama uyátárai-naqa Ítukaq itáíq-itaiq kéeta yeráwáqtê yagaroqtamá mórabi yorupamá yoráutaae. ¹⁵ miráitata máqtemma aarawaamá karí-wáyúkámá yíwíqmeta aakaq mó yíkaraae. miráinana Pítaama aakaq uréire kénana amakómá mi-karí-wáyúkámá yúgeqtaa q íniye. ¹⁶ yaímma aarawaamá máqte-marupakemma Yérútááre-marukoni waaqókáq-wáyúkágáráq yemá yama áíkutaae. mi-káyúkámá yemá karí-wáyúkágáráq yaímma táí-aagoma

yeráwápí mái-kayugaraq yíwíqmeta irááe. miráitata máqtemma mi-kári-wáyúkámá atóbageqe urááe.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma iyápó-annama ánnábike paábaq iyúkaiye.

¹⁷ miráitata anó-monoq-wayukagaraq yaímma yeráwáqtê yagaroqtamá máa-kayukama yemá Táátûtiq-wayukaboata tímáyíkarai-wayukama anómma íyamma umáyíkaraae. ¹⁸ miráitata anó-monoq-wayukama yemá íyamma itata tímáyíkarai-wayukama kárún-aaimma tímáyiketa yáqtoqma ánná-naupaq otaa-káyúkágáráq yagaroqtamá yíkáawata máqe-uraae.

¹⁹ miráimanibo nokáámma uyátárai-nakonopake kaqtó-nakoma ánná-naupake oqtamá ituwena máápaq yiwíqma márûte kéiyuwena maará-tiraiye: ²⁰ “keráwáqá anó-monoq-naupaq uréraq maami máqtemma aúgen aúwarai-waigoni áaiqtaba ítáamma abarokáq máqte-kayukama mó timá yíméro.” téna uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake iréna tiráiyé. ²¹ yemá iyápó-annama maamin-áímmô kéitetama aabáyaanapaq yaúbama iréta anó-monoq-naupaq watáama máqte-kayukama má timá yímikaae. ánibo anó-monoq-wayukagaraq yaímma yeráwáqtê yagaroqtamá máa-kayukagaraq káánítôre-wayukagaraq yaímma Ítiráaeobake anó-kayukagaraq yeráwáqá mórabi áikutaee. miráitata yemá ánná-naupaq aamá yuwéta iyápó-annama yíwíqme yero.” téta tirááe. ²² miráitata yaímma i-wáyúkámá ánná-naupaq uréta aónaamma min-náúpáqá iyápó-annama íma máqe-uraae. miráitata yemá yawwéqmeta anó-monoq-wayukaraq uréta

maará-tiraae: ²³ “ketáámá ánná-nakoni oqtamá aónáunataama akoqnáá umá aúyaqmaketa ánná-wayukaraq yabi-í-wáyúkámá yemá máqten-oqtaraq yabíqtuweta máqe-uraae. miráitaqtaa ketáámá min-nákóní oqtamá íma aónáunataama min-náúpáqá móra-naqa íma máqe-uraiye.” téta tirááe. ²⁴ ániibo i-wáyúkátí monoq-káwáá-nákógáráq wayúkati yaímma anó-monoq-wayukagaraq yemá maamin-áímmá ítátuweta yeráwáqá netuq-yúyánámmá kéiteta maará téta tirááe: “mi-qtátááqá náaraq umá pááq uráiyó?” téta tirááe. ²⁵ miráitana móra-nakoma yeqtôpaq iréna timá yímikaiye: “ítáaro. maami-káyúkámá keráwáqá ánná-naupaq yíkáa-kayukama yeráwáqá anó-monoq-naupaq máeta máqte-kayukama watáama kétima-yime.” téna wemá tiráiyé. ²⁶ miráitata yaímma i-wáyúkágáráq yeqtí anó-kawaa-nakogaraq yeráwáqá anó-monoq-naupaq uréta iyápó-annama yíwíqmeta iráamanibo íma yíkakaae. ímiye. yemá máqte-kayukati yáaqa kéikatetaboata yeráwáqá tíkaminoqtaae téta ikatîq urááe.

iyápó-annama káánítôre-wayukati yúrakaq aamá tîyábá íma ikatîqa urááe.

²⁷⁻²⁸ miráitata i-wáyúkámá iyápó-annama yíwíqmeta káánítôre-wayukati aúkáapi máma yíkaraawata anó-monoq-makoma maará téna timá yímikaiye: “ketáámá akoqnáá-aimma téqtaa keráwáqtábámá ‘Ítun áwîqa íma yamá máqte-kayukama timá yíméro’ téqtaa ketáámá tiráunatae. miráimanibo keráwáqtí watáagoma Yérútáare-marupaq máa-kayukabimma wéyáwé umá anóniq kéitaq keráwáqá keqtááyábá maamin-náqá Ítumma

ikámôwana pukáiyé téq keqtááyábá kaaqaari-túbí kémaraae.” téna tiráiyé. ²⁹ miráimanibo Pítaagaraq yaímma timáiyíkarai-wayukama yemá maará-tiraae: “ketáámá Áánûqtun áama waránúnatae. maa-márábí-káyúkátí yáama íma waránúnatae. ³⁰ keráwáqá Ítumma kaapaq-yátáq ikámma puyówana ketibotáámá Áánûqtu mamá itó-umakaraiye. ³¹ Áánûqtuma Ítuma kun áwíqmena wení márûpaqa wení waaqókáq múma akáitana wétê máiyé. miráitana wemá keqtáámá kétiwirai-naqa áqnáabariq umátikenataa wemá ketáái anómma máena Ítíráaeo-wayukagaraq ketáái táí-aaipike mamá waétikenaqtaa kúmiqataapike mamá paá kéumatikaitae. ³² maami-qtátááqtábá ketáámá Aokaq-Áágógáráq aónaraunatae. aarawaamá Áánûqtun-aimma wáráa-kayukama wení Aokaq-Áámá kényimiye. ³³ maamin-áímmá kéitaawana iyámma ôriq itata yíkama puyónúnatae tirááe.

‘iyápó-annama kaayoné umáyíkáaro’ téna Kaméirioma tiráiyé.

³⁴ móra-naqa Kaméirioma anó-monoq-naqa káánítôre-wayukati yúrapaq itó-uraiye. miráitana Kaméirioma wemá naayóbáqá ámán-aimma yirááténa timá yímikaipoana máqte-kayukama wenáwíqa múte yaútaae. ánibo Kaméirio tiráiyé: “iyápó-annama paá máápaq iyuwáiyata kóoro.” téna ³⁵ káánítôre-wayukama timá yímikaiye: “Ítíráaeo-wayukao, keráwáqá maami-káyúkámá nôrawabi umáyikanae téqa túyánámmá ítama arútáaro. ³⁶ Tiútatiqtabama táakaq máráaro. wemá tiráiyé. ‘kemá akoqnáá-naqa máune’ téna titata

netuqyaa-káyúkámá (400) wenanaae kéwaraawata yeqti namuro-wáyúkámá Tiútatima ikámôwana kúpuiqtaba wení máqte-kayukama yuwéta pípéban umá péqmare kóuraane. ³⁷ anaaékaqa kámááni-wayukama máqte-kayukati yíwîqa agataí-kánáaráqá káqo-nakoma Yúqtaati Káárirri-marupake-nakoma wemá miráuma ‘akoqnáá-naqune’ téna titata taíbaq-wayukama wenanaae wakáamanibo wemmá ikámôwana kúpuiqtaba wení waayúkama pípéban umá péqmareta kóuraae. ³⁸ miráitaq kemá keráwáqá kétima-timune. maami-káyúkámá paá iyuwáiyataq mááero. yeqtáaraqa taíbaq-wayukama wáraamma paá waayúkagon-ama wáinanama paá ánataginiye. ³⁹ miráimanibo yeqtáama Áánûqtunopake kukáinama keráwáqá íma kanaaráq aúyaqyikanoe. aúqyikaneqo éq oeqa Áánûqtuni namuró aúráabo.” téna Kaméirioma tiráiyé.

iyápó-annama Ítun áwîkaq otaammá kéguyikaawataboata yeráwáqá yimuqá makááe.

⁴⁰ miráitata anó-monoq-wayukama yemmá tebûqa yímíqtuweta ókaraq ‘Ítun áama íma máqte-kayukama timá yíméro’ timátuweta timáyíkarai-wayukama timá yíkáawata kóuraae. ⁴¹ Kaméirioma wenáama waráiyata yeráwáqá káánítôre-wayukama iyuwéta kégoeta yeqtí yú-aiqa í-yátááqá Ítun áwîkake maétaboata yemá íma yiruqtabá urááe. ímiye. Áánûqtuma yemmá Ítun áwîkake yú-aiqa í-yátááqá mayaígáae téna yíwíkaiqtaba yemá yimuqá makááe. ⁴² miráitata máqte-tupaama anó-monoq-nauparabi waayúkati-naupaqa aarawaamá mamá áíkuyikareta

Îtuma keqtaá yauwéqma tiwiránîn-nakoni átê-wataama íma yuwéta paá timá yímikaae.

6

abapaké kaayaq-wáyúkámá yiwíráawata urááe.

¹ mi-túpáámá Îtun anaaé wáráa-kayukama netuqyaa abarokáq urááe. miráitata yaímma min Ítíráaeo-wayukama Karíki-aimma ítaraa-kayukama Íbaru-aimma ítaraa-kayukaraq maará-tiraae: “máqte-tupaama keráwáqá Karíki-wayukati keqtoq-nóínímmá umaatamá aáwaqa íma yíméwata kémayaae.” téta tirááe. ² miráitata Îtuni tiyááka umá timáyíkarai-wayukama máqtemma Îtun anaaé wáráa-kayukama yááreta yeráwáqá maará-tiraae: “ketáámá Áánûqtuni mayaímá yuwéqtaa aáwaqa yaímma yímíqmetaa uréire onatáámá íarutaniye. ³ miráinaq tíbâtiwaayuo, abapaké kaayaq-wáyúkámá yiwíráaro. yemá ketoq-nóínímmá aáwaqa kanaaráq yimínoe. keráwápíkémhá aabapaké kaayaq-wáyúkámá aaraukáqtí yúrakaqa yepímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágógáráq itaí-yátáákógáráq ógikaina-wayukama yiwíráaro. yemmá yetí mayaímá ketáámá yiménúnatae. ⁴ miráinata ketáámá kenamááríqtaa nunamummá kêtetaa aarawaamá Áánûqtun áama yiráátenunatae.” téta tirááe. ⁵ ánibo máqte-kayukama min-áíqtábá yimuqá makááe. miráitata yemá mórabi áíkuteta abapaké kaayaqá yiwíkaae. móra-naqa Tíbeni wemá akoqnáá umá Áánûqtukaq itáíq-itaiq kéitana wepímmá Aokaq-Áágómá ógikai-nakagaraq Píripikaraq Parókaratikaraq Níkaanogaraq

Tímonigaraq Paaménatikaraq mórama káqon-annabike-naqa Níkorautie. Níkorautima wemá Áátioki márûpakemma Yéqtae-naqa áqnáabaqa máqe-uraimanibo anaaékaqa wemá mórama Íbaru-naqa yama aúqma máqe-uraiye. ⁶ miráitata yemá maami abapaké kaayaq-wáyúkámá mamá iyápó-annati yúbáq itó-umayikareta iyáama yínêkuyeta nunamummá timá yíkaraae. ⁷ miráitana Áánûqtun áagoma wéyáwé kéitana taíbaq-wayukama Yérútáäre-aukapaqa iyápó-annagaraq yorupamá yoráutaae. yaímma anó-monoq-wayukagaraq min-áímmá kéiteta Ítun anaaé áaimma átáma wakááe.

yaímma Íbaru-wayukama Tíbenimma aabi mayákaraae.

⁸ Tíbenimma Áánûqtuni Íraqô-qtataakaraq akoqnáagaraq ógikaitana máqte-kayukati yúrakaqa taígani awaaméq-yátáákáqá ôriq uma tarôq uráiye. ⁹ miráimanibo yaímma-wayukama Tíbenimma aamá káwaageta namuroíq umákaraae. yeráwáqá Íbaru-wayukama Arómani-wayukati paá-mayaima mayéwao-kayukama máqe-uraane. yemá Tairínibakekaraq Érékáánarabakekaraq Tirítibakekaraq Étiabakekarare. yemá Tíbenimma aamá timákaraamanibo wemá yeqtí itaí-yátááqá uyátáraitana Aokaq-Áágómá aamá tínín-aimma aráátitana tiráiye. miráitata paá-mayai-wayukati monoq-náúké-káyúkámá yemá Tíbenimma íma uyátáawaniq urááe. ¹⁰ miráimanibo Tíbenimma Áánûqtuni Aokaq-Áágómá akoqnáá umá itaí-yátááqá kámitataboata wenáaraqa yemá kanaaráq íma uyátáraae. ¹¹ miráitata mi-mónóq-wáyúkámá yeráwáqá yaímma-wayukama aúpáq

yiwíráawata maará téta kaaqaari-áímmá tirááe: “ketáá kéitaunanataa wemá Mótetikaraq Áánûqtun áwîkaraq timá táwîq uráíye.” téta yeráwáqá tirááe. ¹² ániibo yeráwáqá mirá téta aarawaagáráq anó-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq íyaqa timá ataráawata yeráwáqá Tíbenimma yáqtoqma awíqmeta káánítôre-wayukati yúrikaq urááe. ¹³ miráitata mi-mónóq-wáyúkámá yeráwáqá Tíbenimma kaaqaari-áúbí maránô-kayukama maará-tiraae: “aati-aatimá maan-nákómá maan aokaq-námá ámáan-aiqtabagaraq timá táíq kéíye. ¹⁴ ketáá kéitaunana wemá maará-tiraiye. Ítuma Náátárêtabake-nakoma maan anó-monoq-naopaqa mamá táíq umátuwena Móteti naayóbáqá ámáan-aimma tímikaitaama mamá waéqma tawîq íniye.’ téna tiráíye.” téta yemá kaaqaari-áímmá tirááe. ¹⁵ miráitata káánítôre-wayukama yeráwáqá máqtemma Tíbenini óipi aónaamma Áánûqtunopake kaqtó-nakoni óikora uráíye.

7

Tíbenima káánítôre-wayukati yúrikaq watáama tiráíye.

¹ ániibo uyátá-maqma anó-monoq-nakoma Tíbenimma ítama aónaraiye: “árainaq maamin-áímmá emá tiráánô?” téna tiráíye. ² ániibo Tíbenima yauwéqma tiráíye: “ketíbâqawaayugaraq ketibóutaagaraq keráwáqá ítáaro. naayóbáqá ketináábútáámá Áabaraama Éraamuqa íurena paá Métápótémia mái-kanaaraqa tágama-yataaqa wáin-Aanuqtuma wekák kukáine. ³ mi-kánááráqá

Áánûqtuma Áabaraamma maará timá ámikaiye. 'ení maragáráq ení waayúkagaraq iyuwé móra-
 aukapaq aúge-marama aráátенаaq únnabaq wao' téna Áánûqtuma tiráiyе. ⁴ miráitana Áabaraama
 wemá Káátía-maruqa yuwéna móra-maruqa Éraamubaq ko máqe-uraiye. ániibo anaaékaq
 Áabaraamma aboámá pukitana Áánûqtuma wemá timákáitana maami íbêqa keráwáqô máa-mararaq
 timákáitana iráine. ⁵ mi-kánááráqá Áánûqtuma Áabaraamma íma móra-marama ákaq wemmá
 ámikaine. ímiye. miráimanibo Áánûqtu wemá aamá timá akoqnáá éna téna Áabaraaqtaba 'anaaékaqa
 maami-márámá matoké ení iyápó-annagaraq téna Áánûqtuma tiráine. miráimanibo mi-kánááráqá
 Áábaraama wemá iyápóma íma maqyíkaraitana Áánûqtuma akoqnáá-aimma tiráine. ⁶ Áánûqtu
 maará téna Áabaraamma timá ámikaine. 'anaaékaqa ení iyápó-annama káqo-kayukati marabí mánoe.
 ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá yiwíqma paá-mayaima kaayóq-wáyúkámá aúqyiketa miráuma
 netuqyaa-kárítímáátígóní (400) aúkáapi mamá táwîq umáyikanoe. ⁷ miráimanibo ení iyápó-
 annama anaaékaqa paá-mayaima kaayóqá mamá yíme-kayukama ánnáma yíménata yeráwáqá mi-
 nóiyápómá mi-márúqá yuwéta kóinoe. miráinata yemá maami-máráráq kekáq nunamummá má-
 tinoe.' téna Áánûqtu tiráine. ⁸ ániibo Áánûqtuma aamá timá yarúmarena mórama áuma karái-
 áwááméqá Áabaraamma ámikaiye. miráitana anaaékaqa Áabaraama móra-iyapoma Ááítekimma

marákátuwena abapaké kaumo-kánáaráqá aúma kárátaimma minná Áánûqtuni awaaméré. miráitana Ááítekima Yáakobomma aboaé. ániþo Yáakoboma tiyááka umá kaayaq-ánnátí yiboámá ketáái títaubikomma yúma kárátaine.

⁹ miráitata títaupake kaayaq-ánnátí yiboámá yeqtíbâkoma Yótêbimma kárún-aimma timáketa káqo-kayukama awíqma kéyimeta meyámmá matááe. miráitata Íqtîbibake-kayukama yemá Yótêbimma awíqmeta Íqtîbibaqa kóuraamanibo Ááûqtuma paá wetê máqe-uraiye. ¹⁰ Áánûqtuma Yótêbimma áwáqnaa kéena máqtemma wení ummaa-yátááþiké mamá paá kéumakena kaayoné-yátáákáráq íráqôn-auyanama kínima Péron aúbáq ámikaiye. miráitana Íqtîbibaqa kínima Péroma Yótêbimma kawáá-yátááqá mayaména wení naaúparabi máqtemma Íqtîbibaq-wayukaraq kawáá umákaraiye. ¹¹ anaaékaqa mórama anómma aayawaa-kánáámá abarokáq itana Íqtîbi-aukapakaraq Kéinani-aukapakaraq anómma yáayaba urááe. miráitata ketítaubikotaama yeráwáqá aáwaqa kanaaráq íma naawánîq urááe. ¹² miráimanibo Yáakoboma Íqtîbi-marabaq aáwaqa wáiyé ten-áímmá ítátuwena wenaráábitima ketáái títaubikoqtaama áqnaábariq umá meyáníq ínéta kukáane. ¹³ ániþo anaaékaqa yeráwáqá ókaraq yauwéqmeta Íqtîbi-marupaq kúmôwana Yótêbima wení awaaútááma timá yímikaiye. ‘kemá keqtíbâkoma Yótêbimune.’ téna kétima-yimitana Íqtîbi-marupake-kinima Péromma timá-amena ‘ketiwaaútááe’ téna wegáráq Yótêbini yimónaraiye. ¹⁴ miráitana Yótêbimma aboámá Yáakobonopaq aamá yuwéna máqtemma

awaaútaáti aara iyápóma miráuma abapaké
 kaayaq-tiyáákágáráq móra-tiraapaq-wayukama (75)
 Íqtîbibaq kumígáae téna yááyaraiye. ¹⁵ miráitana
 Yáakoboma mi-tínáábútáágáráq Íqtîbibaq kumáeta
 anaaékaqa mibáq pukurááne. ¹⁶ miráitana
 Yáakoboma aara iyápógaraq Íqtîbibaq kumáeta yemá
 anaaékaqa mibáq pukurááe. mi-káyúkátí arááq-
 yuma maméta Tékemabaq mó uqtamáyíkaraane. mi-
 márámá naayóbáqá Áabaraama Émorini ánnábike
 móneqa yuwéna meyaníq urái-marama Tékemabaq
 mó uqtamáyíkaraae.

¹⁷ ánibo naayóbáqá Áánûqtuma nôrabi ínîqtaba
 Áabaraamma timá ámikaimma mi-kánáámá
 íbêqa waaqókáq uráiyee. Ítiráaeo-wayukama
 Íqtîbi-marabaqa netuqyaa-káyúkámá abarokáq
 umá máqe-uraae. ¹⁸ ánibo Íqtîbi-marabaqa
 mórama aúge-kinimma abarokáq uréna wemá
 Yótêbimma wenaúyánámmá íamikaiye. ¹⁹ miráitana
 min-nákómá ketáái tináábútááma makaténa
 kaaqaari-áímmá kétima-yimena anón-ummaa-
 yataaqa mayiména yeráwáqti pááqyan-iyapoma
 karaanóbáq yuwáiyana puígáae téna tiráiyee.
²⁰ mimórá-kánáaráqá Mótetimma anóama
 marákáraiye. miráitana min-iyápómá íraqôn-
 iyapoboana Áánûtumma ôriq umá ákaraiye. miráitana
 Mótetimma anóayaa aboámá kaumo-wiyókóní
 arupimmá yeqti naaúpaq ákáreta kawáá umáketa
 anóama náamma ámikaiye. ²¹ ánibo anaaékaqa
 Mótetimma awíqmeta karaanóbáq mó ayúwáawana
 máitana kínima Péromma ayáámûkoma Mótetimma
 awíqma wení iyápóraa umá awíqme íréna awítaiye.

²² áñibo Mótetima Íqtîbi-marupaq máitata yirááti-wayukama wemmá íráqô-qtataaqa aráátewana wemá itaí-yátááqá kémayena akoqnáá-aimma kétena wení mayairákáráqá akoqnáá-naqa máqe-uraiye.

²³ áñibo Mótetima anómma auréna miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatima maéna (40)wení Ítíráaeo-wayukama ko yimónanena uráiyé. ²⁴ miráitana Mótetima aónaimma mórama Íqtîbi-marupake-nakoma Ítíráaeo-naqa yáqtoqma ikákaiye. miráitana Mótetima Ítíráaeo-nakomma áwáqnaa umá Íqtîbi-marupake-naqa ikámma pukáiyé. ²⁵ Mótetima aúyánámmá itáimma wení waayúkama téta Áánûqtuma wemmá akoqnááama amínana yauwéqma tiwiránítaae téta yúyánámmá itánóáa téna Móteti timánibo Ítíráaeo-wayukama yemá íma yúyámámmá ítaraae. ²⁶ móra-aabayaanaapimma Mótetima aónaimma kaayaqá Ítíráaeo-nakoratama ááíqa kéoyana Mótetima min-nákámá mamá paá umáyikanaae téna maará-tiraiye. ‘ááíqa íma okao. kenákámá kewátámóbo nôraq itakawáq ááíqa kéoyo?’ téna Mótetima tiráiyé. ²⁷ miráimanibo mi ááíqa i-nákómá Mótetimma taábaq káweqtatuwena maará-tiraiye. ‘emá ketáái anómma mááe aamá ítama yaináí-náqá emmá náawaq tarôq umákarauyo? ²⁸ éñaimma emmá Íqtîbibake-naqa ikámma puyétaanaiq umá íbêqa emá kemmá tíkamma puíneq kéono?’ téna min-nákómá tiráiyé. ²⁹ miráitana Mótetima min-áímmá kéitenama péqmarena káqon-aukapaq Míria-marabaq ko máqe-uraiye. mibáq wemá aaramá maténa iyápó kaayaqá inaamaí maqyíkáráiyé.

30 ániibo miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatima (40) yáwitana mi-kánááráqá Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Mótetinopaq waayúkama íma máa-kaqmaapaq paaq uráimma Tááínai-anugoni waaqókáq pááqya-tabike iramá karáíye. 31 miráitana Mótetima min-írámá káonena wemá netuq-áúyánámmá ítátuwena wemá min-írágóní waaqókáq uréna aónanaae téna uráíye. ániibo Áánûqtuma abarokáq maará-tiraiye. 32 ‘kemá Áánûqtue. enanáábútááti uyátárai-nakoma kemá Áabaraama Ááítekigaraq Yáakobogaraq yeqti uyátárai-naqune.’ téna Áánûqtuma tiráíye. miráitana Mótetima ikatîq éna aqtete kéena ókaraq min-írágómmá íma aónaraiye. 33 ániibo Áánûqtu maará téna Mótetimma timá ámikaiye. ‘emá áitauq-anaamma ayúqtuwao. mi-máráráqá emá áitauqa yáánama kemá máunaboana aokaq márámíye. 34 ketí-wayukama Íqtîbibaq kemá aónáunnama mamá táwîq kéumayikaawaq kemá yeráwáqti íbíq-áímmá kéiteq íbêqa yemmá yíwáqnaa ónáá kéune. miráinaa emá íbêqa itóaao. kemá Íqtîbi-marabaq emmá timákáanaa wínóne.’ téna Áánûqtuma Mótetimma timá ámikaiye. 35 miráimanibo naayóbáqá Mótetima Ítiráaeo-wayukama taábaq awéqtátuweta maará-tiraane. ‘náawaq eqtábámá anómma mááe aamá ítama yainao téna timákaraiyo?’ téta tiráa-nakomma íbêqa Áánûqtuma anó-kawaa-naqa aúrákáitana Ítiráaeo-wayukama yawwéqma yiwirai-nákáá umá timákáitana uráíye. pááqya-tabike iramá karáimma móra kaqtó-nakoma Áánûqtunopake Mótetimma akoqnááma ámikaiye.

³⁶ miráitana Mótetima Íqtîbibake waayúkama yiwíqmena karogaron-únópikáráqá waayúka íma máa-kaqmaapakaraqa miráuma kaayaqté-kaayaqte-wayuka áiyayaa-karitimaatima (40) yeqtí aúkápimmma ókon-okomma anón-awaameq-yataaqa tarôq uráiyé. ³⁷ ánibo mi Mótetima wemá Ítiráaeo-wayukama maará timá yímikaine. ‘Áánûqtuma keráwáqtí ánnábike móra-naqa amuné-náqá aúrakanimma Áánûqtu kemmá timátikarainiq umá timákaniye.’ tiráiyé. ³⁸ naayóbáqá Mótetima waayúkama íma máa-kaqmaa-marabaqa yaímma-wayukagaraq áikumareta máqe-uraane. wemá ketáái títaubikotetaa máitana kaqtó-nakoma Tááínai-anupike watáama timá ámikaine. wemá Áánûqtun áama matáimma min-áímmá aúwarain-aipoana ketáái títaubikomma tímikaiqtaama íbêqa ketáámá kémayaunatae. ³⁹ miráimanibo mi-kánááráqá ketáái títaubikoma yeráwáqá Mótetin áama íwakaabo yemá Mótetimma paábaq káweqtatuweta Íqtîbibaq wínóqtaba yúyánámmá ítaraane. ⁴⁰ miráitata yemá Mótetimma ábâkoma Éronikaq maará-tiraae. ‘Éronio, emá móra-yataaqa tarôq umákenana mi-qtátáákómá ketáái Áánûqturaa umá ketáái túbáq kéwinaqtaa ketáámá minnáraq itáíq-itaiq ónúnatae. ketáái anó-nakoma Mótetima náakaraq kóuraiyo? íkéitaunatae.’ téta tirááe. ⁴¹ ánibo mi-kánááráqá yemá mórama purumakaakón áráaqa tarôq umáketa yeráwáqá yaímma naí-wámmá ikámma yeqtí kaaqaari-yátáákáq agamá ákûq umákaraae. maami-púrúmmákáákón áráaqa yeráwáqtí iyáápíke tarôq umaráakaq yimuqá marakéta

nunamummá mi-qtátáákáq tirááe. ⁴² miráitana Áánûqtuma mi-káyúkámá yeráwáqá anaaémma umayíkáitata yeráwáqá máqtemma aabáyákáq wái-qtataaqa aabaúráqá wîyokaqa wiyókáqá yekáq nunamummá tirááe. miráitana Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí tiráiyé. ‘keráwáqá Ítiráaeo-anna-wayukama keráwáqá Mótetigaraq yagaroqtamá miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatigoni (40) arupimmá waayúkama íma máa-kaqmaapaq-marabaqa keráwáqá naí-wámmá ikámma agamá ákûq uráámma minná kekáráq mirá-uraanabiyo? ímiye.

Ítiráaeo-wayukao, keráwáqá kaayáqté-kayaaqte-wayuka áiyayaa-karitimaatigoni arupimmá kaqamáapaqa naí-wámmá ikámma agamá ákûq uráámma minná kekáq ímira-uraane.

kaaqaari-Áánûqtúrúá-náqá Móroki wení tabarááberake-namma keráwáqá yaagumá matááne.

⁴³ keráwáqá wiyókóní amammá tarôq umákeq minnágónáwîqa Arébaana óq-yataakaraq tarôq umákeq yekáq nunamummá tiráánaboq Bébírônibake nékaq óq-mapaq timátíkánaq kóinoe.’

wení amuné-wáyúkámá agatáá-kannaabimma Áánûqtu mirá-tiraine. ⁴⁴ ánibo naayóbáqá ketáái títaubikotaama waayúkama íma máa-kaqmaapaqa máqe uráá-kanaaraqa tabaráábe-nama Áánûqtunopakaraq wáqe-uraine. miráitana naayóbáqá Áánûtuma Mótetiqtaba maaminámmá ‘miráuma uwo’ téna aráátitana Mótetima mirán-námmá tarôq uráine. ⁴⁵ anaaékaqa

ketáái títaubikotaama maami-tábaráábé-námmá yeráwáqá yaaguyaqméta Yótuata kéweta káqo-kayukati maramá ketáái tináábútááti yúrakaq Áánûqtuma mi-káyúkámá watukáine. mi-márámá yíkamma kéwareta yeráwáqtí maramá matááne. mi-kanáaráqá tabarááberake umáta-monoq-namma maméta iráamma íbêqa paá wáqena Tébitini kanaaráq iráíye. ⁴⁶ ánibo Áánûqtuma

Tébitiqtaba ákáitana Tébitima ‘Yáakobon-annagoni monoq-námmá yetí uyátárai-nakoqtaba mórama umákanune’ téna nunamupí ítama aónaraiye.

⁴⁷ miráimanibo Tébitimma áanikoma Tórómónima mi-námmá Áánûqtuni monoq-námmá tarôq uráine.

⁴⁸ miráimanibo mú mikákáá anómma uyátárai-naqa Áánûqtuma waayúkama umáráapi-namma íma kémaiye. wemá miráuma Áánûqtuni amuné-nákómá Áítáíya maará-tiraine. ⁴⁹ ‘uyátárai-nakoma maará-tiraiye.

ketí márûpaq aabayápáqá ketí yabíkái-tibiqtatae.

ánibo maa-márámá ketí títauqa maqamá arage kéune.

keráwáqá náaraq nanaq kemmá kanaaráq umátikano?

kemá náa-marukaraq máeraq aagánúnô?

⁵⁰ maami-máqté-qtátááqá ketiyáákoma íyaq tarôq uráíyo?’

téna Áánûqtu tiráine. Áánûqtuni amuné-nákómá Áítáíya agatáine. ⁵¹ keráwáqá aamá ítama yagu-yagu kée. keráwáqtí tíyaqnoharabi túyánánóbáqá aamá íma itaí-wáyúkáé. keráwáqá aati-aatimá Aokaq-Áágómmá kárate. keráwáqá móraiq umá keráwáqtí tináábútááraa kéoe. ⁵² áraimma

naayóbáqá ketítoubikotaama nóin-amune-wayukawaq naayóbáqá máawatawaq keráwáqtí tináábútááma íma mamá táíq umáyíkáráanabiyo? áraimma mórama ímiye. anaaékaqa arupú-naqa yínîn-nakoni watáama te-káyúkámá yíkakaane. ánibo íbêqa wemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápi máráawata keráwáqá wemmá ikámôwana pukáiyé. ⁵³ miráitaq keráwáqá Áánûqtuni áamáam-aimma wení kaqtó-wayukati iyáápike matáamanibo anaaemma ímo kéwaraae.” téna Tíbenima ayáqtááq-aimma tiráiyé.

Tíbenimma óqtatannapo ikámôwana pukáiyé.

⁵⁴ ánibo anó-monoq-wayukagaraq káánítôre-wayukagaraq yeráwáqá Tíbenini watáama kéiteta yemá íyamma itata yíwáyaa kaabu-kaabun urááe. ⁵⁵ miráimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Tíbenipimma ógikaitana wemá Áánûqtuni márûpaq múte aónaimma Áánûqtuni táqama-yataaqa káonena Ítuma Áánûqtuni amakaq ayáánurapaq itó-uma máitana aónaraiye. ⁵⁶ ánibo Tíbenima maará-tiraiye: “aónaaro! íbêqa kemá Áánûqtuni márûqa agaro umágitaq aónáúnnama Waayúkagon Áráaqa Áánûqtuni ayáánurapaq itó-uma máiyé.” téna Tíbenima tiráiyé. ⁵⁷ mirá titata mi máqte-kayukama yeráwáqtí yaákaq káuyareta yemá anókaq ááyama tirááe. mikáké Tíbenimma yemá waqméta mórabí uyaaté urááe. ⁵⁸ ánibo yemá Tíbenimma anó-marukoni áwábaq awíqmeta mó ákáreta óqtatannapo ikákaae. áqnáabaqa káánítôre-yurakaq wenáúbimmo maráa-kayukama yemá yeráwáqtí kúberai-unamma ayúqma mórama awaayatí-nákóní amakaq makáámma min-nákón áwîqa Tóroe. ⁵⁹ ánibo

yemá Tíbenimma óqtatannapo kéikamowana Tíbenima maará téna nunamummá tiráiyé: “uyátáraana-naqa Ítuo, emá ketí taáma mayaaó.” téna tiráiyé. ⁶⁰ miráitana wemá araayutaúmmá aténa anókaq ááyama maará tiráiyé: “uyátáraana-nako, emá maami-káyúkátí kúmiq-yataakoni anónnáma íma yimiyo.” Tíbenima mirá kétena wemá pukuráiyé.

8

Ítun áama ítáa-kayukama Tóroma mamá táíq umáyikaraiye.

¹ Tíbenimma ikámma púyôqtabama Tóron áyakoma kanaa uráiyé. ánibo mi-kánááráq-wáyúkámá Yérútáárebaq máeta Ítun anaaé wáráa-kayukama mamá táíq umáyikaraae. miráitata yeráwáqá péqmareta Yúria-marupakaraq Táméria-marupakaraq kóuraae. ánibo máqtemma Ítuni iyápó-annama mikáq Yérútáárebaq máqe-uraae. ² yaímma-wayukama Áánûqtun áaimma íráqôniq umá wáráa-kayukama Tíbenini arááq-auma maméta mó kéuqtamaketa yemá ôriq umá anómma ibiqá yakááe. ³ ánibo Tóroma Ítun anaaé wáráa-kayukama yíkamena uréire kéena yeráwáqtí naaúpake mórabi iyáákaq aaramá waamá yáqtoqma yiwíqmena ánná-naupaq mamá yíkaraiye. ⁴ miráitata Ítun anaaé wáráa-kayukama yaímma péqmareta káqo-marabaq wéyáwé uréta mi-káyúkábímmá yemá átê-wataama Ítuqtaba timá yímikaae. ⁵ ánibo Píripima Táméria-wayukati márûpaq kukéna Áánûqtuma timákarai-nakoma Ítuqtaba watáama timá yímikaiye. ⁶⁻⁷ miráitata netuqyaa-káyúkámá Píripin áama itéta awaaméq-yátááriq

immá káoneta taíbaq-wayukabikemma táí-aagoma ógikai-kayukabikema táí-aagoma anókaq wááqa keyeta iyuwéta kóuraae. ánibo taíbaq-wayukama yítauqa táwîq urái-kayukagaraq iyáátamma akátai-kayukagaraqa wemá mamá atóbamayikaraiye. minnáyaba wení waaqókáq ya áikuteta wataama itaraae. ⁸ miráitana Táméria-marabaqa mááe-kayukabimma anómma yimuq-yatááqá pááq uráíye. ⁹ mi Táméria-marukaqa móra-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Tááímonie. wemá máqte-qtataariq kéena awéqa kétena wemá téna “kemá máqte-kayukati anómma máune.” téna kítitata ¹⁰ akoqnáá umá kíteta máqte-kayukama anó-kayukagaraq paá-wayukagaraq weqtábámá “anó-naqiye. maamin-náqá Áánûqtu timákaitana akoqnáágaraq kukáíye.” téta yemá tirááe. ¹¹ ánibo yemá akoqnáá umá ayáqtáá-kanaama wenáama kíteta máqten awaameq-yatááqá tarôq kítataboata yeráwáqá wenáama itaraae. ¹² miraimanibo Píripima iréna átê-wataama Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtabagaraq Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoni áwîqtabagaraq má-tiraiye. miráitata mi-kánáaráqá aarawaamá min-áímmá itáíq-itaiq éta monoq-nómmá pékaae. ¹³ ánibo Tááímonigaraq awéqa téwai-nakoma wegáráq maamin-áímmá kítaitana Píripima wemmá monoq-nómmá pérakaraiye. miráitana Tááímonima Píripite máqe-uraiye. wemá aónaimma Píripima uyátá-maqma anón-awaameq-yataaqa tarôq kítana wemá káonena iyánaaq uráíye.

¹⁴ ánibo Ítuni timáyíkarai-wayukama Yérútááre-marupaq máeta yeráwáqá ítáama yaímma Táméria-

marupake-kayukama yemá íráqôniq umá Áánûqtun áama ítaraae. miráitata yemá kaayaq-nákámá Pítaayaa Yóáanema timáyikaayata Táméria-wayukayopaq kóuraaye. ¹⁵ miráitata yenákámá Táméria-marupaq uréta Ítukaq yirummá ámê-kayukama Áánûqtuni Aokaq-Áámá yeráwáqá mayaígáae téta yenákámá nunamummá tiráaye. ¹⁶ miráitata yeráwáqá paá Ítun áwîkaq monoq-nómmá kéberaawana Aokaq-Áágómá yeráwápímmá íma kukáiyee. ¹⁷ ánibo Pítaayaa Yóáanema yenákámá mi-káyúkáráq iyáámma makéta nunamummá kéteyata mi-káyúkámá Aokaq-Áámá matáae.

¹⁸ miráitana Tááiimonima Pítaayaa Yóáanema yimónaimma yenákámá máqte-kayukaraq iyáámma kánekuyoyata mi-káyúkámá yemá Aokaq-Áámá matáae. miráitana Tááiimonima yaímma móneqa maména yenákáyôpaq íréna maará-tiraiye: ¹⁹ “kenákámá maamin-ákóqnáámá kekáráq tímêkao. miráinaq kemá móra-nakoni aneq tiyáámma ánékuyonana wemá Aokaq-Áámá miráuma mayábute.” téna Tááiimonima tiráiyee. ²⁰ miráimanibo Pítaama wemmá maará timá ámikaiye: “íbáqyuwaa. Áánûqtuma maaminnámo amínna-yataaqa ení mónekake meyáníq inanamá ení mónekogaraq egáráq puí-márúpáq kókaao. ²¹ enáyakoma Áánûqtuni aúrakaqa íma kárutaipoana ketáái mayaímá kanaaráq íma yainánóne. ²² ánibo emá íbêqa maa mirái-qtataakoma anaaémma umakátuwe arummá waeraao. miráumatuwe Áánûqtukaq nunamummá kétinanawaq wemá mi-tái-áúyánámmá mamá paábaq yuwéna

awikátuwaniye. ²³ árainma kemá ení áyaqnobaq aónáúnnama enáyapimma aúrananna aí-yátááqá ógikaitana kúmiq-yataakoma emmá yáqtoqma akoqnáá kéiyé.” téna Pítaa Tááímonimma timá ámikaiye. ²⁴ ániibo Tááímonima Pítaamma maará téna timá ámikaiye: “kenákámá uyátárai-nakokaq nunamummá kétiyanaawaq maamin-áímmá timá-timeya-qtataakoma kemmá íma mamá táwîq íno.” téna Tááímoni tiráiyé.

²⁵ miráitata Pítaayaa Yóáanema yenákámá akoqnáá-aimma téta naayóbáqá Ítuma timá yímikain-aimma timá yímiqtuweta yenákámá yauwéqma Yérútáárebaq utááye. ániibo aapaqá yenákámá kéuyeta taíbaq Táméria-marukaq-wayukabimma uyátárai-nakoni átê-wataama tirááye.

Píripima Ítíópiabake-nakomma átê-wataama Ítuqtaba timá ámikaiye.

²⁶ mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma iréna Píripimma timá ámikaiye: “Píripio, emá itó-uma kaapaq ákáq uréaq Yérútáárebake Káátaq uráin-akaq waao.” téna tiráiyé. min-ákómá waayúkama íma máa-kaqmaapaq uráiyé. ²⁷ ániibo Píripima páátákáá wení oótamma yokaa kéena min-ápáq maréna uráiyé. ániibo min-ákáqá Ítíópiabake-naqa aónaraiye. wemá anó-kawaa-naqa Ítíópia-wayukaraq yabíkáin-inikoma Káánetini mayaíma matáiyé. miráitana máqtemma Káánetini mónékaq kawáá uráiyé. ²⁸ min-nákómá wení naaópaq yauwéqma wení oóti ayárepi kéwena Áítáíyanama agatái-kannaama yoráutaiye. ²⁹ miráitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Píripimma timá ámikaiye: “emá páátákáá uyaaté

uré oótigoma ayáremma kúma yabitimáena wi-wálgóní waaqókák waaó.” téna tiráiyé. ³⁰ ániibo Píripima uyaaténa waaqókák uréna ítáimma maamin-nákómá Áánûqtuni watáama naayóbáqá Áítáiya agatái-kannaama yoráutiye. miráitana Píripima maará téna min-náqá ítama aónaraiye: “maamin-áímmá emá yorautónama áaimma ítama kárutaano?” téna tiráiyé. ³¹ ániibo min-nákómá yawwéqma maará-tiraiye: “móra-nakoma maamin-áikóní áaimma kemmá kanaarác ímo tirááti-naqa kemá náaraq umáwaq áaimma ítama arutánúnô?” téna tiráiyé. miráitana Píripimma maará timá ámikaiye: “emá kanaarác ketê uyáqtama máinaka kóyo.” téna tiráiyé. ³² miráitana min-nákómá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí yoráútín-aikoma maará-tiraiye:

“yemá wemmá awíqme iréta tipi-típi áráaqa ikamínéta oníkáá umá kaayoné uráitata min-náqá awíqmeta irááe.

maamin-nákómá aamá íma téna miráuma tipi-típi áráakoni áyáuma karanéta kéowana áama íma tiníkáá uráiyé.

³³ miráitata yemá wemmá mamá márúte yuwéta wenáama yainaiyábá íma ítama arútaraae.

wenaúwaraimma paábaq matúwáapoana náawaq wení iyápóyataba tíniyo?”

téna Áítáiya agatái-kannaagoma tiráiyé. ³⁴ ániibo mi-káwáá-nákómá Píripimma maará téna ítama aónaraiye: “timá-timiyo. náawaqtabawaq amuné-nákómá náawaqtabaq tiráiyô? wetábác tirái káqo-nakoqtabaq tiráiyô?” téna tiráiyé. ³⁵ ániibo máqtemma maamin-áikómá Áánûqtuni watáama

agamatá-kánnáábí tiráimma minná átê-wataama Ítuqtaba Píripima timá ámikaiye. ³⁶ ániibo yenákámá aapaqá mirá titeta wéqéta móra-nomma wáikaq urááye. mi-káwáá-nákómá maará téna Píripimma timá ámikaiye: “aónaao! nommá maa wáiyee. nói-qtataakowaq ketí aammá káuyaraitaraq kemá kanaaráq monoq-nómmá íma kéberauno?” téna tiráiyee. ³⁷ ániibo Píripima tiráiyee: “emá kanaaráq enarukaké Ítuqtaba itáiq-itaiq emá kanaaráq nommá peránóne.” téna tiráiyee. miráitana min-nákómá yauwéqma tiráiyee: “kemá tirummá amúnama Ítu Káríqtoma Áánûqtumma áanikoe.” téna tiráiyee. ³⁸ ániibo mi-káwáá-nákómá mirá titana oóti ayárekoma mikáq máqe-uraiye. ániibo Píripiyaa mi-káwáá-nákómá nopí kukéta Píripima wemmá nommá péraakaraiye. ³⁹ nommá pérakatuweta nopíké yuwéta kéuyoyana páátákáá uyátárai-nakoni Aágoma Píripimma awíqmena kóuraiye. miráitana mi-káwáá-nákómá Píripimma ókaraq íma aónena wemá min-ápáq maréna wení naaópaq kégoena ôriq umá amuqá maqména kóuraiye. ⁴⁰ ániibo Píripima wemá móra-marukaq iráimma mi-márúkón áwîqa Ááqtáátiq iráiyee. min-aúkápáq wemá uréire kéena átê-wataama Ítuqtaba waayúkama timá yímikaiye. anaaékaqa Tétária-marukaq koyaraiye.

9

Tóroma arummá waeréna Ítun áama ítaraiye.

¹ Tóroma akoqnáá-aimma téna Ítuma uyátárai-nakoni anaaé wáráa-kayukama yíkamma puínéna

uráiyē. miráitana wemá mú mikákáá anó-monoq-makonopaq uréna mó titana ² aúba-wannaabi Ítiráaeo monoq-wáyúkámá Tamáátikati-marupaq áíkuma máa-kayukayopaq agatáimma maará-uráiyē: “móra-nakowabi aaragómá Ítun aammá kéwareta min-áímmá kéwaraiya-kayukama yeráwáqá yiwíqmena Yérútááre-marupaq máma ánnáma umáyikaniye.” téna tiráiyē.

³ miráitana Tóroma wemá maréna Tamáátikati-marukoni waaqókáq kéwitana páátákáá aabayápáké móra okómá wenôpaq kamá yupayo uráiyē. ⁴ ánibo Tóroma marabí yutákurena kéitaitana aabayápíké móra aagómá maará téna tiráiyē: “Tóro, Tóro, emá nôraq itaawáq kemmá mamá táíq kéumatikaano?” téna tiráiyē. ⁵ ánibo Tóroma maará-tiráiyē: “uyátáraana-nako, emá náawabono?” téna titana wemá tiráiyē: “kemá Ítue. emá kemmá mamá táwîq kéone. ⁶ miráimanibo emá itó-ure anó-marupaq uyuwo. anaaékaqa emá nôrabi ínónayaba móra-nakoma watáama timá-aminiye.” téna aagómá tiráiyē. ⁷ miráitata yaímma Tórote yagaroqtamá o-káyúkámá yeráwáqá itó-uma máeta aamá íma tirááe. ánibo watáama kítitata yeráwáqá ítaraamanibo mi kátáámo tináqá íaonaraae. ⁸ ánibo Tóroma itó-urena aúramma kararáimanibo wenáurakoma kumayuqá aúkaiye. miráitata yaímma-wayukama wemmá ayáátoqmeta Tamáátikati-marupaq urááe. ⁹ ánibo kaumoyúpáámá Tóroni aúrakoma kumayuqá aúkáitana mi-kánááráqá wemá aáwárábi nommá íma naráiyē.

¹⁰ ánibo Tamáátikati-marupaqa móra Ítun anaaé wáráa-naqa máqe-uraimma min-nákómá áwîqa

Áánánáiyatie. wemá Ítukaq itáíq-itaiq kéitana aúramma karákéna kaikáá umá aónaitana uyátárai-nakoma Ítuma tiráiyie: “Áánánáiyatio.” titana ánibo Áánánáiyatima tiráiyie: “uyátaráana-nako, kemá maa máune.” téna tiráiyie. ¹¹ ánibo uyátárai-nakoma Ítuma maará téna timá ámikaiye: “emá itó-uma arupú-apare téta ten-ápáq wao. Yúqtaatini-naupaqa uré mórama Táátiti-marupake-naqa máena nunamummá kétébo aónao. min-nákón áwîqa Tóroe. ¹² ánibo min-nákómá maaráuma kaikáá umá aónáitana móra-nakoma wenôpaq írëna ayáámma ánekuitana wenaúrakoma yauwéqma íráqôniq itana káonaiye. min-nákóní áwîqa Áánánáiyatie.” téna uyátárai-nakoma tiráiyie. ¹³ ánibo Áánánáiyati maará téna yauwéqma tiráiyie: “uyátaráana-nako, taíbaq-wayukama téta min-nákóqtábámá yemá máqtemma Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá Yérútáare-marupake kényikamena mamá táwîq umáyíkaraiye. téta tirááe. ¹⁴ miráitata wemá anó-monoq-wayukarake náápaamma matáipoana áwîqa múte yaútai-kayukama yáqtoqma yiwíqmena ánná-naupaq mó-yikaniye.” téna Áánánáiyatima tiráiyie. ¹⁵ miráimanibo uyátárai-nakoma Ítuma tiráiyie: “emá paá wao. min-náqá ketí mayaí-náqíye. kemá wemmá awíkaunaboana anaaékaqa wemá ketí mayaímá kémayena ketáama káqo-kayukagaraq yeráwákáq yabíkáa-kayukawabi Yéqtaaeo-wayukagaraq keráwáqá Ítíráaeo-anna wayukagaraq mó timá-timiniye. ¹⁶ miráinaq kenamáárîq wemmá ketíwíkake aú-aiqa ummaa-yátáákáráq mayánîq-qtataaqtaba timá-amenune.”

téna Ítuma tiráiyé.

¹⁷ miráitana Áánánáiyatima uréna naaúpaq uyábékéna Tóromma ayáámma ánekuyena maará téna tiráiyé: “ketíbâkoma Tóro, uyátárai-naqa Ítuma aapaqá wenamááríq ekáq abarokáq i-nákómá kemmá timátikaitaq enôpaq kéyune. miráinaa emá keqnáámmá aúramma káonenanama Aokaq-Áágómá epímmá ógiraniye.” téna tiráiyé. ¹⁸ páátákáá Tóroni aúrapike kumayuq-yátáákómá akakó aukákitanaraa mikáké weni aúrakoma tágagitana máqte-qtataaqa aónaraiye. miráitana wemá mikáq itó-uma monoq-nómmá pékaiye.

¹⁹ anaaékaqa Tóroma aáwaqa kénaitana wenaúgoma akoqnáá uráiyé. miráitana wemá yaímma-kanaama Ítumma wáráa-annate yagaroqtamá Tamáátikatiq máqe-uraiye.

Tóroma Tamáátikati-marupaq máá-kayukama Ítun áama timá yímikaiye.

²⁰ Tóroma páátákáá Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naupaq uréire kéena Ítuni watáama kétima-yimena ‘maamin-náqá Ítuma Áánûqtuni áanikoe’ téna timá yímikaiye. ²¹ miráimanibo máqte-kayukama wenáama itéta iyánáaq umáreta tirááe: “maamin-náqá wemá Yérútááre-marupaq máeta Ítun-awiqá múte yaútai-kayukama yíkamma ánatatuwewaine. miráumatuwena íbêqa wemá maabáq Tamáátikati-marupaq iráipoana wemá ánnábi yiwíqmenata Yérútáárebaq anó-monoq-wayukaraq wínímma wemá maamin-náqíye.” téta tirááe.

²² miráimanibo Tóroma akoqnáá umá iragáraq-áímmá téna Ítuma keqtáái kúmiq-yataapike

kétiwirenataa-naqa wenamáa akoqnáa-naqa máiyé' téna kítitata Tamáátikatiq máa-kayukama yemá iyánáaq umáreta aamá íma tirááe.

²³ ánibo taíbaq-kanaama yáwitata móra-taoqa Ítiráaeo-wayukama mórabi áikuteta aamá téite éta Tóromma ikamí-áímmá tirááe. ²⁴ miráimanibo Tóroma wemmá ikamínón-aimma temmá ítaraiye. miráitata Ítiráaeo-wayukama Tamáátikati-marukaqa kurugóni oqtaráqá wágáawabi nokáamma Tóroma kumínnayabae téta yeráwáqá yabíqtuwe máqe-uráae. ²⁵ móra-nokaamma Tóroni aanábó-wáyúkámá yemá ayáqtáaq-annama matéta kámááguq-unakaq kú-mareta mipí Tóromma awírákatuweta ánnaraq yabitimá yuwáka-yuwaka kéowana Tóroma kurugóni aaumépaq metátuwena kóuraiye.

Tóroma Yérútáárebaq máqe-uraiye.

²⁶ anaaékaqa Tóroma Yérútááre-marupaq uréna Ítumma wáráa-annate yagaroqtamá máiyaba ákáráimanibo wenáaqa ikatéta 'maamin-náqá wemá áraimma íma Ítuni wáráa-annabikene' téta yemá tirááe. ²⁷ miráitana móra-naqa áwíqa Páánabatima Tóromma áwáqnaa umá awíqmena tímáyíkarai-wayukaraq uréna Tóroni watáama kétima-yimena Tóroma Tamáátikati-marupaq kéwitana aapaqá Ítuma wemmá watáama tímá ámítana wemá Tamáátikati-marupaq Ítuni watáama tímá yímikain-aimma tímá tága-yimikaiye. ²⁸ miráitana mikáké Tóroma Ítumma wáráa-annate máqten-aukapaq uréire kéena wemá ikatíqa íma éna Ítuma uyátárai-nakoqtaba wení watáama tímá yímikaiye. ²⁹ ánibo wemá mirá kéena yaímma

Ítiráaeo-wayukama Karíki-aimma Ítaraa-kayukati yúyánámmá mamá iráqôniq inéna kéitata yemá wemmá ikamínônaqtaba abáá urááe. ³⁰ miráitata yaímma Ítuqtaba wenábâqawaaraayuma yeráwáqá min-áímmá ítátuweta Tóromma awíqmeta Tétaríaq mó ayúwáawana mikáké wemá wení márûpaq Táátiti-marabaq kóuraiye.

³¹ miráitana mi-kánááráqá máqtemma Ítun áama kéitaa-kayukama Yúríabarabi Kááriribarabi Támériabakaraqa máa-kayukama yemá iráqôniq umá máqe-uraae. ááiq-yataaqa íma wáitata yeráwáqá iráqôniq umá máeta Ítun aamá Ítaraae. miráitata yemá uyátárai-nakoni aménáápáq máawana Aokaq-Áágómá yepímmá mamá akoqnáá kéitana taíbaq-wayukama móra-iyakaq Ítun anaaé wakááe.

Pítaama Aríra-marupakaraq Yáapa-marupakaraq itó-umakaraiye.

³² Pítaama máqten-aukapaq uréire kéena Áánûqtun áama itáíq-itaiq kéo-kayukama keyimonena móra-taoqa wemá Aríra-marabaq máeta Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá yimónanena uráiyeye. ³³ ánibo mi-márúkáqá móra-naqa máqe-uraimma min-nákóní áwîqa Iníatie. wení aúgoma akoqnááma íma wáitana abapaké kaumo-kárítímáátímá aammá íma kanaaráq uréire éna atípáaraq waguréna matúq-matuq uráiyeye. ³⁴ ánibo Pítaama min-nákóqtábá tiráiyeye: “Iníatio, íbêqa emmá Ítuma Káríqtoma emmá mamá kátobamakaiye. emá itó-urewaq ení atípááma mamá arutaa.” téna Pítaa tiráiyeye. mirá titana min-nákómá páátákáá itó-uraiye. ³⁵ miráitata yaímma aarawaamá Aríra-marabaq-wayukagaraq

yaímma Téroni-marabaq máa-kayukagaraq yeráwáqá aónaamma maamin-náqá uréire kéitata máqte-kayukama yirummá waeréta uyátárai-nakoma Ítun anaáé wakááé.

Pítaama Táábitaamma mamá itó-umakaraiye.

³⁶ móra-maruqa Yáapare. mi-márúkáqá móra-inimma máqe-uraimma min-íníkón áwîqa Táábitaae. ánibo káqon-awiqa Karíki-aipimma Tókatie téta áwîqa yarááé. min-íníkómá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéena wemá káqo-kayukama ôriq umá aáwaqa kéyimena máqte-qtataqa yíwáqnaa uráíye. ³⁷ mi-kánááráqá min-íníkómá karímá mayéna púitata yaímma-noinimma wení arááq-auma matéta nopí tete umátuweta móra-naupaq yanáá makááé. ³⁸ ánibo Yáapa-maruqa Aríra-marukoni waaqókáq wáitataboata yaímma Ítun áama itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá itáamma maamin-náqá Pítaama Aríra-marupaq máíye tirááé. miráitata yemá páátákáá kaayaq-nákámá timáyíkáawata yenákámá Pítaamma ko awíqmeta irááye. ³⁹ ánibo Pítaama páátákáá yokaa kéena yenákátê yagaroqtamá uráíye. mináúpáq itata yemá awíqmeta yanáá-náúpáq utááé. miráitata yaímma keqtoq-nóinímmá naayóbáqá Táábitaama aúwaraikaqa tarôq umá yímikain-unakaqtoma matokéta yeráwáqá ibiqá kéyareta Pítaamma aráátiraae. ⁴⁰ ánibo Pítaama máqtemma aarawaamá timáyíkáitata máápaq kówana wemá araayutaúmmá aténa nunamummá timátuwena waéqma maamin-íníkóní arááq-auma káonena tiráíye: “Táábitaao, emá itóáao.” téna tiraiye. ánibo min-íníkómá aúramma káonena

wemá Pítaamma aónatuwena itó-uma máqe-uraiye. ⁴¹ miráitana Pítaama min-ínímmá áwáqnaa umá ayáátoqmena keqtoq-nóinímmá Áánûqtuni óq-aokaq-wayukama yááyarena Tókatimma yímikaiye. ⁴² miráitana min-áikómá máqtemma Yáapa-aukapaq wéyáwé itata taíbaq-wayukama Ítun áama akoqnáá umá itáíq-itaiq urááe. ⁴³ ánibo Pítaama taíbaq-kanaama Yáapa-marabaq máena móra-naqa áwîqa Tááímonini naaúpaq watúq-watuq uráíye. ánibo min-náqá Tááímonima purumakaakóni aúwaratiraq unáákáqtôyaba yokaa kéema wení mayaiyé.

10

Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Koníriatimma watáama timá ámikaiye.

¹ móra-naqa Tétária-marupaq máqe-uraimma min-nákón áwîqa Koníriatie. Koníriatima mórama Arómuq-marukaq tiyááka-wayuka áiyayaan-aaiq-i-wayukati anómma máena yeráwákáq yabíkáitata yeráwáqtábámá Ítariq ánnáe téta tirááe. ² ánibo maami-Yéqtááéó-náqá Koníriatima wení móra-naoq-wayukagaraq Áánûqtun áama kéitena máqtemma áwáyoq-wayukama yíwáqnaa kéena aati-aatimá wemá Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq uráíye. ³ ánibo móra-taoqa énaikaqa miráuma aabaúgómá karáákáq kumáwitana wemá kaikáá umá tágama aónaitana Áánûqtuni kaqtó-nakoma wenôpaq iréna tiráíye: “Koníriatio.” téna tiráíye. ⁴ ánibo Koníriati maamin-náqá káonena áaqa kégaitana wená tiráíye: “umaataráána-nako, nóitabawaq kéteno?” téna wemá tiráíye. ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma

tiráiye: “Áánûqtuma ení nunamummá kéitena óqtamma íma makáa-kayukama yíwáqnaa kéonana minnáyaba Áánûqtu kéitaiye. ⁵ íbêqa emá yaímma-wayukama timáyíkénatawaq Yáapa-marupaq uréta móra-nakoni áwíqqa Tááiímonie. káqon-awiqa Pítaae. wemmá awíqmeta yero. ⁶ min-náqá Tááiímoni Pítaa wemá móra káqo-Taaimonima purumakaakóni aúwaratiraq unáákáqtôma yokaa kée-nakoni naaúpaq únókóni áwabaq máiye.” téna tiráiye. ⁷⁻⁸ ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma Koníriatimma mirá timámíqtuwena kóuraiye. Koníriatima wení naaúpaqa kaayaqá mayaímá kémayaaya-nakarataragaq káqomma móra-naqa ááiíq-i-wayukabike Áánûqtun áama itáíq-itaiq i-nákáráq mi-káúmómá timáyikaitata yeráwáqá Yáapa-marupaq urááe. ⁹ óq-aabayanapimma yemá maréta Yáapa-marukoni waaqókáq kéowana min-náqá Pítaama naakóni ámûraaq aagai-márúkáq umáena nunamummá kétitana wágáama aabaúgómá aáwaqa naí-kánáá uráiye. ¹⁰ miráitana Pítaamma áama yaitana aáwaqa nánéna itata yemá aáwaqa yokaa kéowana Pítaama móra-yataaqa kaikáá umá aónaraiye. ¹¹ kaikáá umá aabayákómá agaro umágitana mórama miráuma anó-tabaraaberaa-qtataakoni kaayaqté-kaayaqte-aqtoraq móra-yataakoma yáqtokaitana marabí kukáitana aónaraiye. ¹² miráitana mitábaráábégóni arupimmá máqtemma abááq-wáiwáámmá iraakabayaanábi numagáráqá mipímmá ógikaiye. ¹³ mórama aagómá maará téna Pítaama timá ámikaiye: “Pítaao, emá iré maami-kámmá ikámma nao.” téna tiráiye. ¹⁴ miráimanibo Pítaama tiráiye: “aaqáo ímiye. uyátáraana-nako, maami-

kámmá ketáái aúmatan-aiqtaba Ítiráaeo-wayukama ketáá íma kέναunatae.” téna tiráíye. ¹⁵ ókaraq aagómá keqnáámmá tiráíye; “emá ‘aaqáo táí-yataare’ ítiyo. Áánûqtuma mi-kámmá naí-yátááré téna tarôq uráinaama emá aammá aúmatan-aaware té ítiyo.” téna tiráíye. ¹⁶ ánibo maami-qtátáákómá kaumobáq abarokáq uréna yauwéqma aabayápáq kóuraiye.

¹⁷ ánibo Pítaa wemá máena maami-qtátááqá kaikáá umá aónai-qtataaqtabama taíbaq-auyanamma ítaraiye. miráitata maami-káyúkámá Koníriati timáyíkáitata ye-káyúkámá yeráwáqá yaímma-wayukama ítama aónaawata Tááímonini naammá yiráátewata yeráwáqá Tááímonini márûq-kurugoni oqtaráq ko máqe-uraae. ¹⁸ ánibo yeráwáqá anókaq ááyama ítama aónaraae: “móra-naqa áwîqa Tááímoni Pítaama keráwáqtê máíyo?” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁹ miráimanibo Pítaa wemá paá máena maami-qtátááqá kaikáá umá aónai-qtataaqtaba aúyánámmá kéitaitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráíye: “Pítaao, kaumo-wáyúkámá emmá abáá kéoe. ²⁰ emá itó-urewaq yokaa uré kégume yeráwáqtê waao. emá íma netuq-áúyánámmá itaao. maami-káyúkámá kemá timáyikaunata irááe.” téna Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráíye. ²¹ ánibo Pítaa wemá kukéna timá yímikaiye: “keráwáqá abáá-o-naqa minná kemíbo nôraq ítaráq keráwáqá ketôpaqa kéyeo?” téna Pítaa tiráíye. ²² ánibo yeráwáqá tirááe: “móra-naqa Arómuq-marupake ááiq-i-wayukati anómma kawáá-nákómá Koníriati wemá timátikaitata keyunatae. ánibo maamin-náqá Koníriati wemá Áánûqtun

áama itáíq-itaiq kéitata weqtabá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá yimuqá kémaraae. miráitana mórama Áánûqtuni kaqtó-nakoma eqtábá timá ámitana wemá enóyaupiken-aimma itánéna kéíye.” téta yeráwáqá tirááe.

²³ miráitana Pítaama mi-káyúkámá yiwíqma yíkáitata wetê watúwáawana aabáya-aabayaanaapimma Pítaagaraq yaímma Yáapa-marupaq Áánûqtun áama itáíq-itaiq kéo-kayukagaraq mi-káyúkátê yagaroqtamá kóuraae. ²⁴ ániibo aapaqá móra-nokaamma ko watuwéta óq-aabayaanaapimma yeráwáqá Tétária-marukaq ko yarááe. miráitana Koníriatima wení aanábó-wáyúkátê yiwíqma wení naaúpaq áíkuteta yiwé urááe. ²⁵ ániibo Pítaa Koníriatini naaúpaq uyáberanena kéitana Koníriatima awáutena amuqá makáíye. ²⁶ miráimanibo Pítaama Koníriatimma mamá itó-umakatuwena tiráíye: “Koníriatio, emá itóaa. kemá kegáráqá emô ónnaiq umá maa-marábí-náqúne.” téna Pítaama tiráíye. ²⁷ ániibo Pítaama wetê watáama titéta mi-náúpáq uténa aónaimma netuqyaa-káyúkámá áíkuma mi-náúpáqá máqe-uraawana aónaraiye. ²⁸ ániibo Pítaa maará téna mi-káyúkámá timá yímikaiye: “ketáámá Ítiráaeo-wayukama íma káqo-kayukate yagaroqtamá kémayunataama keráwáqá itaraae. miráimanibo Áánûqtuma kemmá timá-timena ‘móra-nakoqtaba táí-naqiye ítiyo’ téna Áánûqtu tiráíye. ²⁹ miráitaq kemá íma keráwáqtí táama aratéq ‘aaqáo’ ítiraunamanibo kemá paá keráwáqtí táama itéq keráwáqtôpaq iráune. ániibo íbêqa keráwáqá ítama káonaune. keráwáqá nôraq itaráq kemmá

tááyaawaraq keráwáqtôpaq iráúnô?” téna Pítaa tiráiyé.

³⁰ ániibo Koníriatima tiráiyé: “kekáq móra-yataaqa pááq uráimma íbêqa kaumo-kánáámá kényawiye. mi táoqa nunamummá-tí-kánáaráqá aabaúgómá karáákáq kégumitaq ketí naaúpaq máeq nunamummá kêtunana páátákáá móra-nakoma ketimakaq yama itó-uraiye. ániibo min-nákóní unáákáqtôrakemma tágama wayá-tábáráábéráá uráiyé. ³¹ miráitana min-nákómá maará-tiraiye. ‘Koníriatio, Áánûqtuma ení nunamummá kéitena emá óqtamma íma makáa-kayukama yíwáqnaa kéonana minnáyaba Áánûqtuma kéitaiye. ³² miráinaa emá íbêqa yaímma-wayukama tímáyíkénatawaq Yáapa-marupaq uré móra-nakoni áwîqa Tááímonie. káqon-awîqa Pítaae. ániibo min-nákómá káqo-Taaimonite purumakaakóní aúwaratiraq yokaa kée-nakoni naaúpaq únókóní áwábaq máiyé.’ téna min-nákómá tiráiyé. ³³ miráitaq kemá páátákáá yaímma-wayukama tímáyikaunata emmá koma awiráawaa íráqôniq umá kényenaqtaa ketáámá yagaroqtamá aíkuma Áánûqtun aúrakaqa uyátárai-nakoma emmá watáama tímámîn-aimma keqtáá timá tímînaqtaa itánúnatae.” téna Koníriati tiráiyé.

Koníriatini naaúpaqa Pítaama watáama tiráiyé.

³⁴ Pítaama áaimma átáma watáama tiráiyé: “árimma kemá káonaune. waayúkama máqten-aupake yemmá máqtemma Áánûqtuma mimóráíq kéumayikaiye. ³⁵ máqte-kayukama náayuwabi Áánûqtun-aaqa ikatéta wenaúrakaqa arupú-aaimma tarôq oyúma yemmá Áánûqtu kényiwiraiye.

36 Áánûqtuni átê-wataama yukáimma minná
 Ítu Káriqtoma kítitana keqtaámá kaayoné-
 yátááqá kétimiqtaama máqte-marabi-kayukati
 anómma uyátárai-nare. maamin-áímmá áqa
 keráwáqá ítaraane. 37 Yóáanema áaimma átáma
 wení watáama kétena Kááririri-marupaq nommá
 péqyikarena Ítuma wení watáama tiráin-aikoma
 máqtemma Yúria-aukapaq wéyáwé uráiyé. 38 Ítuma
 Náátárêtibake-naqa wekáq Áánûqtuma wení Aokaq-
 Áágáráq wení náápaakaraq ámikaiye. Áánûqtuma
 wetê máitanaboana máqten-aukapaq uréire
 kéena waayúkama Tááqtaani aménáápáq máa-
 kayukama mamá íráqôniq umáyíkaraiye. maamin-
 áíqtábágáráq keráwáqá ítaraae. 39 miráitaqtaa
 ketáámá máqtemma Ítiráaeo-wayukabimma máqten-
 aukapakaraq Yérútáárebakaraq Ítuma máqte-qtataariq
 uráiqtaba kétima-yimunatae. yeráwáqá Ítumma
 kaapaq-yátáq ikámôwana pukáiyé. 40 miráimanibo
 min-náqá pukáipike kaumo-kánáámá yáwitana
 Áánûqtuma wemmá mamá abarokáq itó-
 umakaraiye. 41 máqtemma Ítiráaeo-wayukama
 wemmá íma aónaraae. ímiye. wemá pukáipike
 itó-itaqtaa ketáámá wení watáama timáetaa uréire
 ónúna-wayukataama Áánûqtuma keqtaá awaaméqá
 umátikenataa tiwíkai-kayukama wemmá káoneqtaa
 wetê aáwaqa naráunatae. 42 miráitana wemá
 akoqnáá-aimma téna ‘maamin-áímmá máqte-
 kayukama maará téraq mó timá-yimero’ tiráiyé.
 ‘Áánûqtu Ítumma náápaamma aména yúareta
 paá máiya-kayukagaraq pukáa-kayukagaraq wemá
 yetí yaináí-náqá máiyé tero’ tiráiyé. 43 miráitata

naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáan-
aikoma maará-uraiye. ‘máqtemma náayuwabi wekáq
itáíq-itaiq íya-kayukama wení akoqnáán-awikake
yeráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna
Áánûqtuma awikátuwaniye.’ téta agatááne.” téna
Pítaama tiráiyé.

*Íma Ítíráaeo-wayukamibo káqo-kayukama Áánûqtuni
Aokaq-Áámá matááe.*

⁴⁴ Pítaa wemá maamin-áímmá máena kétitana
Áánûqtuni Aokaq-Áágómá maamin-áímmá itáa-
kayukabi kukáiyé. ⁴⁵ miráitata yaímma Ítíráaeo-
wayukama Ítuma yiwíkai-kayukama Pítaagaraq
yagaroqtamá Yáapa-marupake iráa-kayukama
yeráwáqá maami-qtátááqá káoneta maará-
tiraee: “maami-káyúkámá yeráwáqá íma Ítíráaeo-
wayukama máamanibo Áánûqtuma Aokaq-Áámá
paá kényimiye.” téta yeráwáqá tirááe. ⁴⁶ miráitata
yeráwáqá itáamma maami-káyúkámá óq-ain
oq-aipike aamá kétena Áánûqtun-awiqa múte
kéyauyowana Pítaa wemá tiráiyé: ⁴⁷ “ketáaráa
yemá Aokaq-Áámá kémayaapoata nommá
peraíyábámá náawaq kanaaráq yemmá aammá
aúnikaniyo? ⁴⁸ keráwáqá yokaa kéeraq Ítun-
awikaq monoq-nómmá péráaro.” kétitata yemá
Pítaamma yáqtóráawana yeráwáqtê yaímma-kanaama
yagaroqtamá máqe-uraiye.

11

*Pítaani mayaígón áaimma Yérútáárebaq Ítun áama
itáa-kayukaraq timá yímikaae.*

1 ánibo yaímma Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun áama máyáan-aimma máqtemma timáyíkarai-wayukama yeqtíbâqawaayugaraq Yúríabaq máeyuma mi-kátáámá ítaraae. 2 miráimanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá yúma karéta Ítuni anaaé wáráa-kayukati awaaméqá matáa-kayukama yeráwáqá akoqnáa-aimma téta Pítaamma awáágúraae. 3 ánibo yeráwáqá maará téta tiráae: “emá Yéqtaaeo-wayukama íma ketáágáráq yagaroqtamá máe-kayukati naaúpaqa máqeurannama yemá yúma kárataa-kayukate aáwaqa naráane. 4 miráitana Pítaa wemá áaimma átáma nôrawabi urái-qtataaqtaba kétima-yimena maará téna tiráiyee:

5 “kema Yáapa-marupaq máeq nunamummá kéteq móra-yataaqa kaikáá umá aónáúnana aabayámmá agaro kéitana mórama tabarááberaaqatataakoma wení kaayaqté-kaayaqte-aqtoraq móra-yataakoma yáqtokaitana marabí ketimakaq kukáiyee. 6 miráitaq kemá mi-tábáráábébí aónáunama taíbaq waí-wáámmá iraakabayaakáá-kákógáráq abááq-númágógáráq mipí ógikaiye. 7 miráitana móra-aikoma maará téna tiráiyee. ‘Pítaao, emá maami-kámmá yaímma ikámma agamá naao.’ téna tiráimanibo 8 kemá maará-tiraune. ‘aaqáo ímiye. uyátáraana-nako, aúmatan-aiqtaba íarutai-kamma kemá aati-aatimá íma kénaune.’ téq tiráune. 9 ánibo móragaraq aabayápáké móra watáagoma tiráiyee. ‘emá íma aaqáo táí-yataare ítiyo. maami-kámmá Áánuqtuma naí-yátáaré téna tarôq uráinaama aammá aúmatan-aaware té ítiyo.’ tiráiyee. 10 miráitana maami-qtátáákómá kaumobáq

pááq uréna maami-tábáráábégómá yauwéqma aabayápáq utáiyé. ¹¹ ániibo kaumo-wáyúkámá Tétária-marupake Koníriatima timáyíkáitata yekáyúkámá yeráwáqá naammá kéwauna-nakoni waaqókáq ya máqe-uraae. ¹² miráitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyé. ‘emá Ítiráaeo-wayukati yáaiqtaba aúyánámmá íma ité paá yeráwáqte waa.’ titaq kéunata yaímma tîbâqawaayuma miráuma abapaké móra-wayukama yeráwáqá keté yagaroqtamá yewaqtáa Koníriatini naaúpaq Tétária-marabaq uráunatae. ¹³ ániibo Koníriati wemá tiráiyé naayóbáqá Áánûqtuni kaqtó-nakoma wení naaúpaq iréna timá ámikaiye. ‘yaímma-wayukama timáyíkénatawaq yeráwáqá Yáapa-marupaq urétawaq móra-naqa wení áwîq-uramma Tááímoni Pítaa wemmá koma awíqmeta yero. ¹⁴ maamin-náqá Pítaa wemá iréna wení watáama kétena Áánûqtuma emmá ení móra-naoq-wayukama yauwéqma tiwiránîn-aimma máma timá-timiniye.’ téna Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé. Koníriatimma wemá timá ámikaiye. ¹⁵ miráitaq kemá áaimma átáma Áánûqtun áma tén-ááqa mikáq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yekáq kukáimma miráuma áqnáabaqa keqtááráq kukáiniq uráiyé. ¹⁶ miráitaq kemá uyátárai-nakoma tiráin-aimma taákaq uráune. ‘Yóáanema wemá nonúrápí péqtikaraipoana anaaékaqa keráwáqá Aokaq-Áágómá péqtikaniye.’ téna wemá tiráiyé. ¹⁷ miráitaqtaa naayóbáqá ketáámá Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoqtaba itáíq-itaiq kéunanata akoqnáama tímikainiqtaa umá maamin-ákóqnáámá

Áánûqtu yeráwáqá yímikaiye. miráitaq kemá paánaqa máeq yetí aammá íma aúkaune. maamiqtátááqtábá Áánûqtuma íma timá yáqtorakanune.” téna Pítaama tiráíye. ¹⁸ ániibo mi-káyúkámá Pítaama tin-áímmá kéiteta yeráwáqá Áánuqtuma yimuqá kémaraketa maará-tiraae: “áraitima íbêqa Áánûqtuma Yéqtaaeo-wayukabima aammá awíqyikaitata yeráwáqá táí-yataakoma yinaaépariq éta matúq-matuq máí-auwaraima mayánóe.” téta yeráwáqá tirááe.

Áátioki-marabaq áíkuta-kayukama íráqô-mayai matááe.

¹⁹ naayóbáqá Tíbenimma ikámôwana pukáikanaaraq yaímma-wayukama Ítun áama kéwareta watáama Áánûqtuqtaba kéita-kayukama yíkamineta owata yeráwáqá péqmareta yaímma-wayukama Pinítiabakaraq Tááíparati-marabakaraq Áátioki-marabakaraq urááe. miráimanibo yeráwáqá Ítiráaeo-wayukaraq yenamáa áiqma Áánûqtun áama timá yímikaae. ²⁰ ániibo yaímma átê-wataama Ítuqtaba ítaraa-kayukama péqmareta Tááíparatikaraq Tairíniq uráa-kayukama yeráwáqá Áátioki-marabaq uréta átê-wataama Ítuqtaba káqon-anna-wayukagaraq timá yímikaae. ²¹ miráitana Áánûqtuma wení akoqnáama kéyimitata taígani Yéqtaaeo-kayukama táí-yaímma yuwéta Ítuni anaaé kéwareta uyátárai-nakon-aama ítaraae.

²² miráitana maamin-áíkmá Yéqtaaeo-wayukayaba máqtemma Yérútááre-aukapaq wéyáwé

itaqtaa yeráwáqá kéiteta Páánabatimma Áátioki-marabaq timákáawana uráiyē. ²³ Páánabati wemá Áátioki-marukaq uréna maami-káyúkámá Áánúqtuma íráqôniq umáyímkai-kayukama kéyimonena wemá amuqá kémarena maará téna timá yímkaiye: “keráwáqá máqtemma móra-tuyanakaq maéraq uyátárai-nakoma Ítuni anaaé waqmá wenáama itáaro.” téna tiráiyē. ²⁴ miráitana Páánabati wemá íráqôniq umá itáíq-itaiq kéitana Áánúqtuni Aokaq-Áágómá wepí ógikaitana mi-kánááráqá taíbaq-wayukama yirummá kámeta uyátárai-nakoma Ítukaq itáíq-itaiq urááē.

²⁵ ániibo Páánabati Táátiti-marabaq Tóromma abáá-inena uráiyē. ²⁶ miráitana Páánabati wemá Tóromma awíqmeta yenákámá yauwéqma Áátioki-marabaq móra-karitimaatima ko máqe-uraaye. ániibo yenákámá Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq taíganimma kétima-yimeyata kéitaa-kayukayabama áqnáabariq umá “Káríqton-annae” téta yiwíqá yarááē. ²⁷ mi-kánááráqá yaímma Áánúqtuni amuné-wáyúkámá Yérútáárebakemma Áátioki-marabaq kukááē. ²⁸ miráitana yaímma Áánúqtuni amuné-wáyúkábíkémhá móra-naqa áwîqa Áágabaati wemmá Aokaq-Áágómá timá ámitana tiráiyē: “máqte-marabaqa aáwaqa íma wáinata anómma aayawaamá yánóē.” téna tiráiyē. (ániibo móra-naqa áwîqa Karótiati wemá anó-kawaa-naqa máena Arómuq yabíkái-kanaaraq maamin-ááyáwáámá pááq uráiyē.) ²⁹ miráitana yaímma Áátioki-marabaq Ítukaq itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá

Yúriabaq yeráwáqti yíbâqawaayuma yimínéta urááe.
³⁰ miráumatuweta mi-yímí-yátááqá Páánabatiyaa
 Tóroti iyáápi marááyata maméta Yúriabaq anó-
 monoq-wayukaraq urááye.

12

Érôtima Yêmitimma ikámma kèpuyena Pítaamma ánná umákaraiye.

¹ mi-kánááráqá kínima Érôtima yaímma
 Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq yíkamitata
 pukááe. ² miráitana Érôtima wení ááiq-i-
 wayukama timáyíkáitata yeráwáqá Yêmitima
 Yóáanemma ábâkomma yáqtoqma tokóru-yakaa-
 punapo ikámôwana pukáiyé. ³ miráitata Yúria-
 wayukama yemá minná káoneta yeráwáqá yimuqá
 kémarawana Érôtima óqa wení ááiq-i-wayukama
 timáyíkáitata yemá Pítaamma yáqtokaae. ániibo mi-
 kánááráqá wemá mirá kéitata Yúriabaq-wayukama
 yammá íma iqtoraí-kánááráqá yeráwáqti kótámaki-
 kanaaraqá anón-aawaqa agamá nai-kánááráqá
 mirá urááe. ⁴ miráitata mi-kánááráqá yeráwáqá
 Pítaamma yáqtoqma ánná-naupaq ákátuwena
 kaayaqté-kaayaqte ááiq-i-wayukati iyáápi máráitata
 kawáá urááe. mi kaayaqté-kaayaqte-anna-i-
 wayukama miráuma kaayaqté-kaayaqte-i-wayukama
 yiwíqma-yiwíqma urááe. miráitana Érôtima
 aúyánámmá ítaraiye: “maami Ítíráaeo-wayukati
 kótámaki-kanaama ánatainatama Pítaamma awíqma
 máqte-kayukati yúbáq aamá ítama yainánúne.” téna
 Érôtima tiráiyé. ⁵ miráitana Pítaama ánná-naupaq
 ákaraae. miráimanibo Ítumma wáráa-kayukama

móra-iyakaq yeráwáqá akoqnáá umá nunamummá téta Áánûtuqtaba áwáqnaa íkáae téta tiráae.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma ánná-naupake Pítaamma paábaq mamá ayúbákaraiye.

⁶ Érótima Pítaamma aabi mayakánéna i-nókáámmá Pítaama kaayaq í-nákátí aúkáapi aúmá watáiyé. yemá Pítaamma kaayaqá akoqnáá-annanapo (téini-annarake) kúyakaraae. miráitata yaímma-i-wayukama ánná-nakoni oqtaráq yabíqtuweta máqe-uráae. ⁷ páátákáá mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kúmítana mi-náupáqá wení tágama-yataakoma ókóráá kamá tágaraíye. anibo mi-káqtó-nákómá Pítaani ábûkaq ikámma awáutúrena tiráiyé: “emá páátákáá itóaao.” téna kétitana Pítaani ayáápike kaayaq-ánnágórátá yaráqmeta kuturááye. ⁸ anibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé: “Pítaao, emá páátákáá ení aítauq-anaamma kégubere ení ámûrannama mamá uwo.” tená timá ámitana Pítaama miráumatuwaitana Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé: “ení kúberai-unamma kémaye ketinaae waraao.” téna tiráiyé. ⁹ miráitana Pítaama mi-námmá yuwéna Áánûqtuni kaqtó-nakoni anaaé waqména uráiyé. Pítaama íma ítama aruténa kaináq káonaunaa timmá abarokáq kéwena aónaraiye. ¹⁰ anibo yenákámá maréta kaayaq-óqtaráq yabíqtuweta máen-i-wayukama kumátámaqtuweta uyátá-maqma akoqnáá-oqtaraq kumóyana akoqnáá umá aúyaqmakaan-oqtagoma wenamáárîq íguraiye. miráitata yenákámá móra-apaq urááye. maré

kéoyana mikáké Áánûqtuni kaqtó-nakoma páátákáá Pítaamma ayuwéna kóuraiye.

¹¹ miráitana Pítaama wemá mikáq ítáimma kaimmá íma aónarenaboana wé tiráiyé: “áraitama íbêqa Áánûqtuma wení kaqtó-naqa timákáitana wemá Érôtini ayáápikekaraq Ítiráaeo-wayukama nôrawabi ónáae teq-qtátáápkémmá kemmá mamá paá umátikaiye.” téna Pítaama tiráiyé.

¹² ánibo Pítaama maami-qtátááqtábá aúyánámmá ítama ánatatuwena wemá móra-inimma Máriaama Yóáanema káqon-awiqa Mááki wení anóani naaúpaq uráiyé. ánibo min-náúpáqá taíbaq-wayukama álkuma máeta nunamummá kéteta máqe-uráae. ¹³ ánibo Pítaama oqtaráq pagé-page kétitana mórama mayá-ínimma Aróta wemá Máriaamma áwáqnaa umá mayaímá kémayain-inikoma oqtamá íyakanena uráiyé. ¹⁴ ánibo min-ínikómá wemá Pítaan-aama kéitena wemá amuqá ôriq umá kémarena wemá min-óqtámá íma íyakaraiye. wemá paá yawwéqma naaúpaq uyaaté uréna máqte-kayukama timáyimena tiráiyé: “maamin-náqá Pítaama máápaq ya máiyé.” téna tiráiyé. ¹⁵ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá máqtemma tirááe: “negi-íní-móne. emá kaaqaari kéténe.” téta yeráwáqá kétéwana min-ínikómá akoqnáá umá árain-aimma kétitata yemá ókaraq tirááe: “Pítaani amakómá ya marániye.” téta tirááe. ¹⁶ miráimanibo Pítaama oqtaráq paá máena pagé-page tiráiyé. miráitata yemá oqtamá íteta Pítaamma aónatuweta yemá iyánáaq urááe. ¹⁷ ánibo Pítaama wení ayáámma múte káruraitata yemá káoneta aamá móragaraq íma tirááe. miráitana Pítaama wemmá ánná-naupake uyátárai-naqa

Áánûqtuni kaqtó-nakoma mamá paábaq ayúwáin-aimma kétima-yimena tiraiye: “keráwáqá maamin-áímmá Yêmitigaraq tébakaq kêtibâqawaayuma timá yíméro.” téna wemá timátuwena iyuwéna móra-
aukapaq kóuraiye.

18 anaaékaqa aabáyaanapimma i-wáyúkámá anómma ikatíq kéeta yeráwáqá maará-tiraae: “Pítaama náakaraq máiyó?” téta yemá tirááe. 19 miráitana Érôtima yaímma-wayukama timáyíkáitata Pítaamma abáá-omanibo yemá íma wemmá aónaraae. miráitana ááiq-i-wayukama yeráwáqá máqtemma Pítaakaq kawáá umátuwe máqeon-i-wayukama yíkamiyaba Érôtima tiraiye.

miráitana anaaékaqa Érôtima wemá Tétária-marabaq ko máqe-uraiye.

Érôtima pukuráye.

20 Érôtima Tááyabaq-wayukagaraq Tááíranapaq-wayukagaraq aamá yiwáágúraiye. miráitata mikáyúkámá yeráwáqá mórabi yorupamá Érôtimma aónaneta urááe. ánibo áqnáabaqa yeráwáqá kínima Érôtini naaúpaq yabíkái-kawaa-nakon áwîqa Paráátatae. wekáq min-áímmá yemá timáméwana wemá Érôtimma timá ámitana anón-anon-aimma mamá paá umákaraiye. miráimanibo yeráwáqtí aáwaqa Érôtimma yabíkáin-aukapake meyaníq kétépoata mirá-uraae.

21 móra-kanaama maréna Érôtima kínin-unakaqtoma umátorena wení kínin-abiqtatararaq máena máqte-kayukama akoqnáá-aimma timá yímikaiye.

22 miráitana máqte-kayukama yemá anókaq ááyama

tirááe: “maamin-náqá wemá waayúkagoraan-aimma íma kétébo Áánûqturaan-aimma kétiye.” téta yemá anókaq ááyama tirááe. ²³ miráimanibo min-áímmá ítarena wemá Áánûqtukaq íma yaagumá káonaitanaboana páátákáá mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kukéna Érôtimma ikákaiye. miráitana Érôtima pukáitana marikómá narááe.

²⁴ miraimanibo Áánûqtun áagoma akoqnáá umá máqte-marabaq wéyáwé umá anóniq uráíye.

²⁵ ánibo Páánabatiyaa Tóroma yenákátí mayaímá Yérútááre-marupaq mamá ánatatuweta yenákámá Yóáanema káqon-awiqa Máákima awíqmeta yenákáqtê Áátioki-marabaq yauwéqma kóuraaye.

13

Páánabatiyaa Tórama timáyíkáawata Áánûtuqtaba waayúkaráq mó-tima-yimikaaye.

¹ Áátioki-marukaqa Ítun-aama ítáa-kayukama áíkutaae. yepímmá yaímma Áánûqtuni yirááqti-wayukama amuné-wáyúkágáráq máqe-uraamma yeráwáqtí yíwîqa Páánabatie. Tímionie. wení káqon-awiqa Abuqtákóé. káqomma Arútiana Tairíni-marukake-nakaraq Máánéoma Érôtini ábârawaaogaraq Tórogarare. ² mi-kánáaráqá Ítun-anna-wáyúkámá yemá aáwaqa aweté-ureta nunamummá tirááe. ánibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráíye: “keráwáqá Páánabatiyaa Tóroma aokaq timáyikaiyata mayaígáae téq yááyaraa-mayaima mayáatao.” téna tiráíye. ³ yemá aáwaqa awéta-ureta maamin-nákámá Páánabatiyaa Tóroti

yineq iyáámma kéyinekuyeta nunamumamá timáyikaayata mi-máyáíráq kóuraaye. Páánabatiyaa Tóroma Táíparatiq átê-wataama tiráíye.

⁴ ánibo min-nákámá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá timáyíkáitata Terútia-marabaq kukááye. mikákémmá únópí-káárébí utéta móra-marupa Táíparati únókóní kebóqyáa-marupaq urááye. ⁵ ánibo yenákámá maréta Tááramibaq Táíparati-marupaq uréta Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq Áánûqtuni átê-wataama mó-tima-yimikaaye. miráitana Yóáane Máákima mayáimá mataíye.

⁶ miráitata yeráwáqá Táíparati-marupaq uréire umátuweta Páábotiq urááe. ánibo mi-márúkáqá mórana Ítiráaeo-annabike-naqa máena awéqa téna máqteniq i-nákómá wenáwîqa Baa-Îtue. wení káqon-awîqa Karíki-aipimma Érimatie. ⁷ miráitana Érimatima wemá anó-kamaani-naqa áwîqa Tégíá-Póruma wení aanábó-náqíye. ánibo min-ánó-káwáá-náqá Tégíá-Póruma wemá aá ítarai-naqíye. Áánûqtun áama itánénaboana Páánabatiyaa Tóroma wení naaúpaq yááyaitata yenákámá irááye. ⁸ miráimanibo maamin awéqa tîn-náqá Érimatima wenáaiyabama íma yíkaraiye. miráitana Érimatima anó-kawaa-nakoni aúyánámmá mamá táwîq kéonana maami-kááyáq-nákátí watáama íma ítama arutáikae téna mirá-uraiye. ⁹ ánibo Tóroqtabama yaímma-taoqa Póroma téta tirááe. miráitana wepímmá Aokaq-Áágómá ógikaitana wemá maamin-náqá Érimatini aúrapi karákéna tiráíye: ¹⁰ “emá Tááqtaan-araaqa máane. emá máqtemma íráqô-qtataakoma mamá táwîq kée. namuro-náqá máane. emá táí-yataariq

é epímmá makatí-ááímmá ógikaiye. kaaqaari-áímmá kéte uyátárai-nakoni aammá mamá táwîq kéone. ¹¹ íbêqa uyátárai-nakoma emmá ikamíniye. enaúramma kumayuqá auráina móragaraq máqte-qtataaqa yaímma-kanaaraqa íma aónanone.” téna Póroma kítitana páátákáá konnákóráá-qtátáákómá Érimatini aúramma yawááq-umatuwaitana wemá aammá íaonena paábaq uréire kéena waayúkama ayáákaq yáqtoketa aamá arááti-wayukayaba yibáá uráíye. ¹² miráitana anó-kawaa-nakoma maami-qtátááqá Érimatini aúramma karopágitana káonena uyátárai-nakoni akoqnááyaba iyánáaq umárena Ítuqtaba itáíq-itaiq uráíye.

Páánabatiyaa Póroma Áátioki-aukapaqa Patíriamarabaq mayáimá matááye.

¹³ ánibo Pórogaraq yaímma wení aanábó-wáyúkágárq yeráwáqá Pááboti-maruqa yuwéta únópí-káárébi maréta Pégaabaq Paapíriya-marabaq urááe. miráitana mikáké Yóáane Máákima wemá iyuwéna yauwéqma Yérútáárebaq kóuraiye. ¹⁴ miráitata yeráwáqá Pégaabaq yuwéta Áátioki-marabaq Patíriabaq urááe. ánibo Tabaati-yúpáámá yeráwáqá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréta yeráwáqté yagaroqtamá maraq máqeuraae. ¹⁵ ánibo anó-monoq-wayukama yeráwáqá agamatá-kánnáábíké Mótetini ámáan-aikaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáan-aikaraq yeráwáqá yoráuma ítátuweta anaaékaqa anó-monoq-wayukama yeráwáqá aamá yúwáawana Póroyaa Páánabatikaq kéyitata yeráwáqá maarátiraae; “ketíbâqawaayuo, keráwáqá yaímma íráqônîq

í-áímmá matokéqa keráwáqá maami-káyúkámá timá yíméro.” téta tirááe. ¹⁶ ánibo Póro wemá itó-uma ayáámma múte kéyauyena tiráiyee:

“keráwáqá Ítíraaeo-anna-wayukao, yaímma káqo-kayukama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtukaq nunamummá kéte-kayukama keráwáqá itáaro. ¹⁷ wenamáa Áánûqtukaq Ítíraaeo-wayukama nunamummá tirááne. wemá ketáái títaubíkomma yiwíkaine. wemá pááq umáyíkaraitataboata Ítíraaeo-wayukama Íqtîbibaqa máetama akoqnaá umá pááq urááe. ánibo wení anón-akoqnaanapo Íqtîbibake yemmá yiwíkaine. ¹⁸ ánibo yeráwáqá kaaqmáápaqa waayúka íma máa-marabaqa kaayaq-wáyúká áiyayaa tiyááka-karitimaatigoni (40) arupimmá Áánûqtuma íraqôniq umá yiwáqnaa uráiyee. ¹⁹ min-áúkápáqá Kéinabaqa abapaké kaayaqá anó-marukaq máa-kayukama Áánûqtuma mamá táwîq umáyikena yíkamma ánatatuwena yeráwáqtí maramá Áánûqtu mamá Ítíraaeo-wayukama yímikaine. ²⁰ ánibo mi-márábáqá Ítíraaeo-wayukama yeráwáqá netuqyaamá taígani-karitimaatima (450) máqeu-raae. anaaékaqa yaináí-wáyúkámá yíkáraawata yeqtí kawáá-wáyúkámá máqeta mórama Áánûqtuni amuné-náqá Táámuyoni kanaaráq iráiyee. ²¹ ánibo mi-kánáaráqá Ítíraaeo-wayukama yeráwáqá mórama yeráwáqtí anó-kawaa-naqa (kínima) máikaae téta Áánûqtuma ítama aónaawana Áánûqtu wemá móra-naqa Tóroma Kítimma áanikomma awîqma yímikaitana wemá yeráwákáqá kaayaq-wáyúká áiyayaa tiyááka-karitimaatigoni (40) arupimmá

yeráwákáq yabíkáiye. ²² ániibo Áánuqtuma min-
 náqá Tóroma kéwatuwena wení anónnáma móra-
 naqa áwíqqa Tébitima Yétimma áanikomma awíqma
 Ítiráaeo-wayukati yabí-í-náqá (kínima) tarôq
 umákaraiye. Tébitiqtaba maará téna waayúkama
 timá yímikaiye. ‘Tébitima Yétimma áanikomma
 káonaunana ketiyakoma íráqôniq kéiye. miráipoana
 wemá kanaaráq kemô tenna-máyáímá mayániye.’
 téna Áánuqtu tiráiyé. ²³ miráitana naayóbáqá
 Áánûqtuma timá akoqnáá uráine. ‘anaaékaqa
 Tébitin-annabike móra-naqa abarokáq uréna wemá
 akoqnáá-naqa máena Ítiráaeo-wayukama pui-
 yátáápíké mamá paá umáyíkaniye.’ tiráine. min-
 náqá Ítumma Áánûqtuma mamá pááq umákéna
 Ítiráaeo-wayukama yímikaiye. ²⁴ ániibo naayóbáqá
 maa-márábímmá abarokáq Ítuma íma kukáitana
 móra-naqa Yóáanema Ítiráaeo-wayukama kétima-
 yiména ‘keráwáqti tirummá waeréra monoq-
 nómmá péráaro.’ téna tiráine. ²⁵ miráitana
 Yóáane wení mayaímá mamá ánatani-kanaagoma
 waaqókárîq kéitana Ítiráaeo-wayukama maará
 téna timá yímikaiye. ‘keráwáqá náawae téraq
 keqtábámá kéteo? maamin-nákóní awé o-náqá
 kemá íma máune. miráimanibo ítáaro. móra-naqa
 ketinaaé yínîn-nakomma kemá íráqô-naqa íma
 máunaboq kanaaráq wení aítuq-anaamma íma
 múte mayánúne.’ tiráiyé.

²⁶ ketibâtiwaayuo, keráwáqá Ítiráaeo-
 wayukama Áabaraan-anna-wayukagaraq Yéqtae-
 wayukagaraq Áánûtukaq nunamummá kéte-
 kayukao, keqtááyábáé téna maami-kátáámá pui-

yátáápike atóbamatikaniqtabataa Ítuma timákaitana tiráiyē. ²⁷ miráimanibo yaímma Yérútáárebaq máa-kayukagaraq yeráwáqtí anó-kawaa-wayukagaraqa yemá wemmá atóbamatikanin-naqa íma aónaraae. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá máqte-Tabaatiraqa aúba-wannaabike yoráuma timá yímemma íma ítaraae. ímiye. yemá wemmá íma ítaraamanibo Ítumma ikámówana Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáagoma áraimma abarokáq uráiyē. ²⁸ mi-káyúkámá wemmá ikámma puínôn-otaa-qtataaqa íma aónaraamanibo yemá Pááíratima paá Ítumma ikámma puíkáae tiráae. ²⁹ miráitata mi-káyúkámá naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráániq umá ánatatuweta Ítuni aráaq-auma kaapaq-yaráké mamá muriánóbáq uqtamákáraae. ³⁰ miráimanibo Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraiye. ³¹ ánibo Ítuma íma pukáikanaama waayúkama Ítugaraq yagaroqtamá Kááiriri-marupakemma Yérútáárebaq utáa-kayukama yemá wemmá taíbaq-kanaama aónaraae. ánibo mi-káyúkámá íbêqa yemá máqtemma Ítiráaeo-wayukabimma maamin-nákón áama timá yíméwata kéitaae. ³² miráitaqtaa ketáámá keráwákáq maará téqtaa Ítuni átê-wataama kétima-timunatae. naayóbáqá Áánûqtuma téna maami-qtátááqá ketáái títaubikomma yiménúne tiráimma ³³ mi aónaaro. maami-qtátááqá Áánuqtuma keqtáa yeqtí iyápó-annaraq abarokáq páaq uráiyē. Áánûqtuma Ítumma mamá itó-umakaraimma Áánûqtuni agamatá-kánnáábímmá naayóbáqá

Táámupi tiráine.

‘emá ketáanimone.

íbêq-kanaaraqá kemá enabomá káuraune.’

tiráine. ³⁴ miráitana Áánûqtu wemmá pukáipike
mamá itó-umakaitana íkabirarena ókaraq íma
yauwéqma aúma íma kabiránîqtaba miráuma
Áánûqtuma maará-tiraiye.

‘kemá aokaq-yátáákáráq akái-yátáákáráq
keráwáqá timénúnama naayóbáqá kemá
Tébitimma aménúne téq timá akoqnáá
uráunnae.’

tiráiye. ³⁵ miráitana káqomma wannaabí agamatán-
áipímmá Tébitima Áánûqtuqtaba tiráiye.

‘miráinaa ení aokaq-náqá íma ayuwénana
wenaúma kabirániye.’

téna Ítuqtaba tiráine. ³⁶ ánibo Áánûqtuma maa-
márabí miráonae ti-qtátááqá wemá Tébitini
ayáákaq mirá-uraiye. anaaékaqa Tébitima

púítata wení aítaubikon-amakaq uqtamákáawana
kabiraráiye. ³⁷ miráimanibo Ítumma Áánûqtuma

pukáipike mamá itó-umakarai-naqa wenaúgoma
íma kabiraráiye. ³⁸⁻³⁹ miráinaq ketíbâqawaayuo,

keráwáqá maamin-áímmá ítama arútáaro.
maamin-náqá Ítuma wemá keráwáqtí kúmiq-
yataaqa mamá paá umátikaniye. Mótetini

ámáan-aikoma keráwáqtí kúmiqa íma mamá paá
umátikena keráwáqtábámá ‘arupú-wayukae’ téna
ítiniye. miráimanibo maamin-nákómá Ítumma

máqtemma yirummá ámê-kayukama yeráwáqtí
kúmiqa mamá paá umáyikena yeráwáqtábámá
‘arupú-wayukae’ téna tíniye. ⁴⁰ miráinaq keráwáqá

atéráaro. naayóbáqá Áánûqtuma wení amuné-náqá

Áábakaakama timá ámitana wemá tirái-qtataama káubiq keráwákáq pááq iyábáé. wemá maará-tiraine.

⁴¹ ‘ítáaro. keráwáqá akáyáán áráaq-wayukao, keráwáqá iyánáaq umáreq pukínoe.

kemá keráwáqtí aúkáapi ketí mayaímá kémayaunamanibo maami-qtátááqtábá móra-nakoma minnágoni áaimma timá-timinimanibo keráwáqá íma itáíq-itaiq ínoe.’

téna Áánûqtuni amuné-nákómá tiráine.” téna Póroma timá yímikaiye.

⁴² ánibo Póroyaa Páánabatima mi-mónóq-náúpáké yaúbama kégumoyata aarawaamá maará-tiraae: “kenákámá yauwéqma iréka káqo-Tabaatiraqa maamin-áímmá ókaraq keqtáámá timá tímékao.” téta yeráwáqá tirááe. ⁴³ miráitata yenákámá monoq-náúpáké yaúbama máapaq kégumoyata yaímma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama yemá Ítiráaeo-wayukate máa-kayukama yeráwáqá Póroyaa Páánabatiyaa min-nákátí yinaaéq waqmé urááe. miráitata yenákámá umá yíqtaaiq éta Áánûqtuni íráqô-qtataapi paá máero tiráiyé.

⁴⁴ ánibo káqo-Tabaatiraqa mi-márúkóní waaqókáké máqte-kayukama Áánûqtun-aama itánéta ya áíkutaee. ⁴⁵ miráimanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama yemá aónaamma maami taíbaq-wayukama mórabí káíkuyowata yemá ítama táwîq kéeta yemá Póroma timá yímîn-aimma timá márúte yukááe.

⁴⁶ Póroyaa Páánabatima yenákámá anókaq ááyana tiráaye: “áqnáabaqa kerátámá Áánûqtun-aama timá-timikauyamanibo keráwáqá maamin-áíkmá mamá tinaaépaq kéyuwama minná keráwáqá kenamáárîq

matúq-matuq umá mái-auwaraimma íma mayánóe. ániibo keráwáqá ítáaro. íbêqa kerátámá tiyuwéka káqo-kayukayopaq yagaroqtamá kégouye. ⁴⁷ mirámô ínaqa anómma uyátárai-naqa maará téna anón-anon-aimma keqtáá timá-timikaiye.

‘kemá keráwáqá Yéqtaaeo-wayukabimma ókáá kamá tágaikaae téq keráwáqá kétima-tikaune. ániibo máqte-marabake-kayukama yíwáqnaa umá kétima-yiminana anaaékaqa kemá yeráwáqá yauwéqma yiwiránúne.’

téna Áánûqtuma tiráíye.” téta Póroyaa Páánabati tirááye.

⁴⁸ ániibo káqo-kayukama Yéqtaaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá min-áíqtábá Áánûqtun awíqa múte kéyuyeta yimuqá makááe. miráitana máqtemma aarawaamá matúq-matuq umá mái-auwaraimma Áánûqtuma mayánóe téna awaaméqá umáyíkarai-kayukama yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq urááe.

⁴⁹ miráitana máqtemma min-áúkápáq-márábáqá Áánûqtun-aagoma wéyáwé umá kanaaráq uráíye.

⁵⁰ ániibo yaímma Ítiráaeo-annabike anó-kayukagaraq yaímma Yéqtaaeobake anó-noinimma Áánûqtukaq nunamummá tiráa-noinimma mamá íyaqa ataráawata Póroyaa Páánabatima áaimma átama mamá táwíq umáyiketa yeráwáqtí márûpikemma paábaq waqtukááe. ⁵¹ ániibo yenákámá yítaukake yomá ayúqtuweta ‘móragaraq íma yauwéqma keráwáqtí táí-aiipike nékaq kóyuye.’ téta Aikónia-marabaq kóuraaye. ⁵² miráitata Ítun-anna-wayukama Áátioki-marabaq máa-kayukama yeráwáqá

yimuqá kémarawana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yeráwápímmá ógikaiye.

14

Póroyaa Páánabati yenákámá Aikónia-marabaq máqe-uraaye.

¹ Aikónia-marupaqa yenákámá keqnáánîq umá Ítíraaeo-wayukati yirááti-naupaq uréta íráqôn-aimma tirááye. yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta taibaq Ítíraaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítuqtaba itáíq-itaiq urááe. ² miráimanibo mi Ítíraaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá íma itáíq-itaiq kéeta yeráwáqá yaímma Yéqtaaeo-wayukati yúyánámmá mamá táwîq umáyiketa Káriqton-annati yíbâqawaayuma ítama táwîq urááe. ³ miráimanibo yenákámá Aikónia-marupaqa ayáqtáá-kanaama máeta uyátárai-nakoqtaba akoqnáá-aimma kéteyana Áánûqtuma Aokaq-Áágóni akoqnáámá keyimitata yenákámá Áánûqtuni íráqô-qtataaqa wenamá wenôpake keyitata áraikonîq uráíye. netuqyaamá awaaméq-yátááqá tarôq urááye. ⁴ ánibo Aikónia-marupake-kayukama aarawaamá yeráwáqá yaíkaaq umá kaayaq-ánnáíq uréta yaímma Ítíraaeo-wayukayopaq owata tébakaqa Ítuma yiwíkai-kayukayopaq urááe.

⁵ anaaékaqa Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítíraaeo-wayukagaraq yeqtí anó-kayukagaraq yeráwáqá aarawaamá áiqma áíkuyikareta Póroyaa Páánabatima óqtatannapo yíkami-aimma tirááe. ⁶ ánibo Póroyaa Páánabatima maamin-áímmá kéiteta yenákámá péqmareta kaayaq-márúpáqá Arítaraabakaraq

Tébeq-aukapaq kóuraaye. ánibo mi-kááyáq-márúqá Araaikóniabaq anó-marukoni aúkáapi wáqe-uraaye. ⁷ miráitata min-áúkápáqá máa-kayukabimma yenákáamá mi átê-wataama Ítuqtaba tirááye.

Arítaraabaq Póroyaa Páánabatima máqe-uraaye.

⁸ Arítaraa-marabaqa móra aítauqa táwîq urái-naqa máqe-uraiye. ánibo min-náqá aítauqa miráuma táwîq uráimma naayóbáqá anóama marákaraipoana wemá kanaaráq aammá íma uréire uráíye. ⁹ miráitana min-nákómá Póroni watáama kéitaitana Póro wemá maamin-nákóní itáiq-itaiq-yataakoma káonena wení aúyánápímmá téna ‘maamin-nákóqtábá kanaaráq itó-uma uréire íniye’ téna ítaraiye. miráitana Póroma wenaúrapi karákéna tiráíye: ¹⁰ “emá itó-uma aítauqa yamá arupú uwo.” téna kítitana min-nákómá wemá páátákáá itó-urena uréire uráíye. ¹¹ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá Póron áama kéiteta máqe-o-kayukama maami-qtátááqá káoneta yeráwáqtí yáabikemma anókaq ááyama tirááe: “ketáái maníkómá wíyôpake waayúkaraa umá ketáaráq kukááye.” téta yeráwáqá tirááe. ¹² miráitata yemá Páánabatimma áwîqa Tútie téta keyamameta ánibo watáama tirái-náqá Póromma Émitie téta áwîqa yarááe. ¹³ yeráwáqtí maníqá Tútikaq nunamummá tí-námmá anó-marukoni áwábaq wáqe-uraiye. ánibo mórama anó-nakoma Tútini áwîqa múte yaúyewai-nakoma wemá wíráati-yataariq umáketa awai-púrúmákáámá mi-márúkóní kurubín-óqtáráq itó-urena Póromma Páánabatigaraq ikámma yiménáae téna uráíye. ¹⁴ ánibo timáyíkarai-nakarata Póroyaa Páánabatima yenákáamá maamin-áímmá ítátuweta mirákómmá íma ígáae téta íyamma

ôriq itata yenákátí unáákáqtôma yaráqma mipí yuwéta uyaatéta máqte-kayukati aúkáapi uréta anókaq ááyama maará-tiraaye: ¹⁵ “maa-káyúkáo, nôraq itaráq keráwáqá maami-qtátááqá tarôq kéoo? kerátámá keráwáqtê móraiq umá maa-marábí-káyúkámúye. kerátámá paá keráwáqá Áánûqtuni átê-wataama kétima-timuye. naayó-qtátáákóqtábá yetíwîqa múte yaúyoqtabama minnábike waéqtikayaaka kerátámá iráuye. matúq-matuq umá maí-Aanuqtuma aabayákáráq maragaráq únókáráq máqte-qtataakaraq máqte-kamma marabíkaráq nópíkaráq tarôq urái-nakoqtaba timá-timeyaaka kerátámá iráuye. ¹⁶ naayóbáqá wemá iyúwáitata yeráwáqá máqte-marabake yeqtí yúyánákáq máqte-qtataaqa tarôq urááe. ¹⁷ miráitana máqte-tupaama wemá máqte-kayukati aúkáapimma yaímma-yataaqa kéyimitata mi-qtátááqá yemá aónaraae. ánibo Áánûqtu wemá keráwáqá aaqá kétimitana keráwáqtí yókáq-yátááqá mamá parú kéitaq yókáké-qtátááqá mamá kéneq keráwáqá timuqá kémaraae. ¹⁸ miráitana Póro wemá maamin-áímmá waayúkama kétima-yimitatamanibo yeráwáqá íma kéiteta yeráwáqá paá máqte-kayukabama aáwaqa agamá ákûq umáyikaiyaba yíkaraae.

Póromma óqtatannapo ikákaae téta tirááe.

¹⁹ yaímma Ítíráaeo-wayukama Áátioki-marabakekaraq Aikónia-marabake iráa-kayukama yeráwáqá waayúkati yúyánámmá mayéta Póromma óqtatannapo ikákaae. miráitata yemá Póroqtabama pukaiyáa téta anó-marupakema yabitimá paábaq

márûte yukááe. ²⁰ miráimanibo yaímma Îtun-anna-wayukama Póromma amakaq ya ikúyakaraawana Póroma itó-urena anó-marupaq yauwéqma utáíye. áníbo aabáyaama Póroma Páánabatigaraq yenákámá Tébe-marabaq kóuraaye.

Póroyaa Páánabatima yenákámá Tíriabake yauwéqma Áátioki-marabaq irááye.

²¹ Póroyaa Páánabatima Îtuni átê-wataama Tébe-marabaq máa-kayukama kêtima-yimeta Îtun-awikaqa netuqyaa-káyúkámá iyápó-annama mamá aúqyiketa anaaékaqa maréta Arítara-marabaq uréta mikákémmá Aaikóniabaq uréta Patíriyaa Áátiokaq urááye. ²² miráitata yenákámá mi kaumo-márábáq Îtun-anna-wayukati íyaqa mamá akoqnáá kéumayiketa maará téta yenákámá akoqnáá umá tiráíye: “keráwáqá maamin-áímmá itáíq-itaiq umá yaqtóráaro. Aánûqtuma yabíkái-marupaqa uyáberanunataamanibo áqnáabaqa ketáámá ummaamá mamayéqtaae.” téta tirááye. ²³ áníbo máqten-aukapaqa Îtun-aama itáa-kayukama áíkuyo-kayukati aúkáapikemma yaímma yetí anó-wayukama mamá tarôq umáyíkaraaye. miráitata yenákámá aáwaqa awéta uréta Îtukaq nunamummá kêteta Îtukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá uyátárai-nakoma yemmá yíwáqnaa ígáae.” téta tirááye. ²⁴ anaaékaqa yenákámá Patíria-aukapaq kótámatuweta Paapíriya-marabaq urááye. ²⁵ miráitata yenákámá Pégaabaq átê-wataama timá yímiqtuweta anaaékaqa Aatáária-marabaq kukááye. ²⁶ áníbo Aatááriabakemma yenákámá únópí-káárébí Áátioka-marabaq yauwéqma urááye.

ánibo naayóbáqá mi-márúkákémmá Póroyaa Páánabatima yínêkuyeta nunamummá kêteta Áánûqtuni yíwáqnaa í-yátáákómá yenákáyôpaq máinata wení mayaímá mayaígáae téta tiráa-mayaima yenákámá mamá ánatatuweta irááye.
27 yenákámá Áátioki-marukaq iréta Îtun-aama kéitaa-kayukama mamá álkuyikaraaye. ánibo Áánûqtuma yenákátê yagaroqtamá nôrawabi urái-qtataaqtaba kêtima-yimeta maará téta tirááye: “káqo-kayukabimma Áánûqtuma aamá awíqyikena oqtamá íyikaitata yemá Îtun-aama itáíq-itaiq kéoe.” téta yenákámá máqte-kayukama timá yímikaaye.
28 ánibo yenákámá mi-káyúkátê taíbaq-kanaama máqe-uraaye.

15

Yérútáárebaqa monoq-áímmá kéitaa-kayukama álkuma watáama tirááe.

1 yaímma Yúria-wayukama iréta Îtun-anna-wayukama maará téta watáama timá yímikaae: “keráwáqá Mótetini ámáan-aimma íma waráiyata kerawáqtí túma kárárayanama kanaaráq Áánûqtuma íma kúmiq-yataapike tiwirániye.” téta tirááe. 2 yemá mirá-timatuwaawata Póroyaa Páánabatima min-áímmá kêteta yenákámá mi-káyúkátê íyamma éta akoqnáá umá aamá tirááye. miráitata yaímma yíbâqawaaraa-kayukama Póroyaa Páánabatima timáyikaayata tébakaq-wayukate Yérútáárebaq uréta iyápó-annagaraq anó-kawaa-wayukama yekáq watáama móma téite urááe.

³ ániibo Áátioki-marabaq Ítun-aama itéta áikuyo-kayukama yeráwáqá mi-káyúkámá timáyikaawata kégomma yemá Pinítiabakaraq Tamériabakaraq urááe. miráitata mi-kááyáq-áúkápáqá yemá Ítun-anna-wayukaraq timá tágeta káqon-anna-wayukama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtuma yirummá mamá waéráiyé téta timá yímikaae. miráitata yemá Ítun-anna-wayukati íyaqa mamá íráqôniq urááe. ⁴ miráitata yeráwáqá Yérútáárebaq yewata yaímma timáyíkarai-kayukagaraq yetí kawáá-wáyúkágáráq yemá káyimoneta miráo-maarao timáyíkaraae. miráitata Póroyaa Páánabatima yenákatê Áánûqtuma nôrawabi i-qtátááqtábámá watáama timá yímikaaye. ⁵ ániibo yaímma Pérati-wayukabike Ítun-anna-wayukama itó-uma maará-tiraae: “tiwiránîqtaba yeqtí yúma kégareq yeráwáqá timá-yimiyata Mótetini ámaan-aimma wáráaro.” téta tirááe. ⁶ miráitata yaímma anó-monoq-wayukagaraq timáyíkarai-wayukagaraq mórabi áikuteta min-áímmá timá uwákáae. ⁷ miráitata yemá taíbaq-aimma timátúwáawana Pítaama itó-urena maará téna timá yímikaiye: “ketíbâqawaayuo, naayóbáqá Áánûqtuma kemmá tiwiréna átê-wataama káqo-kayukabi mó-ketima-yiminata yemá kéiteta Áánûqtukaq itáíq-itaiq ígáae téna tiwíkaiye. minnýyaba keráwáqá ítaraae. ⁸ Áánûqtuma máqte-kayukati íyaqnobaqa káonenaboana yíyaqnobaqa íráqôniq kéitana keqtáá kétiraatiye. miráitana wemá wení Aokaq-Áámá yeráwáqá káyimimma miráuma naayóbáqá keqtáá tímikainiq umá káyimiye. ⁹ Áánûqtuma wemá keqtáámá ôriq umá íma kétiraatenata yeráwáqá

aokarîq imá kéiyé. ímiye. yeqtí yúma íkegareq yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéowana wemá yeráwáqtí yirunóbáké kúmiq-yataaqa mamá paá kéumayikaiye. ¹⁰ miráitaq yeqtí yúma kégareqtaba keráwáqá nôraq itaráq Áánûqtumma áyamma iníq kémakateo? miráitaq maamin-úmmáán-ámáán-áímmá monoq-áímmá kéita-kayukabimma íma yíméro. naayóbáqá ketítaubikotaama yeráwákáráq ketáágáráq maamin-úmmáá yátááqá kanaaráq umá íma wakáunatae. ¹¹ miráimanibo ketáámá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéunanata wení íráqô-qtataaqa wenamá wenôpake kéitana keqtáá mamá paá kéumatikenata tiwíkaipoana miraráá umá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama yiwíkaiye.” téna Pítaama tiráiyé.

¹² Pítaa wemá mirá téna kítitata yaímma áikutaa-kayukama yeráwáqá aamá íma téta yéráwáqá Póroyaa Páánabatima min-nákátí yúrapi karákááyata Áánûqtuma yenákátí iyáákaq máqtemma awaaméq-yátááqá tarôq umá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama yiráátin-aimma yenákámá tirááye. ¹³ ánibo yenákámá maamin-áímmá timá ánatatuwaayana Yêmiti wemá tiráiyé: “ketíbâqawaayuo, keráwáqá ketáámá itáaro. ¹⁴ Tááímoni Pítaama wemá keráwáqá timá-timikaiye. áqnáabaqa Áánûqtu wemá wení yabíkái-qtataaqa yúwáitana káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabimma kégumitana mi-káyúkábíkémá Áánûqtu wemá yaímma yiwíqma wení waayúkaik uráiyé. ¹⁵ minnáyaba naayóbáqá mórama Áánûqtuni amuné-náqá Émoti wemá agamatá-kánnáábí

maará-tiráine.

¹⁶ ‘uyátárai-nakoma Áánûqtu wemá tiráiyē.

anaaékaqá kemá yauwécma yénúne.

miráinaq kemá yeráwáqá Tébitin-anna-wayukama
aúgen-augen umáyikanune.

miráitata yeráwáqá miráuma móra-namma aútú
kamá wáinikaa umá yeráwáqá mááe.

miráipoaq kemá mi-námmá yawítíma aúge-nakaa
ónúnnama miráuma Tébitin-anna-wayukama
mamá íraqôniq umá umáyikanune.

¹⁷ miráipoana máqtemma káqon-anna-wayukagaraq
yaímma ketábá yiwíkauna-wayukagaraq yemá
uyátárai-nakoqtaba abáá-inoe.’

¹⁸ téna naayóbáqá uyátárai-naqa Áánûqtumma we-
namáárîq maamin-áímmá aúyánápi téna tiráiyē.”

¹⁹ miráitana Yēmiti wemá móragaraq maará
téna tiráiyē: “káqon-anna-wayukama yeráwáqá
Áánûqtuma yirummá káme-kayukama ketáá íma
ummaan-ámáán-áímmá yeráwáqá yiménúnatae.

²⁰ minnáyaba ketáá aúbama agamá yeráwáqá paá
maará timá-yimenunatae. ‘yeráwáqá yeráwáqtí
maníkáq awéqa timátuweta yeqtáaimma táwîq
kéomayiketa miráráá íoro. miráuma aaraukáqá
mamá yataí-ááímmá íma tarôq ígáae. miráuma
yaímma wai-waakoni naaemá íma néta móra-wamma
ánúwaramma ibibamá ikámaraiye-kama naaemá
íarena íma naaro.’ téqtaa timá-yimenunatae téna
Yēmiti tiráiyē: ²¹ “ánibo minnáyaba Mótetini ámáan-
aimma máqte-marupaqa monoq-náúpáqá Tabaati-
yúpáámá yoráuma ítaraae.” téna tiráiyē.

*yeráwáqá aúbama agamá káqon-annama Yéqtaaeo-
wayukama timáyikaraae.*

²² miráitata yeráwáqá yaímma iyápó-annagaraq yeráwáqtí aúkápimma yeqtí anó-kayukagaraq awaaméqá umáyikena yiwíkai-kayukagaraq máqtemma Ítukaq yirummá ámê-kayukama yemmá yiwíkaae. minnámo yiwiráa-kayukama Póroyaa Páánabatite Áátioki-marupaq wígáae téta yiwíkaae. miráitata yeráwáqá kaayaq-nákámá Yúqtaatima móra-awiqa Paatáábati wegáráq móra-naqa Táératima yenákámá máqte-kayukati yúراكاqa íraqôn-ano-wayukae. ²³ maamin-áúbámá yeté mamé urááe:

“ketáámá keqtíbâqawaayutaama timáyíkarai-wayukagaraq anó-kayukagaraq keráwáqá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama ketibâqawaayuraa umá Áátioki-aukapaq Tíriyapakaraq Tirítiabaq máa-kayukama keráwáqtábá wágáae téqtaa kétunatae. ²⁴ yaímma-wayukama keqtáábíkémhá keráwáqtôpaq uréta yeráwáqá kaaqaari-áímmá téta keráwáqtí túyánámmá mamá táíq kéoe-aimma ketáá itáunataamanibo keqtáábíkémhá aamá yeráwáqá íma mamé uréta yeráwáqá paá kaaqaarigóníq kéoe. ²⁵ miráitata ketáámá minnáyabataa aamá timá móra-akaq maréqtaa keqtáábíkémhá kaayaq-nákámá timáyikaunataataa yenákámá yagaroqtamá ketáá tíkái-nakama Páánabatiyaa Pórogaraq keráwáqtôpaq yeráwáqá kéoe. ²⁶ yenákámá ketáái uyátarai-nakoma Ítu Káríqtoni mayaírákémhá puíyóyaqtabama íma ikatíqa kéoye. ²⁷ miráitaqtaa ketáámá kaayaq-nákámá Yúqtaatiyaa Táérati yenákámá timáyikaunataataa keráwáqtôpaq kéoyapoata yenákámá yenamááríq mimórá watáama agayáuna-aimma mó-tima-timiyaq itánoe.

28 ánibo keqtaábímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mimórâq-túyánámmá kêtimitaqtaa ketáámá aamá timá móra-akaq maréqtaa ummaa-yátááqá keráwáqá íma mayánóe téqtaa ketáámá pááqyan-amaan-aimma paá agatáunatae. 29 ítáaro. maníkâq awéqa timátuweta yimíyan-aawaqa íma naínoe. wái-wáákóní naaemá íma néta móra-wamma ánúwamma ibibamá ikámaraiya-kamma íma naaro. miráuma aaraukáqá mamá yataí-áímmá íma tarôq oro. mirá-qtataariq éqa keráwáqá íraqônîq ínoe. áre.” téta min-áúbábí tirááe. 30 miráitata yemá maamin-áúbámá maméta Áátioki-marabaq kóuraae. Áátioki-marabaq kéwetama áíkuma itáíq-itaiq kéo-kayukama maamin-áúbámá maméta móma yímikaae. 31 ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá maamin-áúbágómá umá yíqtaaiq iqtábá yoráuma ítátuweta yeráwáqá yimuqá ôriq umá makááe. 32 miráitata Yúqtaatiyaa Táératima yenákámá Áánûqtuni amuné-nákórátámá yenákámá mi-kayúkábímmá ayáqtáákaq watáama téta Káríqton-anna-wayukati yirummá mamá akoqnáá umáyíkaraae. 33 miráitata yenákámá Áátioki-marupaqa pááqyamma ayáqtáá-kanaama kémaeyata yetíbâqawaayuma min-nákámá iyuwáiyáqtábá timá kaayoné umáyíkaraae. 34 miráimanibo Táérati wemá yuwéna mibâq Áátioki-marabaq máqe-uraiye. 35 Póroyaa Páánabati yenákámá Áátioki-marupaqa netuqyaa-kánáámá taíbaq óq-wayukate yagaroqtamá kémaeyata Áánûqtuni watáama kényiraateta timá yímikaaye.

Póroyaa Páánabati yenákámá yatákááye.

³⁶ yaímma-kanaama yátáitana Póro wemá maará téna Páánabatimma timá ámikaiye: “kerátámá máqte-marabaq uréire umá Áánûqtuni watáama timá yímikauya-kayukama yeráwáqá Íráqôniq umáwaq uyátárai-nakokaq itáíq-itaiq kéino téna tiráiyé. ³⁷ miráitana Páánabatima Yóáane Máákima awíqmena yenákátê wínéna uráiyé. ³⁸ miráimanibo Póroma maará-tiraiye: “naayóbáqá wemá Paapíriya-marukaqa tiyuwénarata wemá maami-máyáímá íma mayéna kóuraipoaka wemá kerátátê íwiniye.” téna tiráiyé. ³⁹ miráitana Póroyaa Páánabatima yenákátí yúyánákómá íma mórai q uráibo ôriq-oriq itata mikáké yaíkaa q urááye. miráitana Páánabatima Yóáane Máákimma awíqmeta yenákámá únópi-káárébi uréta Táíparati-marabaq kóuraaye. ⁴⁰ ániibo Póroma Táératimma awíqmeta kóyata Ítun-anna-wayukama maará-tiraae: “uyátárai-nakoni kaayoné-yátááqá kenákátê waíno.” téta tirááe. ⁴¹ ániibo Póroma Táératimma awíqmeta Tíriabakaraq Tirítiabakaraq kéwena Ítun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqtí yúyánámmá mamá akoqnaá uráiyé.

16

Tímoti wemá Póroyaa Táératite yagaroqtamá uráiyé.

¹ Póroyaa Táératima Tébe-marabakaraq Arítaraa-marabakaraq uráiyé. ániibo mi-márúkáqá mórama Ítun-anna-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Tímotie. mórama Ítiráaeo-annabiken-inikoni áanikoe. min-íní kómá Ítukaq itáíq-itaiq miráimanibo aboámá

Karíki-nare. ² miráitata yaímma Ítun-anna-wayukama Arítaraabakekaraq Aikónia-marupakekaraq yemá Tímotin áaikoma yeqtí yúraqaq Íráqôniq uráiyé. ³ ániibo Póroma Tímotimma ketê wíkáae ténaboana wení aúma kárataiyé. Ítiráaeo-wayukama mibáq máaqtatae téna miráuraimanibo wení aboámá Yéqtaaeo-naqa máetata máqte-kayukama aónaraae. Ítiráaeo-wayukayaba íyamma iyá téta wení aúma kárataiyé. ⁴ ániibo yeráwáqá anó-marupaq kéweta naayóbáqá Káríqton-annagaraq aúbabi agamá tiráan-aimma kétima-yimeta ‘keráwáqá maamin-áímmá wáráaro’ téta tiráae. ⁵ miráitana máqten-aikapake Káríqton-anna-wayukama yeráwáqá akoqnáá umá itáíq-itaiq kéowana móra-mora-taoqa taíbaq yorupamá mórabi yoráutaae.

Póroni kaikáá-qtátáaré.

⁶ yeráwáqá maréta Parítia-marabake Karétia-marabaq kéowana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Étia-maragoni aúkápimma Áánûqtun áama abarokáq mótiyaba íma iyúwáitata tiráae. ⁷ miráitata yeráwáqá maréta Mítia-marukaq uréta mikákémmá yeráwáqá Pitínia-marupaq wínéta kéowana Aokaq-Áágómá yeráwáqá yáqtokaiye. ⁸ miráitata yeráwáqá Mítia-maruqa kótámatuweta Taróqaati-marabaq uráae. ⁹ mi-nókáámmá Póroma móra-yataaqa kaikáá umá aónaraiye. miráitana mórama Maaterónia-marupakenakoma itó-urena Póromma inaa-inaa tiráiyé: “emá Maaterónia-marabaq iréwaq keqtáá tíwáqnaa uwo.” téna kétitana aónaraiye. ¹⁰ ániibo Póroma mirá-qtátááqá káonaiqtaba páátákáá kemá Arúkegaraq ketáámá yokaa uréta aammá ónúnna-aqtabataa

abáá-uraunatae. miráitaqtaa ketáá utáunataama Áánûqtuma mi-káyúkábí átê-wataama mó-timayimero téna ketaayaiye téqtaa ketáá tiráunatae.

Aríriaama Káríqton-annama aúkáiyê.

¹¹ ketáámá Taróqaati-marukakemma únópí-káárébí kéunanataa únópí-kááregómá maréna Tamáátarati-marabaq uréna káqon-aabayanapimma mikákémmá Niyáápori-marukaq uráunatae. ¹² ániibo mikákémmá ketáá mi-márúqá yuwéta Píripaibaq uráunatae. Maaterónia-wayukati anó-marukaqa naayóbáqá Arómani-wayukama yeráwáqá mi-márúkáqá ya máqe-uraane. miráitaqtaa mi-márúkáqá ketáámá yaímma-kanaama ya máqe-uraunatae. ¹³ ániibo Tabaati-yúpáámá ketáámá anó-marupakemma yuwéta máápaqa móra-nokoni áwábaq nunamummá ténaqtaa kéunanataa min-áúkápáqá yaímma-noinimma yemá mórabi álkuma máawaqtaa yeráwáqtê ketáámá watáá-wataa tiráunatae. ¹⁴ ániibo mi-nóínípkémmá móra-inikoni áwîqa Aríriae. wemá Táíyátáéra-marapaken-inimma wemá karogaro-tábáraábémá yakáqma anó-kayukama kéyimena minnárake móneqa kémayena Áánûqtukaq nunamummá téwain-inikomma wemmá uyátárai-nakoma wení aúyánámmá mamá íraqôniq umákáitana wemá Póron áama ítaraiye. ¹⁵ ániibo min-íníkomá yaímma wení waayúkagaraq yeráwáqá Ítuqtaba nommá péqtuwaawana min-íníkomá maará-tiraiye: “kemá áraimma uyátárai-nakokaq itáíq-itaiq kéonaqa keráwáqá kanaarác máqtemma ketí naaúpaq yero.” téna titaqtáá ketáá wení-naupaq uráunatae.

Póroyaa Táératima yenákámá Píripaibaq ánná-naupaq máqe-uraaye.

¹⁶ móra-taoqa ketáá nunamummá tí-márúpáq kéweqtaa mórama paá-mayai-inaaruma aónaraunatae. ánibo wepímmá táí-aagoma máena mi táí-áágómá wemmá amuné-áímmá tiráiyee. anaaékaq abarokáq ínî-qtataaqtaba kítitata min-ínáárúgóní kawáá-wáyúkámá wení akoqnáárake móneqa mayéwaone.

¹⁷ min-ínáárúgómá Póroqaraq ketáái tinaaé kéyena wemá anókaq ááyama tiráiyee: “maami-káyúkámá yemá mú mikákáá anómma uyátárai-nakoni mayai-wáyúkábóata yemá Áánûqtuma keqtáá kúmiq-yataapike tiwiránîqtaba watáama kétima-timetaae.” téna min-ínáárúgómá tiráiyee.

¹⁸ máqte-tupaama min-ínáárúgómá min-áímmá timáe kéuwitana Póroma min-áímmá ítáimma ábôgaitana wemá waéqma min-ínáárúmá káonena maará téna táí-aagoqtaba tiráiyee: “Ítuma keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránîn-nakon áwîkaq emá min-ínáárúgóní arunóbáké ayuwé paábaq kóaa.” téna kétitana páátákáá táí-aagoma ayuwéna kóuraiyee.

¹⁹ ánibo min-ínáárúgóní kawáá-wayukama aónaamma yemá móneqa mayéwaon-aaimma táí-aagoma ayuwéna kégoiqtaba mi-káyúkámá yemá Póroyaa Táératimma yáqtoqma yiwíqmeta máqte-kayukati yúbáq anó-kawaa-wayukaraq urááe.

²⁰ mikákémmá yiwíqmeta aamá ítama yainai-wáyúkáráq uréta maará-tiraae: “maamin-nákámá yenákámá Ítiráaeo-nakaboata ketáái márûqa mamá táwîq kéoyee.” téta yemá tirááe.

²¹ miráitata yenákámá keqtááyábá káqon-aaimma ‘wáráaro’ téta kétéyamanibo ketáámá Arómani-wayukama min-ááímmá waraíyábá

aammá áúkaiye.” téta tirááe. ²² ániibo aarawaamá yemá máqtemma min-nákátí paá-yubi kémaraaqtaba aamá ítama yainai-wáyúkámá yemá Póroyaa Táératini kúberai-unamma ayúqtuweta máqte-kayukama ‘tebûqa yíméro’ tewata yemá maami-kááyáq-nákámá tebûqa yímikaae. ²³ miráitata yeráwáqá maamin-nákámá tebûqa yímítuweta yiwíqmeta ánná-naupaq móma yíkáreta ánná-wayukati kawáá-nákóqtábá oqtamá umá akoqnáá uwo’ téta tirááe. ²⁴ ániibo ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma wemá maamin-ákóqnáá-áímmá iténa wemá maamin-nákámá yiwíqma naaún-arunobaq yíkarena yenákátí yítaukaqa akoqnáá-annanapo kúyikatuwena iyúwáitata min-náúpáq máqe-uraaye.

²⁵ nokáamma Póroyaa Táératima Áánûtukaq nunamummá timátuweta imá kéteyata ánná-wayukama yemá ítaraae. ²⁶ mirá kéitana páátákáá anómma márûma yokéna ánná-wayukati naakóni ábo-tagoma karekóq uráiyee. páátákáá máqten-anna-wayukati iyáá pikema akoqnáá-annagoma máqtepaq yarákuraiye. ²⁷ miráitana ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma wemá itó-urena aónaimma ánná-nakoni máqten-oqtagoma íguraiye. máqtemma ánná-wayukama kóuraawaa téna wení tokóru-yakaa-puma yabitiréna wenamáárîq wení ánûwaramma araráánéna uráiyee. ²⁸ mirá kéitana Póroma anókaq ááyama tiráiyee: “emá enamáárîq enaúma íma mamá táwîq uwo. ketáá máqtemma kanaaráq máunatae.” téna Póroma tiráiyee. ²⁹ ániibo ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma ikatîq kéitata ‘ómmá kúraqme yero’ titata ómmá kúraqma tágaraawana wemá uyaaténa Póroyaa Táératiti yítaupi aiqá ya atákuraiye.

³⁰ ániibo mi-kawáá-nákómá Póroyaa Táératimma yiwíqmena máápaq kumá yaúbarena maará téna timá yímikaiye: “kenákámá umaatarááya-nakao, nôraq kéonanawaq Áánûqtuma kemmá mamá atóbatikaniyo?” téna wemá tiráíye. ³¹ ániibo yenákámá maará téta timá ámikaaye: “emá Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq kéinana Áánûqtuma emmá kúmiq-yataapike káwirainana ení aara iyápógaraq móraiq oro.” téta tirááye. ³² miráitata yenákámá uyátárai-nakon-aama kétimameta máqtemma wení naaúpaq máa-kayukayabagaraq timá yímikaaye. ³³ mi-nókáámmá Póroyaa Táératimma tebûqa yímíqmaraapimma yenákátí náomma nommá kumá tete kéumayikena min-nákógáráq máqtemma wení aara iyápóma yeráwáqá Ítuqtaba nommá pékaae. ³⁴ miráitana wemá Póroyaa Táératima yawíqmena wení naaúpaq uténa aáwaqa yímítata narááye. ániibo wemá wení móra-naoq-wayukagaraq wegáráq máqtemma Áánûqtun-aama itááqtaba yimuqá makááe.

³⁵ aaqá iraráitata aabáyaanapimma aamá ítama yainai-wáyúkámá yaímma i-wáyúkámá timáyiketa ‘min-nákámá timáyíkénata kóotao’ téta máma timá ámikaae. ³⁶ miráitana ánná-wayukaraq kawáá-nákómá Póromma timá ámikaae: “aamá ítama yainai-wáyúkámá téta ‘kenákáyábámá iyúwénata kóotao’ téta tepóaka yaákare kóyuye.” téna timá yímikaiye. ³⁷ Arómani-wayukati ámáan-aimma téna “Arómani-wayukama tebûqa íyimero.” kétépoana Póroma maará téna timá yímikaiye: “kerátámá Arómani-nakamuyamanibo yemá kekárátábíkémhá árain-aimma íma ítama yaíkkae.

ímiye. aarawaatí yúrikaqa paáyaba kekárátámá tikakaakarataae. miráitata yemá kekárátámá ánná-naupaq tíkaraae. ánibo íbêqa kekárátámá aúpáráq timátikanetaq kéoo? árainma ímira-inoe. yenamáárîq iréta kekárátámá mamá máápaq márûte tiyuwánôkarataae.” téna Póroma tiráiyé.
³⁸ ánibo i-wáyúkámá maamin-áímmá maméta aamá ítama yaináí-wáyúkáráq mó-tima-yimewata yemá min-áímmá ítamma Arómani-nakaboata ôriq umá ikatîq urááe. ³⁹ miráitata yeráwáqá uréta min-nákámá mó-tima yiruqtabá umáyiketa máápaq iyúwáawata ‘mi-márúqá yuwéka kóokao’ téta yeráwáqá tirááe. ⁴⁰ miráitata yenákámá ánnábike yuwéta Aríriaani naaúpaq urááye. mibáq yenákámá yaímma yíbâqawaaraa-kayukama yimónatuweta Ítuni watáama kétima-yimeta yeráwáqtí íyaqa mamá akoqnáá umáyiketa yenákámá kóuraaye.

17

Tetarónáíkaq-wayukama Póroyaa Táératima yíkamineta urááe.

¹ Póroyaa Táératima yenákámá maréta Áápîpori-marabakemma Aaporónia-marukaq uréta mikákémmá maréta Tetarónáíkaq Ítiráaeo-wayukati monoq-námmá wái-marukaq urááye. ² miráitana naayóbáqá Póro wemá mirá éwainiq umá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáqá kaumo-Tábáátígóní aúkáapimma wemá yeráwáqtê yagaroqtamá maéna Áánûqtuni wannaabí agamatán-áímmá timá-yimikaiye. ³ ánibo wemá Áánûqtuni áaimma

kétima-yimena “keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránîn-nakoma wemá aú-tiqa mayéna pukéna itó-iniye” téna tiráimma “maamin-náqá wemá Ítue. wemá keqtáái kúmiq-yataapike tiwirániye.” téna Póro wemá tiráiyé. ⁴ miráitana mi-káyúkábíkémhá yaímma-wayukama yeráwáqá Áánûqtqtaba kéiteta yeráwáqá Póroyaa Táératiti yinaae wakááe. yaímma Karíki-wayukama yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéo-kayukama kaayaq-nákátí yinaae kéwaraawata yaímma anó-noinimma yeráwákárq mirá-uraae.

⁵ miráitana yaímma Ítiráaeo-wayukati íyakoma táwîq kéiteta yeráwáqá yaímma-wayukama oótamma íma makáa-kayukagaraq yaímma táí-wayukama timáyíkaawata yeráwáqá márûqnobaq uréire kéeta anókaq ááyama aamá kéteta Yéitonini naammá yeráwáqá ya ikúteta Póroyaa Táératima máqte-kayukati yúrakaq yiwíqmeta yinéta urááe. ⁶ miráimanibo yeráwáqá íma mi-kááyáq-nákámá yimóneta yeráwáqá Yéitonikaraq yaímma yíbâqawaaraa-kayukama yáqtoqma yiwíqmeta kámááni-wayukaraq kéyeta yeráwáqá maará téta anókaq ááyama tirááe: “maami-káyúkámá yeráwáqá máqten-aukapaqa táí-aaimma tarôq umáe uréire kéeta íbêqa yeráwáqá maa-márúkáq ketáábí ya mááe. ⁷ ánibo Yéitonima wemá mi-káyúkámá yiwíqmena wení naaúpaqa ma keyikaiye. máqtemma yeráwáqá Arómani-wayukati yabíkáinakonni ámán-aimma kárateta tirááe: “káqomma yabíkái-naqa máimma áwîqa Ítue kéte.” téta tirááe. ⁸ aarawaagaráq kámááni-wayukagaraq yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá máqtemma ôriq umá íyaqtaba urááe. ⁹ miráitata Yéitonigaraq

wetê oq-wáyúkágáráq yeráwáqá máqtemma moneqa meyánîq umátúwáawata anó-kamaani-wayukama yeráwáqá iyúwáawata kóuraae. Póroyaa Táératinopake nékaq máiyaq yetí moneqa yauwéqma yimínoe.

Póroyaa Táérati yenákámá Péríabaq mayaímá matááye.

¹⁰ kumayuqá aúrátata nokáámma Póroyaa Táératimma yíbâqawaaraa-kayukama yenákámá Péríabaq timáyikaayata mi-márúkáq uréta yenákámá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpq uyábékaaye. ¹¹ ánibo Ítiráaeo-wayukama Péríabaq máa-kayukama yeráwáqá íráqôniq umá Áánûqtuni watáama itéta yaímma-wayukama Tetarónáikaq máeta Áánûqtuni watáama íma itáa-kayukaraa yeráwáqá íma urááe. ánibo máqte-tupaama yeráwáqá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáámá kéyorauteta Póroni watáama ‘árainabiyo?’ téta yeráwáqá tirááe. ¹² miráitata taígani aarawaamá yaímma Karíki-wayukabike yaímma waagáráq anó-noinikaraq yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáiq-itaiq kéeta yirummá ámikaae. ¹³ Póro wemá Áánûqtuni watáama Péríabaq máa-kayukama kétima-yimitata yaímma Ítiráaeo-wayukama Tetarónáikaq máa-kayukama yeráwáqá itéta mi-márábáq uréta aarawaamá Póroni watáama kéita-kayukati yúyánámmá mamá tawîq umáyikaraae. ¹⁴ mirátata yaímma Káríqton-anna-wayukama yemá páátákáá Póromma únón áwabaq timákáawana kóitata Táératiyaa Tímotima Péríabaq paá máqe-uraaye. ¹⁵ ánibo Póromma aapaké awíqmeta ye-káyúkámá

Áátenibaq nékaq mó-ayuweta yemá yauwéqma Péríbaq kégowana Póro maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá móma Táératiyaa Tímotima timá-yimiyatawaq yenákámá páátákáá ketôpaq yetao.” téna timá yímikaiye.

Póroma Áátenibaq Ítuni watáama tiráiyé.

¹⁶ ániibo Póroma Táératiyaa Tímotiti yiwémá Áátenibaq máena aónaimma mi-márúkáqá yaataq ikúqma waayúka óiqa tarôq umáketa minnáraq nunamummá kétéwana Póroma minnáma aónaimma wení áyakoma táwîq uráiyé. ¹⁷ miráitana wemá máqte-tupaama monoq-náúpáqá uténa Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtukaq nunamummá kéte-kayukagaraq yemmá akoqnáá umá watáama tiráiyé. miráitana máqte-tupaama waabá-káyúkámá áíkutaawana yeráwáqtí yúrakaq agarokáq watáama tiráiyé. ¹⁸ ániibo yaímma yeqtí yirááti-wayukama yetí tugarukón áwîqa Epikúriayaa Atóika yemá Pórote kárún-aaimma tirááe. yaímma-wayukama maará-tiraae: “wemá aamá íma ítarai-nakoma waayúkama timónaigaae téna mirá kéiyé. netuqyaan-áímmá tin-nákómá nóin-ainaq tínénaq kéiyó?” téta kétéwata yaímma-wayukama maará-tiraae: “wemá káqo-marupake kaaqaari maníkóní watáama kétiye.” téta tirááamanibo Póroma Ítuni átê-wataama kétima-yimena Ítuma pukéna itó-uraiqtaba kétima-yimitata yeráwáqá mirán-áímmá tirááe. ¹⁹ miráitata yeráwáqá Póromma awíqmeta káánítôre-wayukaraq uréta yemá maará téta tirááe: “emá aúgen-aimma máqtemma aarawaamá timá-yimen-aimma

tinaqtaa itáano. ²⁰ maamin-áímmá ténaqtaa ketáá itáúnama aokaríq kéiyé. miráinaa min-áíkoní áaimma tinaqtaa itáano.” téta tirááe. ²¹ Áátenibaq-wayukagaraq káqo-marupake Áátenibaq yama kémae-kayukama yemá yeqtí anó-kanaama yuwéta mikáq yama máeta máqtemma aúgen-aiqtaba kéiteta téite urááe.

²² ánibo Póroma káánítôre-wayukati áíkuma máa-marupaq Éríáápagatiq wenáwîqa itó-urena wemá tiráiyé: “keráwáqá Ááteni-wayukao, keráwáqtí maníkokáq akoqnáá umá nunamummá kétéwaq káonaune. ²³ miráitaq kemá uréq keráwáqá nunamummá kéte-naupaq utéq aónaraunama keráwáqtí maníkokáq agamá amí-yáreráqá móra áubama maará téq agamakááe. ‘maaminnáma ketáá íma aónarauna-naqa móra uyátárai-nakoe.’ téq agamakéq min-náqá keráwáqá íma aónareq wekáq nunamummá paáyaba tiráamanibo íbêqa kemá min-nákóní watáama kétima-timune. ²⁴ ánibo Áánûqtu wemá máqte-qtataaqa maa-márábí wái-qtataaqa tarôq uráiyé. miráitana Áánûqtuma wenamáa wíyopakaraq mararákáráq anómma uyátá-maqma máiyé. miráitana wemá waayúkama iyáápike umaráan-naupaqa íma kémaiye. ²⁵ ánibo Áánûqtu wemá móra-yataaqtaba íma aqtórárîq kéena móra-nakoni ayáákogaraq mamá tíwáqnaa íniye. téna íma kémaiye. ímiye. wemá wenamáárîq máqte-kayukabimma aúgen-auwaraima kéyimena máqte-qtataakaraq aáma kéyimiye. ²⁶ miráitana kímora-naqa wemá tarôq uráitana wepíkémhá mamá netuq-wáyúkámá abarokáq urááwana wemá mamá máqte-marabaq yíkáraiye. miráitana

wenamááriq yeráwáqtí máe-kanaama maréna yeráwáqtí máa-maruqa kéyimena uráiyē. ²⁷ ánibo Áánuqtuma miráuraipoata yeráwáqá wemmá abáá kéeetama wemmá aónainoe. miráitana Áánûqtuma keqtáá móra-mora-yutaa ketáái nékaq íma máiyē.

²⁸ ‘miráitaqtaa ketáámá wepí máeqtaa ketáámá tú aréqtaa uréire kéunataae.’ miráuma naayóbáqá keráwáqtí aamá ítaraa-kayukama yemá tirááne; ‘ketáágáráqá Áánûqtuni iyápó-annataa máunatae.’ téta tirááne. ²⁹ owé. ketáámá Áánûqtuni iyápó-anna máeqtaama weqtábámá íma áwáarara kain-óqtánábi mónerabi óqtane. ítenatae. móra-yataaqa waayúkagoni ayáápikenabi aúyánápíké tarôq umákáraiye téqtaa íma ténátae. ³⁰ naayóbáqá waayúkama aamá íma ítaraa-kanaaraqa yeráwáqá nói-qtataarabi mi-kánááráqá tarôq kéowanama Áánûqtu wemá aamá minnáyaba yainái-áímmá íma tiráine. íbêqa wemá máqte-marupaq máa-kayukayabama téna ‘keráwáqá keráwáqtí táí-aaipike waéráaro.’ téna kétiye. ³¹ miráitana Áánûqtu wemá móra-kanaama maréna móra-taoqa máqte-kayukama kateko-yátáákáq yeráwáqtí yáaiqtaba aamá ítama yainánîn-naqa awíkaipoana weqtábá ketáá itáíq-itaiq ónúnataama min-náqá wemmá pukáipike mamá itó-uyakaraiye.” téna Póroma Ááteni-wayukama tiráiyē.

³² yeráwáqá ítáamma maamin-náqá Ítuma wemá pukéna itó-urain-aimma Póroma kétéitata yaímma-wayukama yeráwáqá kétéeta wíráa kéowata yaímma yeráwáqá tirááe: “emá móragaraq maamin-áíqtábá kétéinaqtaa anaaékaqa ítáano.” téta yerwáwáqá

tirááe. ³³ miráitana Póro wemá mi-káyúkámá iyuwéna kóuraiye. ³⁴ ánibo yaímma-wayukama Póroni anaaé kéwaraawata káánítôre-wayukapikemma móra-naqa áwîqa Taeonítiati wegáráq móra-inimma áwîqa Aráámari wegáráq yaímma-wayukagaraq Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq urááe.

18

Póroma Kóriti-wayukabi mayaímá matáíye.

¹ anaaékaqa Póro wemá Áátenibaq yuwéna Kóriti-marabaq uráíye. ² ánibo mórama Ítiráeonaqa wenáwîqa Akíra wení márûqa Pááqtatibaq naayóbáqá Akíra wegáráq wení ánáakoma áwîqa Patíra yenákámá Ítari-maruqa yuwéta yaímma Ítiráeo-wayukayaba Ítari-marupake anó-kawaa-nakoma áwîqa Karótiatima téna máqtemma Ítiráeo-anna-wayukama kóoro téna titata iráa-kayukayopaq uráíye. ³ miráitana Póro wemá yenákátê kémaena naayóbáqá kémayai-mayaima kémayena yíwáqnaa kéena tabarááberaq-namma urááe. ⁴ ánibo máqtemma Tabaati-yúpáámá Póro wemá Ítiráeo-wayukati monoq-náúpáq uténa yeráwáqtê Ítiráeo-wayukagaraq Karíki-wayukagaraq máitata móra-mora-yuma yemá itó-uma yeqtí watáama tirááe.

⁵ ánibo anaaékaqa Táeratiyaa Tímoti yenákámá Maaterónia-maruqa yuwéta kégumoyana máqtetupaama Póro wemá akoqnáá umá Ítiráeo-wayukabimma min-áímmá kétima-yimena “Ítuqtabama keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nare.” téna timá yímikaiye. ⁶ miráimanibo Ítiráeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéteta yeráwáqá áyoqa

káyeta weqtábá waáq táimma tirááe. miráitana Póro wemá itó-urena abíkáké kaitôma popoq umátuwena wemá tiráiyē: “keráwáqá aúyokiyamma minná kanaarâq keráwáqtí minnáe. ániibo íbêqa kemá keráwáqá tiyuwéq kâqon-annama Yéqtaaeo-wayukayopaq kégoune.” téna Póro timá yímikaiye. ⁷ ániibo Póro wemá iyuwéna móra Yéqtaaeo-nakoni naaúpaq ko mánena uráimma min-nákón áwîqa Títíá Yátati ániibo min-nákómá wemá Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq kéitana wení naammá Ítiráaeo-wayukati monoq-nákóní waaqókâq wáqe-uraiye. ⁸ miráitana mórama Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naqa áwîqa Karípu wegárâq máqtemma wení aara iyápógaraq yeráwáqá uyátárai-nakoma Ítumma itáíq-itaiq kéowata yaímma Kóriti-wayukama yeráwáqá Póron-aama kéiteta yeráwáqá Áánûqtuqtaba kéiteta Ítuqtaba nommá pékaae.

⁹ ániibo móra-nokaamma uyátárai-nakoma wemá kainapákáá umá Póromma maará téna timá ámikaiye: “Póro, emá íma ikatíq íeâq maamin-áímmá íyuwaa. emá paá tíq-tiq umá timá-yimiyo. ¹⁰ kemá etê yagaroqtamá mánunaboana móra-nakoma íma emmá ikaména mamá táwîq umákaniye. ániibo maami-márúkâqâ ketí waayúkama taígani-kayukama mááe.” téna Áánûqtuma tiráiyē. ¹¹ ániibo Póro wemá mi-márúkâqâ móra-karitimaatigaraq abapaké móra-wiyomma kémaena wemá mi-káyúkábímmá Áánûqtuni watáama timá yímikaiye.

¹² anaaékaqa Arómani kámááni-wayukama yeráwáqâ móra-naqa Kááriomma timáketa móra-marukoni naayón-áwíqâ Akááiya íbêqa kâqon-

awiqa Karíti mi-márúkáq anó-kawaa-naqa ‘maao’ téta tirááe. miráitata mi-kánáaráqá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá ááiqá Póromma kéumaketa awíqmeta kawáá-wáyúkáq urááe. ¹³ ániibo yeráwáqá maará téta tirááe: “maamin-nákómá wemá máqte-kayukabimma téna “keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá tero.” téna “wemá Ítiráaeo-wayukati yáaimma mamá táwîq kéiyé.” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁴ ániibo Póro wemá wataama tínéna kéitana Kááριο wemá Ítiráaeo-wayukama timá yímikaiye: “maamin-nákómá wemá táí-aaimma tarôq éna móra ámáan-aimma araténa uráinaqa minná kemá keráwáqá Ítiráaeo-wayukati táama itánúnamanibo ¹⁵ mórama keráwáqti tíwîkaraq yaímma keráwáqti táaiqtabama íma maamin-áímmá maméraq kemmá máma timá-timiyaraq kemá aamá ítama yaináano.” téna aamá ítama yainái-nákómá tiráiyé. ¹⁶ mirá téna aamá itái-nákómá wemá maami-káyúkámá yainái-náúpáké waqtúwáitata kóuraae. ¹⁷ ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá mórama Ítiráaeo-wayukati anó-kawaa-naqa monoq-náúpáqtabá wenáwîqa Tóqtanimma yáqtoqma aamá ítama yainái-márúkóni waaqókáq tebûqa ámikaae. aamá ítama yainái-náqá Kááριο wemá minnáyaba taíbaq-auyanamma íma ítaraiye.

Póroma yauwéqma Áátioki-marabaq iráiyé.

¹⁸ Póro wemá Kóriti-marabaqa netuqyaa-túpáámá kémaena wení ábâqawaaraa-kayukate íraqôniq umáyikena wemá mórama únópi-káárébi maréna Tíría-marabaq uráiyé. miráitana Patíragaraq Akíra yenákámá yagaroqtamá Pórogaraq urááe. ániibo

áqñáabaqa Tékariabaq wemá mórama yanaan-áímmá ánatanena Ítiráaeo-wayukati yáaimma waréna wení aqnótáuma kárátaiye. ¹⁹ miráitata yeráwáqá maréta Ipítiani-wayukati márûkaq uréta Póro wemá Patíragaraq Akíra yenákámá iyuwéna wemá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréna watáama akoqñáá umá timá yímikaiye. ²⁰ ániibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá téta ‘Póro wemá yeráwáqté ayáqtáá-kanaama kémaena wíniye’ téta tiráámanibo Póroma yeráwáqtí yáama íma ítaraiye. ²¹ miráitana Póro wemá tiráiyé: “Áánûqtu wemmá akáinanama wemá kanaaráq kemmá timátíkáinaqa keráwáqá ya timónanune.” téna timátuwena Póro wemá yauwéqma kúmîtaqtaa ketáámá únópí-káárébi maréqtaa Ipítiani-marama yuwéqtaa kóuraunatae.

²² ániibo únópí-káárégómá maréna Tétaría-marabaq uráitana Póro wemá Yérútáárebaq uténa Ítun-aama kéitaa-kayukama ‘mirá-maara oro’ kétimayimena timá íráqôniq kéumayikena wemá Áátioki-marabaq kóuraiye.

Póroma yauwéqma kaumobárîq umá aammá uréire uráiyé.

²³ ayáqtáá-kanaama Póro wemá Áátioki-marabaq máqena anaaékaqa wemá maréna káqo-kaqo-marupaqa Karétiabakaraq Parítiyabakaraq kéwena máqtemma Áánûqtun-aama kéita-kayukati yúyánámmá mamá íráqôniq kéena watáama timá yímikaiye. ²⁴ miráitana móra Ítiráaeo-nakon-awíqa Aapóro wení márûqa Érékánaria mikáké maréna Ipítiani-marabaq uráiyé. ániibo min-nákómá

wemá íráqôn-aimma kétena Áánûqtuni watáama agamatán-áímmá ítarena ²⁵ Ítuma ketáái kúmiq-yataapike kétiwiraiqtaba ítarena wení arukómá íráqôniq kéitana máqte-kayukama uyátárai-nakoni aammá waráíqtábá timá-yimikaimanibo wemá paá Yóáanenin-aiqtaba nommá péqyikaraiye. Ítuma káqomma péqyikaiyaba íma ítaraiye. ²⁶ ániibo wemá akoqnáá umá Ítíráaeo-wayukati monoq-náúpápá máqte-kayukama Áánûqtuni watáama kétima-yimitata Patíragaraq Akíra yenákámá awíqmeta yenákátí naaúpaq uréta Áánûqtuni aammá waráá éta timá íráqôniq umá ámikaaye. ²⁷ anaaékaqa Aapóro wemá Karíki-marupaq wínéna kéitata yaímma Ipítiani-marupaq Áánûqtun-aama kéita-kayukama yeráwáqá wemmá áwáqnaa umá aúbama agamá ámêwana wemá maména móma Karíki-marupaq Ítun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama yímikaiye. miráitana Aapóro wemá mi-márúkáq uréna waayúkama Ítuqtaba itáíq-itaiq kéowana Áánûqtuma wení íráqô-qtataaqa wenamáa kéyimi-kayukabimma watáama kétena yíwáqnaa uráíye. ²⁸ Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá ‘árainmma Ítuma keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránînaqiye’ téna yemmá yiráátiraiye. mirá kétena wemá máqte-kayukati yúrapimma akoqnáá umá Ítíraaeo-wayukati táí-aimma mamá paábaq yukáíye.

19

Póroma Ipítianiq mayaímá matáíye.

¹ Aapóro wemá Koríti-marabaq máqe-uraimma mi-kánááráqá Póro wemá máqtemma anugómá ôriq in-áúkápáq uréna wemá Ipítiani-marukaq yayamá iráiyé. ániibo mi-márúkáqá yaímma Ítun-aama kéita-kayukama ya yimónaraiye. ² ániibo Póro wemá yeráwáqá ítama aónaraiye: “naayóbáqá Áánûqtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama keráwáqá Aokaq-Áámá mataáô?” téna kítitata yeráwáqá tirááe: “aaqáo. ímiye. mórama Aokaq-Áámá wáiyé téta íma timá tímewaqtaa kétáámá íma ítaraunatae.” téta yeráwáqá tirááe. ³ miráitana Póro wemá tiráiyé: “keráwáqá náaraq umáwaq pékaao?” téna kítitata yeráwáqá tirááe: “ketáámá Yóóanenin-aiqtaba nonápó pékaunatae.” téta yeráwáqá tirááe. ⁴ ániibo Póro wemá tiráiyé: “naayóbáqá Yóóane wemá aarawaamá nonápó kébeqyikena tiráiyé: “keráwáqtí tirummá yokaa kéeraq nommá péráaro. ániibo ketinaaémo yínîn-nakoqtaba itáíq-itaiq inomma min-náqá wemá Ítue.” téna tiráine. ⁵ maamin-áímmá kítiteta anómma uyátárai-naqa Ítun-awikaq nommá pékaae. ⁶ miráitana Póro wemá yekáq ayáámma arááparena nunamummá kítitatana yeráwápímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kukáiyé. miráitata yeráwáqá káqo-kaqon-aimma téta Áánûqtun-aama yemá amuné-áímmá tirááe. ⁷ ániibo mi-káyúkámá máqtemma miráuma tiyááka umá títaupake kaayaré (12).

⁸ miráitana Póro wemá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréna kaumo-wiyókóní arupímmá watáama kétena Áánûqtuma yabíkái-qtataqtaba timá yímikaiye. ⁹ ániibo yaímma-wayukama yeráwáqá

maamin-áímmá íma kéiteta yeráwáqá máqte-kayukati yúrapimma Ítun aammá waráíqtábá timá táwîq urááe. miráitana Póro wemá iyuwéna yaímma Ítun-aama kéita-kayukama yiwíqmena káqomma yirááti-naupaq uráamma mi-naakón áwîqa Tiráánati-naupaq yeráwáqá Áánûqtuma yabíkái-qtataqtaba téite urááe. ¹⁰ ánibo Póro wemá kaayaq-kárítímáátímá máena miráráá kéteta yaímma Étia-marabaq máa-kayukama Ítiráaeo-wayukagaraq yaímma káqon-annama Yéqtaaeo-wayukagaraqa yeráwáqá máqtemma ketáái anómma uyátárai-nakon-aama Ítaraae.

Tíbaani iyápó-annama

¹¹ Póroni ayáápimma mórama Áánûqtuma aokariq umá anón-awaameqa tarôq uráíye. ¹² miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá Póroni óiqa ayumí-tábaráábémá maméta karí-wáyúkátí yineqá móma kémaraawana yeráwáqtí karígómá kánataitata yeráwápkémmá táí-aagoma iyuwéna paábaq kóuraiye. ¹³⁻¹⁴ mi-káyúkátí aúkápíke mórama Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naqa áwîqa Tíbaa wení abapaké kaayaq-iyápó-ánnámá yeráwáqtí mayaímá táí-aagoma matuwáiyátábá wáqeuraiye. miráitata yaímma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maami-máyáíráq uréire kéeta yaímma-wayukabikemma táí-aama mamá paábaq yuwánétama yeráwáqá maará téta tirááe: “Póroma maamin-nákón áwîkaq akoqnáá-aimma kétitaqtaa ketáá kéitaunataama min-náqá Ítun-awikaq paábaq kóaa.” téta yeráwáqá tirááe. ¹⁵ miráimanibo maami-tái-áágómá yeráwáqá maará téna timá

yímikaiye: “kemá Îtumma aónéq Póromma káoneq uráúpo keráwáqá náayuwabo?” téna yeráwáqá timá yímikaiye. ¹⁶ miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá táí-aagoma mái-kayukama yeráwáqá itó-ureta maami-káyúkámá ááiqa kéumayiketa yeráwáqá unáákáqtôma yaráqma táíq kéowata táí-aagoma yíkamma ayáá ayíkáitata naae áráaq-wamma kóuraae. ¹⁷ ánibo anaaékaqa Ítíráeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama Ipítiani-marabaq máa-yuma máqtemma maami-qtátááqá kéiteta yáaqa karáíye yeráwáqá uyátárai-nakon áwîqa múte yaútaae. ¹⁸ netuqyaammá Îtuqtaba itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá máqte-kayukati yúrikaq iréta naayóbáqá nói-atataarabi tarôq uráa-qtataaqtaba timá abarokáq urááe. ¹⁹ miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá maa-márábín-ámúné kéguteta awéqa téta uwaaqtagáánîq éta awaaméq-yátááqá tarôq kéo-kayukama yeráwáqá wannaamá máqte-kayukati yúrikaq maméta irabí má-agataae. ánibo mi-kánnáágóní meyámmá mórabi komáé-yamae umá yoruparáamma móneqa miráuma netuqyaamónéqá (50,000) abarokáq uráíye. ²⁰ ánibo yeráwáqá mirá kéowana uyátárai-naqa Îtun-aagoma akoqnáá umá anóniq éna wéyáwé uráíye.

Ipítiani-marupaq anón-aiqa urááe.

²¹ miráitana anaaékaqa Póro wemá auyánámmá ítaraiye: “kemá maréq Maateróniakaraq Karíkiq uréq mikákémmá maréq Yérútáarebaq uréq ánibo anaaékaqa Arómuq ónúne.” téna wemá auyánámmá ítaraiye. ²² miráitana kaayaqá wemmá áwáqnaa umá mayaímá kémayaaya-nakama Tímotiyaa Irááqtimma tímáyíkáitata yenákámá

maréta Maaterónia-marabaq kéoyana wemá pááqya-kanaama Étia-marabaq máqe-uraiye.

²³ mi-kánááráqá yaímma-wayukama yeráwáqá Áánûqtun-aama timá táwîq kéeta uyátárai-naqa Ítuni aammá auyáráaqtaba ááiqa urááe. ²⁴ ánibo móra-naqa máqe-uraimma áwîqa Timítarie. wemá áwáarara kain-óqtákáké máqte-qtataaqa tarôq í-naré. miráitana wemá máqte-qtataaqa tarôq umá Ááqtamima yeqtí maníq-íníkóní aman-náópáq téna makáiye. miráitana mi-máyáíráké móneqa maténa yaímma wení mayái-wáyúkámá yímikaiye. ²⁵ miráitana wemá mi-káyúkámá yiwîqma móraraq yíkarena maará téna tiráiyé: “waayúkao, keráwáqá máqtemma aónaraae. ketáái móneqa maami-máyáíráké paá kéena Póroni watáama táwîq kéumakaiye. ²⁶ ánibo maamin-náqá Póroma máqte-kayukati yúyánámmá mamá táwîq kéitaq minná keráwáqá káoneq kéitaae. miráitana maami-qtátááqá wemá Ipítiani-marukaqa wenamáa íma mirá kéibo máqte-marabaq Étia-aukapaqa mirá kéena wemá maará téna kétiye. ‘maníqá ketáái tiyáápike tarôq únna-yataaqa minná íma Áánûqtue.’ téna kétiye.” téna Timítarima timá yímikaiye. ²⁷ ánibo Póroni watáágoma ketáái móneqa mayái-ámmá mamá táíq kéena máqte-kayukati yúyánákómá ketáái maníqá Ááqtamiqtabama máqte-kayukama yúyánámmá íma ítéta paá “tái-yataare.” téta tínoe. ánibo naayóbáqá Étia-wayukagaraq máqte-marabake-kayukama yeráwáqá maamin-ínímmá Ááqtamima ketáái maníkókáq nunamummá kétémanibo Póroma maamin-íníkóní áwîqa mamá táíq kéiyé.”

téna Timítarima tiráiyé.

²⁸ ániibo yemá maamin-áímmá itáamma ôriq umá iyamma itata yeráwáqá anókaq ááyama tirááe: “ketáá Ipítiani-wayukama ketáái anómmá Ááqtamima máiyé.” téta yemá tirááe. ²⁹ miráitata máqte-kayukama yemá anókaq ááyama kététa kaayaqá Maateróniabake-nakama yiwíqmeta iráan-nakama Káéatiyaa Áárítáákatima min-nákámá Pórogaq yagaroqtamá uréire kéoya-nakaboata waabá-káyúkátí yúrakaq páátákáá yiwíqmeta urááe. ³⁰ miráitana Póroma waabá-káyúkátí yúrakaq wínéna kéitata yaímma Káríqton-anna-wayukama yemá wemmá yáqtokaae. ³¹ ániibo yaímma Étia-marabake anó-kamaani-wayukama yeráwáqá Póroni aanábó-wáyúkábóata yemá téta Póroqtaba íma waabá-káyúkátí yúrakaq wíno.” téta yeráwáqá tirááe. ³² miráitana waabá-káyúkátí yúyánákómá táíq umáguraiyé. yaímma-wayukama óq-aipike ááyama kétéwata yaímma-wayukama óq-yataaqtaba kétéwata yaímma-wayukama yemá “nóin-aiiqtabawaq ya áíkutaunataabiyo?” téta paá aíbôqnaaboq urááe. ³³ yaímma Ítiráaeo-wayukama yemá móra-naqa Érékáánaramma timákáawana maamin-náqá tikáae téta máqte-kayukama ákaraae. ³⁴ ániibo aarawaamá aónaamma Ítiráaeo-nakoma maamin-áímmá kététaboata yeráwáqá Ipítiani-wayukama máqtemma maará téta tirááe: “Ááqtamima ketáái uyátárai-maniqa máiyé.” téta ayáqtááq-kanaama mirá tíq-tiq urááe.

³⁵ anaaékaqa móra-naqa aúbama agayaí-nákómá aarawaakáráq timá yubínikena tiráiyé: “keráwáqá

Ipítiani-wayukao, máqte-kayukama yeráwáqá Ítaraae. ketáámá Ipítiani-wayukama yemá yeqtí anómma maníq-íníkmá Ááqtamitini nunamu-nákáráq aokaq-óqtámmá aabayápáké kukáimma yemá keyabiye. ³⁶ miráitana móra-nakoma íma maamin-áíqtábámá kaaqaari-áiné ítinibo keráwáqá paátí máero. ³⁷ keráwáqá maa-kááyáq-nákámá yiwíqme má yíkaraamanibo yenákámá íma ketáái aokaq-náúpákémmá moyámmá mayéta maamin-ínímá Ááqtamima ketáái maníkómmá timá táíq íuraaye. ³⁸ ánibo Timítarigaraq yaímma wení mayái-wáyúkámá yemá móra-nakomma aamá timákaneta kéiyanaama anó-kamaani-wayukama yemá maamin-áímmá ítama yainánóe. ³⁹ ánibo keráwápímmá móra-wataama wárainaqá keráwáqá máqte-kayukama áíkuteraq waabá-káyúkábí min-áímmá tero. ⁴⁰ íbêqa máqte-kayukama ketáá ááiqa owáníq kéunataamanibo maami-wágóní áaimma móra íma wáiniq kéunaboataataa keqtáá ítama káonaiyaqtaama ketáámá kanaaráq aamá íma tenúnatae.” téna tiráiyé. ⁴¹ aamá ítama aúbama agayaí-nákómá wemá maamin-áímmá kétima-yimena máqtemma waabá-káyúkámá timáyíkáitata wéyáwé urááe.

20

Póroma Maateróniabakaraq Karíki-marukaraq uráiyé.

¹ anaaékaqa maamin-áíkmá ánatagitana Póroma máqtemma Káríqton-anna-wayukama yááyama yiwíqmena iréna yeqtí íyaqa mamá akoqnáá umáyikena wemá Maaterónia-marabaq kóuraiye.

² ánibo wemá min-áúkápáq uréire kéena Ítun-anna-wayukabimma wemá wataáama kétima-yimena yeráwáqtí yirummá mamá akoqnáá umáyikaraiye. miráitana mikákémmá maréna Karíki-marukaq uréna ³ mi-márúkáqá wemá kaumo-wíyómmá máqe-uraiye. anaaékaqa Tíria-marabaq wínéna kéitata Ítiráaeo-wayukama yemá Póroma ikamí-áímmá tewana ítátuwena únópí-káárébí mikáké wemá yauwéqma Maaterónia-marabaq wínéna uráiyé. ⁴ ánibo Tópaateri Píraatimma áanikoe. wemá Péría-marabake-nakoma Pórote yagaroqtamá uráiyé. miráitana Tetarónáika-marabakemma kaayaq-nákárátámá Ááritáakatima Tekútue. ánibo Káéatima Tébe-marabakekaraq Tímotigaraq kaayaqá Étia-marabakemma Tíkikatiyaa Tarópima yemá máqtemma Pórogaraq yagaroqtamá kóuraae. ⁵ mi-káyúkámá yemá áqnáabaq uréta keqtááyábá Taróqaati-marabaqa tiwétáá urááe. ⁶ ánibo yammá irabí agamá naí-kánáámá yátámakitaqtaa kemá Arúkegaraq ketáámá Píripai-marabakemma yuwéqtaa únópí-káárébí maréqtaa Taróqaati-marabaq uréqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá mibáqá móra-Toqtaama máqe-uraunatae.

Póroma ákaq uréire uráiyé.

⁷ Tóqtaagoni áqnáabaq-kanaaraq ketááama aáwaqa kénaunanataa Póroma aabáyaama kóinenaboana aarawaamá wataáama kétima-yimitana nokáan-aukaaniq uráiyé. ⁸ mi yanaa-náúpáqá ketáá áíkuma máeqtaa wataá-wataa túnna-naupaqa ómmá netuqyaa kúraqmakaae. ⁹ miráitana mórama maabu-nákóní áwîqa Yútikatie. wemá naammá yanaa-nákóní motôqakaqa máena Póroma wataáama

tin-áímmá Yúতিকatima itéq éna aúgáibaa itana aúmmá waguré máqena yanaa-nákóni motôqakake kuména marabí yutákuraiye. miráitata yemá kukéta aónaamma wemá pukuráiyé. ¹⁰ ánibo Póroma kukéna ámûraaq áyabaa uréna tiráiyé: “keráwáqá íma túyánámmá ítáaro. wemá íma pukáibo paá máiyé.” téna tiráiyé. ¹¹ ánibo Póroma yawwéqma naaúpaq uténa Ítuma yímikainikaa yammá mapámma kénena móragaraq watáama kétima-yimitana aaqá iráráitana Póroma iyuwéna kóuráiyé. ¹² miráitata yemá mi-mábú-náqá íraqôníq umá máitata yemá yimuqá maréta awíqmeta urááe.

Póroma Taróqaati-maruqa yuwéna Mairítati-marabaq uráiyé.

¹³ Póroma marabí tiyuwénata ‘Ááqtoti-marabaq kégonabo ko tiwíráaro’ téna timá tímítaqtaa ketáámá únópí-káárébi maréqtaa Ááqtoti-marabaq uráunatae. ¹⁴ mikákémmá Póromma awíqmetaa ketáámá únópí-káárébi Mítírini-marabaq uráunatae. ¹⁵ mikákémmá ketáámá únópí-káárébi uréqtaa Kááíoti-marukaq ko watuwéqtaa mikákémmá mimórá táoqa Táámoti-marukaq uréqtaa Mairítati-marukaq ko yamá uráunatae. ¹⁶ ánibo Póro wemá maará téna aúyánámmá ítaráiyé. wemá yaímma-kanaama Étia-aukapaqa íma máena páátákáá Ipítiani-maruqa kótámatuwena Yérútáárebaq ya-kánáámá (péqtakoti-omaqa) aónanena uráiyé.

Póroma Ipítianiq monoq-náúpáq kawáá uráa-kayukama watáama timá yímikáiyé.

¹⁷ Póro wegáráq wemmá áwáqnaa umá mayaímá kémayaa-kayukagaraq yeráwáqá Mairítati-marupaq

máeta Póro wemá Ipítianiq Îtun-aama kéita-kayukati anó-kawaa-wayukama yááyaitata yemá wenôpaq irááe. ¹⁸ ánibo yemá wenôpaq kéyewana wemá maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá kenamááriq kemmá kétimoneq ketáaimma aónaraane. kemá Étia-marabaqa karáwáqtê áqnáabaqa máqe-uraune. ¹⁹ miráitaq keráwáqá aónaraane. netuqyaa-túpáámá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá kemmá mamá táiq kéumatikaawaq kemá ôriq umá ummaa-yátááqá kémayeq kemá anómma uyátárai-nakoni mayaímá matáunae.” téna Póroma tiráiyé. ²⁰ miráitaq keráwáqá káonaae. kemá keráwáqá tíwáqnaa í-áímmá íma yáqtoqma akoqnáá éq kemá paá keráwáqá kétiraateq waabá-káyúkátí yúrakarabi naaúpaq timá tímikaune. ²¹ miráitaq máqte-tupaama kemá Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq maará téq timá yímikaunae: “keráwáqá keráwáqtí tirummá Áánûqtumma améraq keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq kéyuweraq ketáái uyátárai-naqa Îtuqtaba itáiq-itaiq oro.” téq timá yímikaune. ²² keráwáqá itáaro. íbêqa Aokaq-Áágómá kemmá tiwíqmena Yérútáárebaq kéwipoaq mórama nói-qtataarabi ketineqá abarokáq ínî-waigoqtabama kemá íma ítaraune. ²³ ánibo kemá kímora-yataaqtaba ítaraunama Aokaq-Áágómá akoqnáá umá timá tímikaiye. ‘máqte-marupaqa uréire innamá emá ummaa-yátááq áátuqma kémaye ánnáma mayánóne.’ téna timá tímikaiye. ²⁴ miráimanibo kemá ketí túwaraiqtabama túyánámmá íma itéq yáqtoqma akoqnáá íkéune. minnáyaba kemá ketí mayaímá uyátárai-nakoma Îtuma tímikai-mayaima

mayánúnama minná Áánûqtuni átê-wataama
Îtuqtaba timá-yimenune.

²⁵ miráinaq keráwáqá itáaro. naayóbáqá kemá
keráwáqtí aúkáapi uréire kéeq Áánûqtuma yabíkái-
qtataakoqtaba timá-timikaune. miráimanibo kemá
itáunama anaaékaqa keráwáqá íma móragaraq
kemmá timónanoe. ²⁶⁻²⁷ ánibo kemá Áánûqtun-
auyanamma keráwáqá timá-timiyabama ikatîqa
íma éq yáqtoqma akoqnáá íuraupo máqten-
aimma keráwáqá timá-timikaune. miráitaq
kemá keráwáqá kétima-timune. móra-nakoma
keráwáqtí aúkáapikemma wemá aúyokinimma
minná íma kennámíye. ²⁸ ánibo keráwáqá yabíqma
arutéraq yaímma tipí-típi-annagaraq Aokaq-Áágómá
keráwáqtábá yekáq yabíero téna keráwáqá
tiwíkaiye. miráinaq keráwáqá Áánûqtuma wení
naaenápó meyaníq umá yiwíkai-kayukagaraq
keráwáqá keqtimáárîq yabíqma akoqnáá oro.
²⁹ ánibo anaaékaqa kemá keráwáqá tiyuwéq
kégonanama mórama táí-wayukama abááq-íyákóráá
umá keráwáqtí aúkáapi iréta keráwáqtí itáíq-
itaiq umá mái-yataaqa mamá táíq umátikanoe.
³⁰ ánibo yaímma keráwápíkemmá keráwáqtí
waayúkama yemá itó-uma kaaqaari-áímmá kéteta
máqtemma Áánûqtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama
tiwíqma táí-akaq tikánóe. ³¹ minnáyaba keráwáqá
yabíqma máero. keráwáqá túyánámmá itáaro.
kaumo-kárítímáátígóní arupimmá wágááwabi
nokáámma maamin-áímmá keráwáqá timá
tímikaunnama minnáyaba kemá tiqnumá keyaitaq
maamin-áímmá kétune. ³² íbêqa kemá keráwáqá

máqtemma Áánûqtuni ayáápi kéticaunaboana wení wataágoni kaayoné-yátáákómá keráwáqtê wáinana Áánûqtu wemá kanaarác máqte-qtataaqa wení waayúkama yiménúne téna tirái-qtataaqa keráwáqá timíniye. ³³ ánibo kemá móra-waigoni mónerabi unáákáqtôyabama íma túran-annama káune. ³⁴ miráitaq keráwáqá aónaraae. kemá kenamáárîq ketiyáápike mayaímá kémayaunana móneqa abarokác kéita kemá aáwaqa meyaníq umá kéneq ketê yagaroqtamá máa-kayukama yíwáqnaa kéune. ³⁵ miráitaq kemá máqte-mayaima tiráátúnna máqtemma ketááma miráuma mayaímá kémayeqtaa káqo-yuma yeráwáqá íma akoqnáá íya-kayukama yíwáqnaa ónúnatae. ánibo Ítuma maará téna wemá tiráin-aimma keráwáqá túyánámmá ítáaro.

‘keráwáqá paá móra-yataaqa mayéqa timuqá maranóe. ánibo móra-nakoma wení mi-qtátááqá yiménama yímîqma ánatenama wemá amuqá ôriq umá marániye.’

Ítuma tiráine.” téna Póroma tiráiyé.

³⁶ ánibo wemá maamin-áímmá timátuwena wemá arayutaúmmá aténa máqte-kayukate nunamummá tiráiyé. ³⁷ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá Póromma yáqtoqma kámoqneta ibiqá ôriq umá yakááe. ³⁸ ánibo Póro wemá téna keráwáqá móragaraq íma tóikaqo timónanoe tin-áíqtábá yemá ibiqá keyareta awíqmeta únópi-káárébi móma ayúwáawana kóuraiye.

21

Póroma únópi-káárébi maréna Yérútáárebaq uráiyé.

1 ketáámá timá íráqôniq umáyikeqtaa únópi-káárébi maréqtaa Kóti-marukaq uréqtaa ániibo óq-aabayaanaapimma ketáámá maréqtaa Aróti-marukaq uréqtaa mikákémmá Páátaraaq uráunatae. 2 miráitaqtaa mi-márúkákémmá mórama únópi-kááregómá Pinítiabaq wínéna kéitaqta ketáámá mipi maréqtaa Pinítiabaq uráunatae. 3 ániibo ketáámá Táiparitibaq káoneqtaa móra-aukapaq maréqtaa Tiriabaq uréqtaa únópi-kááregómá Tááyabaq oótamma móma yuwanéna kéitaqtaa mibáq uráunatae. 4 ániibo mi-márúkáqá ketáámá yaímma Káriqton-anna-wayukama keyimoneqtaa yeráwáqté yagaroqtamá abapaké kaayaq-yúpáámá máqe-uraunatae. miráitana Aokaq-Áágómá Káriqton-anna-wayukati yúyánámmá mamá akoqnáá kéitata yeráwáqá Póroqtabama wemá Yérútáárebaqa íma wíno téta tirááe. 5 ániibo ketáámá yeráwáqté máqetaa kégounanataa máqte-kayukama yeráwáqti aara iyápógaraq maréta keyewaqtaa máqtemma únón áwábaq ya áikuma nunamumma tiráunatae. 6 miráitata yeráwáqá keqtáá timá íráqôniq umátikáawataa ketáámá únópi-káárébi kóúnatataa yeráwáqá maréta yeqtí naaópaq kóuraae.

Tétaría-marabaq amuné-áímmá Póromma Áágabaatima timá ámikaiye.

7 ániibo ketáámá únópi-káárébi maréqtaa Tááyabaq yuwéqtaa móra-maruqa Tórameti koyamá uráunatae. miráitaqtaa ketáái tibâqawaaraa-kayukama timá íráqôniq umáyikeqtaa yeráwáqté yagaroqtamá kímora-yupaama máqe-uraunatae. 8 mikákémmá maréqtaa Tétaría-marabaq uréqtaa móra-naqa áwîqa Píripi wemá mórama Yérútáárebake abapaké

kaayaqá Áánûqtuma yiwíkai-kayukabikemma wemmá mayaíráq yíwáqnaa min-áúkápáq urááne. ⁹ miráitata min-nákóní kaayaqté-kaayaqte-noinaaruma wení ayáámûmaaqa yeráwákáráq Áánûqtuni watáama amuné-wáyúkáráá umá tirááe. ¹⁰ ánibo ketáámá Tétaría-marabaq yaímma-kanaama kémayunanataa mórama Áánûqtuni amuné-náqá áwîqa Áágabaati wemá Yúria-marabake yuwéna Tétaría-marabaq kukáie. ¹¹ miráitana wemá kukéna Póroni amûrannama maténa wení ayáákaraa aítaukaqa atáá kéena tiráie: “Aokaq-Áágómá kétiye. ‘maamin-ámúrannágóní aboámmá Yérútáárebaqa Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamiráuma atáá umá káqon-anna-wayukama yimínóe.’ téna Aokaq-Áágómá kétiye.” téna Áágabaati tiráie. ¹² ánibo ketáámá maamin-áímmá kéiteqtaa ketáágáráq yaímma aarawaagáráq Póroqtabama “wemá Yérútáárebaq íma wíno” téqtaa tiráunatae. ¹³ ánibo Póro wemá maará téna tiráie: “nôraq itaráq keráwáqá ibiqá kéyareraq ketí tirummá mamá táwîqa kéoo? kemá íma ánnáma mayaíyábámá yokaa kéupo? kemá *érútáárebaqa Ítuni áwîkaqa puyónáá kéune.” téna Póro *emá *aiye. ¹⁴ ánibo ketáámá íma káqomma túyánámmá itéqtaamanibo maará téqtaa ketáámá tiráunatae. ‘kanaarácq uyátárai-nakoni aúyánákácq mi-qtátááq abarokácq íniye.’ téqtaa tiráunatae.

¹⁵ anaaékaqa mi-márúkákémmá ketáái oótamma yokaa umá maméqtaa Yérútáárebaq uráunatae. ¹⁶ miráitata yaímma Káríqton-anna-wayukama Tétaría-marabakemma yeráwáqá keqtáá

tiwíqmetataa owaqtáá ketáámá mórama naayóbáqá
*q-itaiq kéi-naqa Náátonini-naupaq auráunatae.

Póro wemá Yêmitimma aónaraiye.

¹⁷ ketáámá Yérútáárebaq yaayamá kéyunanataa
yaímma ketíbâqawaaraa-kayukama yeráwáqá
yimuqá kémareta keqtaámá tiwíkaae. ¹⁸ ánibo
aabáyaanapimma Póro wemá Yêmitimma aónane
kéitaqtaa yaímma Káríqton-annabike anó-wayukama
yeráwáqá Yêmitigaraq yagaroqtamá máqe-uraae.
¹⁹ ánibo Póro wemá Íráqôn-aimma téna Áánûqtuma
Yéqtaaeo-wayukabimma Íráqô-qtataariq umáyíkáin-
aimma wemá timá yímikaiye.

*Póroma anó-monoq-wayukati yáama iténa anó-
monoq-naupaq uráiyé.*

²⁰ yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá
Áánûqtumma yimuqá marakéta tirááe: “taígani-
kayukama Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Ítukaq
itáiq-itaiq kéeta akoqnáá umá ámáan-aimma
kéwaraae.” téta yeráwáqá tiráámanibo ²¹ yaímma-
wayukama yeráwáqá maará téta tirááe: “Póro
wemá Ítiráaeo-wayukama Yéqtaaeo-wayukabi máa-
kayukayabama Mótetini ámáan-aimma yuwéraq túma
íma karéraq Áánûqtuni awaaméqá íma mayéraq
naayón-ááímmá ímáýáaro. téna kétiye.” téta
yaímma-wayukama tirááe. ²² miráitata emá yénna-
aimma yeráwáqá ítaraapoaqtaa “ketáámá nôraq
ónúnataabiyo?” téta tirááe. ²³ ánibo emá ketáá
timá ámenaiqtaa uwo. kaayaqté-kaayaqte-wayukama
yeráwáqá yanaan-áímmá téta mi-yánáán-áímmá
ína-kanaama yiqnótáuma karánóe. ²⁴ ánibo emá
mi-káyúkámá yiwíqme anó-monoq-naupaq uréwaq

kúmiqa mamá paá í-yátááqá tarôq kéewaq mi-káyúkágáráq mirá kéumayikewaq yemmá meyámmá Áánûqtukaq amí-wámmá yímínatawaq yeqtí yiqnótáuma anaaékaqa kégaraiyata máqte-kayukama yemá emmá káoneta maamin-áímmá eqtábá tiráamma minná “kaaqaari-áiné” téta kététa eqtábámá “árainma Mótetini ámáan-aimma kéwaraiye” téta tínoe. ²⁵ ániibo káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun-aama kéita-kayukama aúbama agamá kéyimeta maará téta yemá tirááe: “yeráwáqá yabíqma arutéta maníkóní amammá tarôq umáketa amíyan-aawaqa wai-wámmá ánûwamma ibibamá ikamí-yamma naaemá íma naaro. mirá kéeta yeráwáqá aaraukáqá íma mamá yataéro.” téta agatááe. ²⁶ ániibo Póro wemá maami-káyúkámá yiwíkена yeráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paá inéta wemá anó-monoq-naupaq uténa anó-monoq-wayukaraq nói-tupaawaq yeráwáqá kúmiq-yataaqa mamá paá matuwáinata yeráwáqá Áánûqtukaq óq-ami-yataaqa agamá ákûqa umákanunataabiyo?” téna ítama aónaraiye.

Ítiráaeo-wayukama anó-monoq-naupaq Póromma yáqtokaae.

²⁷ anaaékaqa abapaké kaayaq-yúpáámá yanáán-áíqtábá ánatanena kéitata yaímma Ítiráaeo-wayukama Étia-marabaq máa-kayukama yemá aónamma Póro wemá anó-monoq-naupaq máitata máqtemma Póroqtaba yemá téta íyamma ôriq kéitata wemmá yáqtokaae. ²⁸ miráitata yemá anókaq ááyama téta “keráwáqá Ítiráaeo-wayukama keqtáá yama

tíwáqnaa oro. maamin-nákómá wemá máqten-
 aukapaq uréire kéena wemá Mótetini ámáan-aimma
 mamá táíq kéena ketáái anó-monoq-naupaqa káqon-
 annama Yéqtaaeo-wayukama yiwéqmena kéuwiye.”
 téta yemá ááyama tirááe. ²⁹ miráitata naayóbáqá
 Ipítiani-marabake-naqa Tarópima wemá Pórote
 yagaroqtamá máitata yemá aónatuweta Póro wemá
 min-náqá awíqmenaq aokaq-mónóq-náúpáq táwí
 éna utaiyáá téta mirá-uráae. ³⁰ ániibo máqtemma
 Yérútáárebake-kayukama yemá anó-monoq-naupaq
 uréta Póromma áyábaa umá yáqtometa máápaq
 kégumeta anó-monoq-nakoni oqtamá máqtepaq
 aúyareqeta yukááe. ³¹ miráitata yem* Póromma
 kéikamowata yaímma-wayukama maréta i-wáyúkátí
 anó-kawaa-naqa móma timá ámikaae. ³² ániibo wemá
 wení i-wáyúkámá yiwíqmena kéyitata Ítiráaeo-
 wayukama yeráwáqá i-wáyúkámá kéyimoneta
 yemá móragaraq íma Póromma ikákaae. ³³ ániibo
 i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma Póroni amakaq
 iréna i-wáyúkáyábá timáyíkáitata yemá Póromma
 yáqtoakaawana i-wáyúkátí kawáá-nákómá téna
 “maamin-nákómá wemá nôraq uráiyó?” téna
 ítama aónaraiye. ³⁴ máqte-kayukama yeráwáqá óq-
 aimma kétewana yaímma-wayukama káqon-aimma
 kétewana anó-kawaa-nakoma wemá maamin-áikóní
 áaimma íma iténa wemá i-wáyúkámá timáyíkáitata
 Póromma awíqmeta yeráwáqtí-naupaq urááe.
³⁵ miráitana Póro wemá mórama naakóní oqtaraq
 kéwitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Póromma
 ikamínéta kéowata i-wáyúkámá yeráwáqá Póromma
 yaaguyaqméta kóuraae. ³⁶ miráitata netuqyaammá
 aarawaamá yinnaae waqméta kéweta ikámma

púyóro.” téta tirááe.

Póroma wení wataáama timá yímikaiye.

³⁷ Póromma awîqmeta naaúpaq uwínéta kéowana Póro wemá i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoqtabama “mórama wataáama timá ámena kéune.” téna tiráíye. áníbo i-wáyúkátí kawáá-nákómá téna Póroqtabama “emá kanaaráq Karíki-aimma tinónô? kemmá timá-timiyo. ³⁸ naayóbáqá móra-nakoma Íqtîbibake miráuma náápaamma awétáma taígani-kayukama (4,000) yiwíqmena kaqmáápaqa waayukáma íma máa-marabaq uráimma minná íma eyábono?” téna ítama aónaraiye. ³⁹ áníbo Póro wemá tiráíye: “ímiye. kemá Ítiráaeo-naqa ketí márûqa Táátiti minanó-marupake kemá wataáama aarawaamá timá-yimenaq kéune.” téna anó-kawaa-naqa timá ámikaiye. ⁴⁰ áníbo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma “kanaaráqíye” téna kítitana Póro wemá min-nákóní oqtaráq itó-uma ayáamma múte yaútena waayúkama yaákare maéra wemá máqte-kayukabimma Íbaru-aipike wataáama maará téna timá yímikaiye:

22

¹ “ketîbâqawaayuo, ketibôutaa, kemá wataáama ténáaq kéupo keráwáqá ítáaro. keráwáqá kemmá yaináné kéoe.” téna Póroma tiráíye. ² miráitata yeráwáqá ítáamma Póro wemá Ítiráaeo-wayukati yáama Íbaru-aipike wataáama kítitata yeráwáqá yaákare uyátá-maqma maamin-áimma ítaraae. ³ áníbo Póro wemá tiráíye: “kemá Ítiráaeo-naqa ketinóma kemmá Táátati-marukaq maqtíkáitaq

kemá Yérútáárebaq iréq anómma káureq Kaméirioe. wemá yirááti-nakoma kemmá naayóbáqá ketáái títaubikoni amáan-aimma timá tímikaitaq kemá akoqnáá umá Áánûqtun-aama íbêqa keráwáqá wáráaniq umá kemá kéwaraune. ⁴ miráitaq kemá Ítun aammá itáíq-itaiq kéo-kayukama keyíkameq aarawaamá yiwíqme máma ánná-naupaq yíkaraune. ⁵ ánibo mú mikákáá anó-monoq-naqa wení anó-monoq-wayukagaraq yemá maami-qtátááqtabá aónaretama ‘árainé’ téta tínoe. naayóbáqá yeráwáqá aúbama agamá tímêwaqa kemá maméq Tamáátikati-marabaqa Ítun-aama kéita-kayukama koma yiwíqme yenata Yérútáárebaqa yemá yútiqa mayéta ánnáma ínoe téq uráunae.

Póro wemá Káríqton-annama aúkáin-aimma tiráiyé.

⁶ miráitaq Póro kemá maréq Tamáátikati-marukoni waaqókáq kéunana aabaúgómá miráuma wágáá aúkáammakariq kéitana páátákáá aabayápíké móra ókómá wenôpaq kamá yupayo uráiyé. ⁷ miráitaq kemá marabí yutákure kéitaunana móra-aikoma aabayápáké maará téna tiráiyé. “Tóro! Tóro! emá nôraq itawáq kemmá mamá táwîqa kéono?” tiráiyé. ⁸ ánibo kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, emá náawabono?’ téq kétunana wemá yauwéqma tiráiyé. ‘kemá Ítuma Náátárêtibakenakoma kemmá mamá táwîqa kéone.’ tiraiye. ⁹ miráitata yaímma ketê yagaroqtamá uráa-kayukama yemá maamin-ómmá káonetamanibo watáamo timá tímîn-naqa íma aónaraae. ¹⁰ miráitaq Póro kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, kemá nôraq ónúno?’ kétunana uyátárai-naqa Ítuma

tiráiye. ‘emá itó-uma Tamáátikati-marabaq kéwinana móra-nakoma kéma emmá mayaímá aménúnna-yataaqtaba watáama timá áminiye.’ téna wemá tiráiye. ¹¹ miráitana min-ókómá ketí túramma mamá kumayuqá aúraitaq kemá máqte-qtataaqa íma kanaaráq umá aónáunata yaímma ketê yagaroqtamá o-káyúkámá yemá tiyáákaq yáqtoqma tiwíqmeta Tamáátikatiq urááe.

¹² ánibo mi-márúkáqá móra-naqa máqte-uraimma áwîqa Áánánáiyatie. wemá íráqôniq umá ketáái ámáan-aimma kéitena kéwaraitata Ítiráaeo-wayukama Tamáátikati-marukaq kémae-kayukama yemá weqtábá ‘íráqô-nare’ téta tirááe. ¹³ min-nákómá wemá ketimakaq iréna maará-tiraiye. ‘Tóro, ketíbâko, emá kanaaráq aúramma kararánóne.’ téna kétitaq kemá páátákáá túramma kégarareq wemmá aónaraune. ¹⁴ ánibo wemá tiráiye. ‘ketáágárâq ketáái títaubikoni Áánûqtuma emmá awíkена wení áaimma aónaikae. téna wenamáárîq wení óyaupike watáama emmá timá ámikaiye. ¹⁵ miráina emá maamin-áímmá kéite aónáanna-yataaqtabama máqte-kayukama timá-yiminone. ¹⁶ ánibo emá nôraq itawáq paá máano? itó-uma Ítunawikaq nommá kéberewaq wenáwîqa kéyenanawaq ení kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwániye.’ téna wemá tiráiye.

Áánûqtuma Póromma káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabi timákaraiye.

¹⁷⁻¹⁸ ánibo anaaékaqa kemá yawwéqma Yérútáarebaq uréq anó-monoq-naupaq nuna-mummá kéteq mórama kainapákáá umá

uyátárai-naqa Ítumma aónáúnana wemá timá tímikaiye. ‘páátákáá emá maami-márúqá yuwéwaq kóaa. emá maami-márúkáqá kémae ketáama timá yíminamanibo yemá maamin-áímmá íma itánóe.’ téna tiráiyé. ¹⁹ ánibo Póro kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, kemá kenamáárîq máqtemma monoq-náúpq uréire kéeq enáama kéita-kayukama kéyikameq yáqtoqma ánnáma kéumayikaunata yemá kemmá tímónaraae. ²⁰ ánibo naayóbáqá ení átê-wataama tirái-naqa Tíbenimma ikámôwana pukáimma mi-kánááráqá kemá máeq mi-káyúkátí kúberai-unamma matokáunata ikákaane.’ téq kétunana wemá tiráiyé. ²¹ emá paá kéwinaq kemá emmá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabi tímákaana waao.’ téna Ítuma timá tímikaiye.” téna Póroma tiráiyé. ²² ánibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéitetamanibo Yéqtaaeo-aiqtabama yeráwáqá anókaq ááyama maará téta tirááe: “wemmá ikámma púyoro. mirán-nákómá wemá maa-márúkáqá íma mániye.” téta tirááe. ²³ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá yeqtí kúberai-unamma ayúqma paábaqtaa kéyuweta mé móyuweo téta obamá apákáma yukááe. ²⁴ ánibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma i-wáyúkámá timáyíkáitata yemá Póromma awíqmeta naaúpaq múma ákareta tebûqa kámeta ‘nôraq itatawáq Ítiráaeo-wayukama emmá maamin-áíqtábá kéteo?’ téta yeráwáqá tirááe. ²⁵ miráitata yemá ánnánao Póromma yaataq atáá umákareta tebûqa kámewana Póro wemá kawáá-nákómmá maará téna ítama aónaraiye: “keráwáqti ámáan-aikoma téna Arómani-wayukama aamá íma ítama yainéq paá tebûqa yíméro ténawaq keráwáqti

ámáan-aimma wáiyó?” téna ítama aónaraiye. ²⁶ ánibo kawáá-nákómá maamin-áímmá kéitena wemá maréna i-wáyúkátí anó-kawaa-nakomma móma timá ámikaiye: “emá maamin-nákómmá nôraq umákanewaq kéono? maamin-náqá wemá Arómani-naqiye.” téna timá ámikaiye. ²⁷ ánibo anó-kawaa-nakoma Póroni amakaq iréna “emá Arómani-naraq máano?” téna kítitana Póro wemá “owé” téna tiráiyé. ²⁸ miráitana anó-kawaa-nakoma tiráiyé: “kemá anó-moneqa meyáníq umátuweq kemá Arómani-naqa máune.” téna titana Póroma tiráiyé: “kemmá ketinóma maqtíkáitaq kemá Arómani-naqa máqe-uraune.” téna tiráiyé. ²⁹ miráitata máqtemma Póromma tebûqa ikamítáae téta yemá péqmareta kégowana anó-kawaa-nakoma ítáimma Póro wemá “Arómani-naqune” téna kítitana kawáá-nákómá ikatíq uráiyé.

Póro wemá káánítôre-wayukati yúrakaq uráiyé.

³⁰ ánibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma Ítiráaeo-wayukama yemá nôraq itatawáq maamin-nákóqtábámá maamin-áímmá kéteo?” téna wemá ítama arútanena móra-taoqa wemá ánnáma ayúqtuwena uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq káánítôre-wayukagaraq áíkutaawana Póromma awíqmena yeqtí yúrakaq uráiyé.

23

¹ Póro wemá káánítôre-wayukati yúrapi karákéna tiráiyé: “ketíbâqawaayuo, keráwáqá ítáaro. kemá Áánûqtuni aúrakaqa íraqôniq umá uréire kéeq ketáaiqtaba netuq-túyánámmá íkémayaune.”

téna tiráiyé. ² ániibo mú mikákáá anó-monoq-nakoma Áánánáiyati wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata Póroni óyauqa yurákááe. ³ miráitana Póro wemá tiráiyé: “enaúraqa miráuma aúgemma naakaqá ayamamá péqmaraanikaa kéimanibo ení arunóbáqá miráuma kabirai-qtátáákáá kéipoana Áánûqtuma emmá ikamíniye. ániibo emá enamáárîq makaq ámáan-aimma kéware. aamá kéyainemanibo emá maamin-ámáán-áímmá kárate waayúkama timáyikaanata yemá ketóyauqa kéyuraraae.” téna tiráiyé. ⁴ miráitata yaímma Póroni amakaq máa-kayukama yemá tirááe: “emá Áánûqtuni mú mikákáá anó-monoq-naqa timá táíq kéumakaane.” téta yemá tirááe. ⁵ ániibo Póro wemá tiráiyé: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro. wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa áraimma máiyó? miráitana Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímmá maará téna kétiye. ‘emá ení anó-kawaa-nakoqtabama íma timá táíq umákaao.’ tiráimma minnâ kemá ítaraune.” téna tiráiyé.

⁶ ániibo Póro wemá káánítôre-wayukama yimónaimma yeráwáqá yaímma Péрати-wayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq máawana wemá káánítôre-wayukayaba maará téna tiráiyé. “keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro. kemá Péрати-naqa máeq Péрати-nakoni áanikomune. miráitaq kemá pukáa-kayukama yauwéqma itó-inoe téq kemá itáíq-itaiq kéune.” téna tiráiyé. ⁷ Póro wemá mirá téna kétitata yaímma Péрати-wayukagaraq Tááqtuti-monoq-wayukagaraq yeráwáqá unítíqa tirááe. ⁸ miráitata Tááqtuti-wayukama yeráwáqá kéte. pukáa-kayukama yeráwáqá yauwéqma íma itó-iyana yeqtí yimammá

íma wáitana Áánûqtuni kaqtó-wayukama yeqtábá íma mááe kêtewatamanibo Pérati-wayukama mi-qtátááqtábá itáíq-itaiq kéoe. ⁹ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá anókaq ááyama kêtewana yaímma Pérati-wayukabike ámáan-aimma yirááti-wayukama yeráwáqá maará téta tirááe: “ketáámá maamin-náqá aónáúnataama wení otaa-qtátááqá íma wáipoana Áánûqtunopake móra-nakowabi mórama aágobi wepí watáama titana árainmma íyaq kėtiyo?” téta yemá tirááe.

¹⁰ ánibo yeráwáqá anókariq umá unítíqa kêteta Póromma máka-ayaakaq yabitimá uréire kéeta aúma mamá yararáawaniq kéowana i-wáyúkátí anókawaa-nakoma aónaimma wemmá áaqa kégaitaba wemá yaímma i-wáyúkámá timáyíkáitata yeráwáqá mi-káyúkátí aúkápíke Póromma awíqmeta yeráwáqtí-naupaq kóuraae. ¹¹ ánibo nokáámma uyátárai-naqa Ítuma Póroni amakaq iréna timá ámikaiye: “enáyakoma íraqôniq kéina emá akoqnáá umá Yérútáárebaqa ketáama timá-yimennaiq umá Arómuq-wayukama timá-yimiyo.” téna timá ámikaiye.

Ítiráaeo-wayukama Póromma ikamínéta téta urááe.

¹² óq-aabayaanapimma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá áikuteta mórama yanaan-áímmá timá aúwáayakaq maréta Póromma ikamínéta urááe. miráitata yeráwáqá aáwaqa íma néta awetá umá máeta Póromma ikátuweta nainéta urááe. ¹³ Póromma ikamí-áímmá tiráá-kayukama miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaamma naikamá taígani-kayukama maamin-áímmá timá akoqnáá urááe. ¹⁴ miráitata yemá uyátárai-monoq-wayukararabi anókayukaraq uréta tirááe: “ketáámá mórama aáwaqa

ínéqtaa awetá umá máeta Póroma ikátuweqtaa mikáq aáwaqa nanúnatae téqtaa timá aúwáayakaq maráúnatae.” téta tirááe. ¹⁵ miráinaq keráwáqá kawáá-wáyúkágáráq káánítôre-wayukagaraq aamá yuwáiyana i-wáyúkátí anó-kawaa-nakaq kéwinaq wemmá maará téraq timá ámero. ketáámá móragaraq maamin-náqá Póron-aama itánáqtaa kéune tíyana wemá timákainana kéyinaqtaa ketáámá aapaq yabíkéqtaa ikámóno.” téta tirááe.

¹⁶ ániibo Póromma ámánaakoni áanikoma anaugómá maamin-áímmá itátuwena wemá maréna i-wáyúkátí naaúpaq uréna Póromma maamin-áímmá timá ámikaiye. ¹⁷ miráitana Póro wemá i-wáyúkátí kawáá-nákóqtábá tiráiyeye: “emá maan-iyápómá awíqme anó-kawaa-nakaq winanawáq wemá anó-kawaa-naqa watáama timá ámino.” téna tiráiyeye. ¹⁸ ániibo i-wáyúkátí kawáá-nákómá maamin-iyápómá awíqmena anó-kawaa-nakaq kéwena wemá tiráiyeye: “ánná-nakoma Póro wemá téna maan-iyápómá awíqme anó-kawaa-nakaq winanawáq wemá emmá watáama timá áminiye. téna titaq kemá awíqme kéyune.” téna i-wáyúkátí kawáá-nákómá tiráiyeye. ¹⁹ ániibo anó-kawaa-nakoma min-iyápómá awíqma ayáákaq yáqtoqma móma áwábaq ákárena wemá tiráiyeye: “emá nói-kataawaq timá-timinono?” téna min-iyápómmá ítama aónaraiye. ²⁰ miráitana min-iyápógómá tiráiyeye: “Íríráaeo-wayukama yeráwáqá akoqnáá umá yanaan-áímmá timá aúwáayakaq maréta aabáyaama eqtábá Póromma awíqme káánítôre-wayukati yúrakaq kumínaqtaa ketáámá móragaraq maamin-áímmá ítama wemmá

aónanunataae.” ²¹ tiráámanibo emá yeqti yáama íma itaao. mi-káyúkámá miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaamma naikamá taígani-kayukama yemá yanaan-áímmá timá akoqnáá kéeta Póromma ikámma puínéta aáwaqa íma néta paá máeta íbêqa yeráwáqá aúpáq yokaa kéoe.’” téna tiráiyé. ²² ánibo anó-kawaa-nakoma wemá maamin-íyápómá timákáitana kégoitana wemá tiráiyé: “maamin-áímmá emá timá-timenna-aimma káqo-yuma íma timá-yimiyo.” téna timákáitana kóuraiye.

Póromma timákáawana anó-kawaa-naqa Pírikikaq uráiyé.

²³ ánibo ááiq-i-wayukati anó-kawaa-nakoma kaayaqá kawáá-nákárátámá yááyama timá yímikaiye: “kenákámá ááiq-i-wayukama taígani-kayukama (200) kéyiwirekawaq ánibo kaumo-wáyúkágáráq tiyáákama oóti ámûraaq winó-kayukagaraq yaímma taígani-kayukama (200) paromá matóráiyaraq nokáámma aúwai-kanaaraq keráwáqá Tétaría-marabaq oro. ²⁴ miráinaq keráwáqá Póromma móra-otima wemmá amíyana wemá min-ótíbí máinaq keráwáqá kékén umá awíqme anó-naqa Pírikikaq móma ayúwáaro.” téna timá yímikaiye. ²⁵ miráitana wemá móra aúbama maará téna agatáiyé:

²⁶ “kemá Karótiatima kemá maamin-áúbámá anó-kamaani-naqa Pírikikaq agamá kámeq wágááe téq kétune. ²⁷ Ítiráaeo-wayukama yemá maamin-náqá ikamínéta kéowaq kemá itáúnnama wemá Arómani-naqune’ téna kėtiqtaba kegáráq ketí ááiq-i-wayukagaraq ketáámá Ítiráaeo-wayukati iyáápike

maamin-náqá awíkaunatae. ²⁸ miráitaq kemá nóin-
aaiqtabawaq yeráwáqá maamin-áímmá kéteo téq
kemá maamin-náqá awíqme káánítôre-wayukati
yúrikaq uráune. ²⁹ ánibo wemmá ikámma puyéta
ánnáma amí-yátááqá wemá íma tarôq uráibo
paá yeráwáqtí ámáan-aikaraq naayón-ááíqtábá
yeráwáqá mirá-uraae. ³⁰ miráitaq kemá itáúnnama
yeráwáqá akoqnáá-aimma timá aúwáyakaq maréta
maamin-náqá aúpáq ikámma puínéta kéowaq kemá
páátákáá timákaunana wemá enôpaq kéwepoata mi-
káyúkámá yeráwáqá maamin-áímmá enaúrakaq
tínoe.” téna Karótiati wemá aúbama agatáiyé.

³¹ miráitata ááiq-i-wayukama yeráwáqá Póromma
awíqmeta Áátípárááti-marukaq ko watéta ³² ánibo
mikákémmá yaímma marabí uráan-i-wayukama
yeráwáqá yauwéqmeta yeqtí-naopaq kéyewata
yaímma oóti ámûraaq uráan-i-wayukama yemá
Póromma awíqmeta Tétária-marabaq urááe.
³³ mirátata yaímma oóti ámûraaq uráan-i-wayukama
yemá maamin-áúbámá maméta anó-kawaa-naqa
móma kámeta Póromma awíqmeta wení aúrakaq
urááe. ³⁴ ánibo anó-kamaani-nakoma wemá
maamin-áúbámá káonena wemá Póromma ítama
aónaraiye: “emá náakake-narabono?” téna kétitana
Póro wemá tiráiyé: “kemá Tirítia-marabakena”
téna kétitana ³⁵ ánibo anó-kawaa-nakoma tiráiyé:
“maamin-áímmá eqtábá tiráá-kayukama yeráwáqá
maakáq íyaqa maamin-áímmá ítama yainánúne.”
téna wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá
Póromma awíqmeta Éróhini kámááni-naupaq móma
ánná umákáawana máqe-uraiye.

24

Ítiráaeo-wayukati anó-kawaa-wayukama Póromma aabi mayákaraae.

¹ anaaékaqa móra-tiyaapaq-kanaama yátáitata anó-monoq-naqa Áánánáiyati wegáráq yaímma anó-kayukagaraq mórama yeráwáqtí yáama waeránîn-naqa áwîqa Tetúрати yeráwáqá máqtemma Póromma aabi mayakánón-aimma anó-kamaani-naqa Pírikikaq tirááe. ² ánibo anó-kamaani-nakoma Póromma ááyaitana kéyitana Tetúрати wemá maará téna kaaqaari-áímmá tiráiyé:

“anó-nako, emá keqtáá íráqôniq umá tíwáqnaa kéonaqtaa ketáámá ááiqá íma kéeqtaa ení aúyánákáqá máqte-marukaqa móra-yataqa íma abarokáq kéiyé. ³ miráitaqtaa ketáámá minnýaba emmá ítama íráqôniq kéeqtaa timuqá kémaraunatae. ⁴ miráimanibo emmá wataáama timá yáqtoraiyabama ení paru-yátáákáq emá ketáái wataáama awaaraq-áímmá itánóne. ⁵ maamin-nákómá máqte-tupaama wemá ááiqá kéena máqte-marabaqa Ítiráaeo-wayukati aúkápimma wemá táí-aaimma tarôq kéena wemá áqnáabariq umá keqtáá Ítiráaeo-wayukabikemma wemá Náátárêti-wayukaraq yabíkéna yúyánámmá mamá táwí kéumayikaiye. ⁶ miráitana wemá ketáái anó-monoq-naupaqa kúmiq-yataaqa tarôq kéitaqtaa ketáámá wemmá yáqtokaunatae. ⁷ miráimanibo ááiq-i-wayukati anó-kawaa-naqa Arítiati wemá iréna maamin-náqá akoqnáá umá awíqmena kóuraiye. ⁸ miráitana Arítiati wemá téna ‘maamin-náqá aabi mayakáneqa keqtááyábámá enôpaq oro.’ téna wemá timá tíkaraiqtaae. miráipoaq emá maamin-náqá enamáárîq ítama káonenana weqtábá ketáama

‘árainé’ tíya emá aónanone.” téna Tetúrati wemá tiráíye. ⁹ máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq yemá téta maamin-áímmá “árainé” téta yemá tirááe.

Póro wemá Pírikikaq watáama tiráíye.

¹⁰ ánibo anó-kamaani-nakoma wemá Póroni aúrapi aayóq uráitana Póro wemá watáama tiráíye:

“kemá aónaraunama emá netuqyaa-túpáámá maami-káyúkátí anó-kawaa-naqa mááe. aamá ítama keyainanaq kemá akoqnáá umá yauwéqma tenúne. ¹¹ ánibo emá enamááríq maami-káyúkámá ítama yimónao. kemá Yérútáarebaqa monoq-námmá peránááq uráunama títaubake kaayaq-yúpáámá keyataíye. ¹² miráitata Ítiráaeo-wayukama yemá íma kétimonawaq kemá móra-naqa unítíq-aimma ítimayikeq ánibo kemá máqte-kayukati yúyánámmá mamá táwíq íma kéeq yeráwáqtí anó-monoq-naupaqa yirááti-naupakaraq íma anó-maruqa mamá táwíqa íma uráune. ímiye. ¹³ ánibo íbêqa maami-káyúkámá máqten-aimma kétémanibo íma kanaaráq abarokáq yiráátin-aimma kété.” téna Póroma óq-aimma tiráíye: ¹⁴ “miráimanibo kemá móra-yataaqtaba emmá timá-amenunama minná aammá uyátárai-nakoma tiráátiraiye. ketí aúbi máróa-kayukama min-áqtábá ‘kaaqaari-áiné’ kété. kemá Ítiráaeo-wayukabikemma yatáqma kémaeq naayóbáqá ketáái títaubikoni Áánûqtukaq anaaé kéwáreq kemá máqtemma ámáan-aima kéwáreq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí watáama agamatá-kánnáábímmá wáitaq kemá itáíq-itaiq kéune. ¹⁵ miráitata yeráwáqá maami-káyúkámá Áánûqtuqtaba awé oníq umá kegáráq Áánûqtumma

awé kéeq kemá Áánûqtuqtaba wemá pukáa-kayukama mamá itó-umayikaniye. téq kemá itáíq-itaiq keune.

¹⁶ ánibo ketirukómá íráqôniq kéena arupú kéitaq kemá Áánûqtugaraq aarawaatí yúrakaqa kemá ketáaiqtaba netuq-túyánámmá íma kémayaune.

¹⁷ ánibo kemá Yérútáárebaq yuwéq káqo-kayukate yagaroqtamá máqe-uraune. mibákémmá kemá yauwéqma ketí márûkaq iráunnama kemá Áánûqtukaq amí-yátááqá maméq iréq móneqa ketí waayúkama íma makáa-kayukama yímikaune.

¹⁸ ánibo kemá mirá kéeq anó-monoq-naupaq máeq ketí kúmiq-yataaqa mamá paá i-yátááríq kéunatama taíbaq-wayukama ketê íma áíkuteta unítíq-aimma íma wáqe-uraiye. ¹⁹ miráitamanibo yaímma Ítíráaeo-wayukama Étia-marabaq kémaae-kayukama yeráwáqá máqe-uraae. yemá kemmá aabi matikánétama yemá maakáq enaúrakaq irétawaq ókaraq yeqtí watáama itáaro.

²⁰ ánibo mi-káyúkámá min-áímmá íma timá-amiyaama maanámo máa-kayukama iyúwénatawaq káánítôre-wayukati yúrakaqa itó-uraunata otaa-qtátááríq íuraane tiráan-aimma timá-amero. ²¹ miráimanibo kímora-yataaqa kemá maará téq tiráune. ‘Áánûqtu wemá pukáa-kayukama yauwéqma mamá itó-umayikanitaq kemá minnáyaba itáíq-itaiq kéune téq tiráunayaba yemá minnáyaba kemmá aabi kématikaae.’ ” téna Póroma tiráiyé.

²² ánibo anó-kawaa-naqa Píríki wemá uyátárainakon aammá itáíq-itaiq on-ááímmá aónéna wemá tiráiyé: “i-wáyúkátí anó-kawaa-naqa Arítíati wemá maakáq yínna-yupaama kemá keráwáqtí táama

ítama yainánúne.” téna anó-kamaani-naqa Pírîki wemá tiráïye. ²³ ánîbo anó-kawaa-nakoma yaímma-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá Póromma awîqma ánná-naupaq móma ákáreraq akoqnáá-aimma íma téraq wemmá ayuwáiyana paá uréire kéinaq wení waayúkama iyuwáiyata paá yama káoneta aáwaqa wemmá áméro.” téna tiráïye.

Pírîki Póromma kaayaq-kárítímáátímá ánnáma umákaraiye.

²⁴ Pírîki wegárâq wení ánáakoni áwîqa Tarútîra wemá Ítíráaeo-annabiken-inimiye. miráitana Pírîki yaímma-taoqa wemá Póromma ááyaitana Póro wemá iréna Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoqtaba itáíq-itaiq kéo-waigoni áaimma timá ámikaiye. ²⁵ miráimanîbo Póroni watáagoma arupú áaiqtaba téna ketáái túma yabi-íyábágárâq Áánûqtuma ketáámá mamá yainánîq-kanaayabagaraq wé tiráïye. Pírîki wemá maamin-áímmá kéitena ikatíq uráïye. miráitana Pírîki wemá Póromma timá ámikaiye: “anaaeékaqa aamá tí-kánáárâqá emmá ááyaanaa aamá máma tínópo emá kóaa.” téna timákaraiye. ²⁶ miráitana Pírîki wemá Póroqtaba “yaímma móneqa timíniye” téna wemá Póromma taígani-tupaama timákaitana kégoitana wemá awé umá máqe-uraiye.

²⁷ anaaékaqa kaayaq-kárítímáátímá kéyataitana Pótítati Péqtati wemá Pírîkini-maruqa mayéna wemá anó-kawaa-naqa maínna-kanaaraqa Pírîki wemá Ítíráaeo-wayukama yimuqá maraígáae téna Póromma paá ánná-naupaq ayúwáitana máqe-uraiye.

25

¹ kaumo-yúpáámá kényataitana anó-kamaani-naqa Péqtati wemá Tétária-marabake maréna yauwéqma Yérútáárebaq uráíye. ² miráitata uyátarái-monoq-wayukagaraq Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkágáráq yeráwáqá Póromma aabi mayakánôn-aimma anó-kamaani-nakokaq maméta urááe. ³ yemá anó-kamaani-nakaq inaa-inaa tirááe: “emá keqtáá tíwáqnaa éaq emá maamin-náqá timákénanawaq wemá Yérútáárebaq yíno.” téta yemá aapaq kéwinaraq aúpáké atíqtuweta ikamónáae téta tirááe. ⁴ ánibo anó-kamaani-naqa Péqtati wemá tiráíye: “Póro wemá Tétária-marabaq ánná-naupaq máipoaq kemá mibáq yauwéqma ónúne.” téna wemá tiráíye. ⁵ miráinata keráwáqtí anó-kayukama yemá ketê yagaroqtamá mibáq uréta min-nákóní otaa-qtátááqá wáinatama yemá Póromma aabi mayakánoe.” téna anó-kamaani-nakoma tiráíye.

⁶ ánibo Péqtati wemá Yérútáárebaqa tiyááka-kanaama yeráwáqtê maéna wemá Tétária-marabaq uréna móra-taoqa wemá aamá ítama yainai-náúpáq máena wemá yaímma-wayukama timáykáitata yemá Póromma ánná-naupake awíqmeta irááe. ⁷ ánibo Ítiráaeo-wayukama yemá Yérútáárebake ye-káyúkámá iréta máqten-aimma téta Póroni aúbi makáámanibo árain-aimma íma anó-kamaani-naqa timá ámikaae. ⁸ ánibo Póro wemá tiráíye: “kemá mórama otaa-qtátááqá íma tarôq éq ánibo Ítiráaeo-wayukati ámáan-aimma íma mamá táwíqa kéeq yeráwáqtí monoq-námmá íma mamá táíq kéeq Arómani-wayukati anómma yabíkái-naqa íma awáágúraune.” téna Póroma tiráíye. ⁹ ánibo

Ítiráaeo-wayukayaba yimuqá kémarena Péqtati wemá Póromma awíqma Ítiráaeo-wayukati iyáápi maráinayaba wemá maará téna Póromma timá ámikaiye: “Póro, emá kanaaráq Yérútáárebaq kéwinaraq mibáqá kemá enáama ítama yainánúnô?” téna tiráiyé. ¹⁰ ániibo Póro wemá tiráiyé: “Íbêqa kemá maami-náúpáq itó-uraunama maammi-náúmmá Arómani-wayukati yabíkái-nakoni íráqôn ámáan-aikaraq ketáámá ítama keráwáqá yainánóe. ániibo emá káonaane. kemá Ítiráaeo-wayukabimma mórama otaa-qtátááqá íma tarôq uráune. ¹¹ kemá mórama kemmá tíkamma puí-yátááríq uráanatama minná kanaaráq tíkaminoe. miráimanibo yeráwáqá kaaqaari-áímmá tétama kemmá yeqtí yiyáápi yimíníqtabama móra-nakoni náápaamma íma wáiyé. minnáyaba kemmá Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma yúraq ketáámá yainániye.” téna Póroma tiráiyé. ¹² ániibo Péqtati wemá maamin-áímmá kéitena wení káánítôre-wayukagaraq watáama tímátuwena wemá Póromma timá ámikaiye: “emá anómma yabíkái-nakoma enáama ítama yainániye ténnaboa emá kanaaráq wekáq wínóne.” téna tiráiyé.

Póro wemá káqomma yabíkái-naqa Aagarípaani aúraq uráiyé.

¹³ yaímma-kanaama kóitana anómma yabíkái-naqa (kíni) Aagarípa Peníti wení anaanoágáráq yenákámá maréta Tétaría-marabaq uréta Péqtatimma yaagumá téta timá ákaraaye. ¹⁴ miráitata yenákámá Tétaría-marabaqa ayáqtáá-kanaama kémaeyana anó-kamaani-nakoma Péqtati wemá mi yabíkái-naqa Aagarípaamma Póroqtaba

maará téna tiráiyē: “naayóbáqá Píriki wemá móra-naqa Póromma ánná-naupaq ákáraimma wemá íbêqa paá máiyē. ¹⁵ miráitaq naayóbáqá kemá Yérútáárebaq máunata Ítíráaeo-wayukati uyátárai-monoq-wayukama yemá téta ‘maamin-náqá aabi mayakéta ikamíyana puíno.’ tirááe. ¹⁶ ketáamá Arómani-wayukataama maamiraráá kéunatae. áqnáabaq móra-nakoni aúbimmô maráina-waigoma wenáama ítátuwena aúbi maráin-aiqtaba wemá kanaaráq tíniye. anaaékaqa ayúwáananataa yainánúnatae. ¹⁷ miráitata yemá maréta maakáq kényewa q kemá íma ayáqtáá-yupaama máqe-ureq kemá aamá ítama yainá-náúpáq káqon-aabayaana pímma kemá yaímma-wayukama tímáyíkaunata Póromma ánná-naupake awíqmeta irááe. ¹⁸ miráitata mi-káyúkámá yama itó-uraamanibo yemá Póromma aabi mayakaí watáama íma tirááe. ímiye. ¹⁹ yemá paá yeráwáqtí monoq-nááqtabá kététa mórama pukurái-naqa wenáwíqa Ítue wetábá tirááe. Póroma wemá téna maamin-náqá ‘paá máiyē’ téna kétéiye. ²⁰ miráitaq kemá maamin-áímmá ítáúnnama ummaa kényaitaq kemá Póroqtaba maará téq tiráune. ‘emá kanaaráq Yérútáárebaq kéwinaraq maamin-áímmá ítama yainánúnô?’ téq kemá tiráunamanibo ²¹ Póro wemá téna Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma ketáama ítama yainániye.’ téna kétéitaq ayuwáunana wemá ánná-naupaq máiyē.” téna Péqtati wemá tímá yímikaiye. ²² ánibo anómma yabíkái-naqa Aagarípa wemá tiráiyē: “kemá kenamááríq maamin-nákón áama ítánáaq kéune.” téna kétéitana Péqtati wemá téna “maamin-áímmá aabáyaama ítánóne.” téna

tiráiye.

23 káqon-aabayaanaapimma kínima Aagarípaawegaráq Peníti yenákámá anómma yabíkái-kayukati unáákáqtôma yenákátí yineqá umátoreta yaímma i-wáyúkátí anó-kawaa-wayukagaraq yaímma anó-kayukagaraq yeráwáqá móra-naupaq áíkuma máeta Péqtati wemá yaímma-wayukama timáykáitata yemá Póromma ánná-naupake ko awíqmeta irááe. 24 ánibo Péqtati wemá tiráiye: “kínima Aagarípaao, ketáágáráq máqte-kayukao, maamin-náqá aónaaro. Ítiráaeo-wayukama aarawaamá Yérútáárebaq kémaae-kayukagaraq yaímma maabáqá Tétária-marabaq máa-kayukagaraq yeráwáqá téta ‘maamin-náqá wemá paá íma mánibo ikámínana puíno’ téta yemá ketúrikaq ááyama tirááe. 25 miráimanibo kemá maamin-náqá aónáúnnama wemá mórama otaa-qtátááqá tarôq éna puínî-qtataaqa íma wáitana wemá wenamááríq téna Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma ketáama ítama yainániye.’ téna kítitaq kemá ‘wekáq wakúyakaanana wíniye.’ tiráune. 26 miráitaq kemá weqtábá aúbabi agatúwáanana Arómani anómma yabíkái-nakokaq wínîn-aimma íma ítaraune. miráitaq kemá wemmá awíqme kínima Aagrípaao, emá anómma yabíkáana-waigokaraq yaímma-yuti yúrakakaraq kéyunaboaq keráwáqá wenáama kéitaiyaq anaaékaq kemá wení otaa-qtátááqtabá kanaaráq agayánúne. 27 miráinaq kemá móra-nakomma ánnábimmo Arómuq timákaanana kéwinaq wemmá aamá mayákáan-aimma kemá íma aúba-wannaabi agáyáanama minná íma arupú íniye.” tena anókamaani-nakoma Péqtati wemá tiráiye.

26

Póro wemá Aagarípaani aúrakaq watáama tiráiyē.

¹ ánibo Aagarípa wemá tiráiyē: “Póro, emá íbêqa ení watáama tiyo.” téna kítitana Póro wemá ayáamma múte yaútena wenaúbi máráan-aiqtaba tínéna itata waayúkama yaákama máqe-uraae. Póro mirá téna: ² “anó-kawaa-naqa Aagarípaa, emá ketáái áaiqtaba kéitaanaboq kemá timuqá ôriq umá kémareq kemá anaúrakaq watáama ténáaq kéune. miráitaq kemá emmá watáama timá-amenunama minnâ Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá keqtábá kaaqaari-áímmá téta túbi kémaran-aimma timá-amenune. ³ miráita emá Ítíráaeo-wayukama ketáái táaikaraq ketáámá watáama túnnatama minnâ emá káonaane. minnáyaba emá ketáama ítama íráqôniq éwaq emá íma ábôkariq uwo.

⁴ ánibo Ítíráaeo-wayukama yemá máqtemma ketáaimma aónaraae. naayóbáqá kemá pááqyan-iyapogoma ketí-wayukate yagaroqtamá kémaeqa kemá Yérútáárebaqa uréire uráune. ⁵ miráitata naayóbáqá yemá kemmá timónaraapoata yemá kanaaráq ketáaimma timá-aminetama minnâ kanaaráq íye. miráitata yemá aónaraane. naayóbáqá kemá Pérati-wayukati yáaimma kéwaraunata min-ááikómá akoqnáá umá ketáái monokóní áaimma uyátáraiye. ⁶ miráitaq kemá íbêqa itó-uma máunata yemá kemmá aabi kématikamma maamin-áíkoní áaimma mirá-uraiye. naayóbáqá Áánûqtuma ketáái títaubikomma akoqnáá-aimma timá yímikaitaq minnáyaba kemá itáiq-itaiq kéune. ⁷ ánibo ketáái títaubake kaayaq-ánná-wáyúkámá yeráwáqá wágááwabi

nokáámma Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq umá awé kéone. ániibo anómma yabikáana-nako, kemá itáíq-itaiq kéunata Ítíráaeo-wayukama yemá kemmá aabi matíkaraae. ⁸ keráwáqá Ítíráaeo-wayukao, Áánûqtuma pukáa-kayukama mamá itó-umayikaniqtaba nôraq itaráq íma tínô?

⁹ naayóbáqá kemá kenamáárîqa Ítuma Náátárêtibake-nakon áwîqa mamá táíq uráune. ¹⁰ miráitaq kemá Yérútáárebaq uyátárai-monoq-wayukabikemma akoqnááma matéq netuqyaammá Áánûqtuni waayúkama yáqtoqma Yérútáárebaq ánná-naupaq kéyikeq yaímma-wayukama yíkamiyata púyoro téq tiráunae. ¹¹ miráitaq kemá máqte-tupaama yeráwáqtí monoq-náúpáq uréq ánnáma kéyimeq Ítuni anaaémo wáráan-aaímma yuwaígáae téq uráune. minnáyaba kemá káqo-marabaq uréire umá Ítuni anaaé kéwaraa-kayukama mamá táíq umáyikaraune.

Póro wemá Káríqton-annama aúkain-aimma tiráie.

¹² miráitaq kemá uyátárai-monoq-wayukabike náápaamma kémayaunata yemá timátíkáawaq kemá maréq Tamáátikati-marabaq uráune. ¹³ miráitana wágáama aabaúgómá aáwaqa naí-kánáá kéita kemá aónáúnana aabáyákákémmá ókómá kamá yupayo uréna ketê yagaroqtamá uráa-kayukati yineqá ókómá kamá yupayo uráie. ¹⁴ ániibo máqtemma ketáámá marabí yutákureqtaa kéitaunana móra-wataagoma Íbaru-aipikemma maará téna tiráie. 'Tóro! Tóro! emá nôraq itawáq kemmá mamá táwîqa kéono? kemmá apupé kée emá ketí-wayukama mamá táíq kéumayikaanaboa emá

enamáárîq aú-aiqa mayánóne.’ téna min-áikómá tiráiyé. ¹⁵ ánibo Póro kemá tiráune. ‘uyátárána-nako, emá náawabono?’ tiráune. ánibo uyátárainakoma wemá tiráiyé. ‘kemá Ítue. emá kemmá mamá táwîqa kéone.’ téna tiráiyé. ¹⁶ miráimanibo íbêqa emá itó-urewaq kemá enôpaq iráunapoq kemá emmá awiráana emá ketí mayai-náqá mááe. emá íbêqa kéite aónána-yataaqtabama máqte-kayukama kêtimayiminaq ánibo anaaékaqa abarokáq ínî-qtataaqtabagaraq emmá aráátenune. ¹⁷ miráinaq emmá timákáana Ítiráaeo-anna-wayukayaqtaba káqo-wayukayaqtaba kawáá onúne. ¹⁸ minnáyaba emá yeráwáqtí yúramma mamá tágamayikenata yemá kumayuq-yátáápíkemmá yuwéta yeráwáqá waéqma tágama-yataakaq maéta Tááqtaani akoqnáápikemma yuwéta kekáq itáíq-itaiq kéiyáq kemá yeráwáqtí kúmiqa mamá paá umáyíkáanata yemá Áánûqtuma yiwíkai-kayukagaraq aokaríq umá yagaroqtamá mánoe.’ téna Ítuma tiráine.” téna Póroma tiráiyé.

Póroma wení mayáigón áaimma tiráiyé.

¹⁹ ánibo emá anómma yabíkáan-naqa Aagarípao, kemá Áánûqtunopake-tataaqa káoneq kemá íma wenáama arátaune. ²⁰ miráitaq kemá áqnáabaqa Tamáátikati-marabakemma Yérútaárebaq uréq mikákémmá máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukabimma Áánûqtuni átê-wataama kétima-yimunata yeráwáqtí kúmiq-yataapikemma waéqma yeráwáqá Áánûqtukaq yirummá ámiketa íráqôn-aaimma íyábá timá yímikaune. ²¹ kemá mirá kéunata minnáyaba Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá

monoq-náúpáké kemmá yáqtoqma tíkamineta urááe. ²² ánibo ketirummá akoqnáá wáqe-urena Áánûqtuma kemmá tíwáqnaa uréna kemá máqte-kayukagaraq yaímma anó-kayukati túrapi watáama tiráíye. miráitaq kemá íma káqon-aimma kétupo kemá naayóbáqá Mótetigaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yeráwáqá maará téta tirááe. ²³ Áánûqtunopake tiwiránîn-nakoma wemá aú-aíqa maténa keqtaámá áqnábariq umá pukáipike itó-urena wemá Ítíráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukabimma aúwaraimma tágama-yataakaraq timá-yiminiye.’ téta yeráwáqá tirááe.” téna Póroma tiráíye.

²⁴ Póro wemá mirá téna kítitana Péqtati wemá tiráíye: “Póro! emá aíbôqnaabooq kéone! emá ení taíbaq itaí-yátáákómá emmá mamá aíbôqnaabooq kéíye.” téna Péqtati tiráíye. ²⁵ ánibo Póro wemá tiráíye: “anó-nako, kemá íma aíbôqnaaboqa kéune. kemá paá túyánámmá kéiteq kétune. ²⁶ Aagarípao, ketáama itaao. emá maami-qtátááqtabámá káone kéite uráánaq minnáyabama kemá íma ikatíqa éq watáama kétunama maami-qtátááqá íma aúpáq abarokáq uráíye. ²⁷ anómma yabíkáana-naqa Aagarípao, emá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáama kéitaano? kemá itáunama emá yetáama itáíq-itaíq kéone.” téna Póroma tiráíye. ²⁸ ánibo anómma yabíkái-nakoma Aagarípaa wemá Póromma maará téna timá ámikaiye: “emá maamin-áwááráq-yúpááwáq kemmá mamá Káríqton-anna-naqa káutikaano?” téna tiráíye. ²⁹ ánibo Póro wemá tiráíye: “awaaraq-yúpááwábi ayáqtaáq-yupaama minná kanaaráq íye. miráimanibo kemá

Áánûqtukaq maará téq nunamummá kêtune. egáráq yaímma-wayukama keráwáqá maamin-áímmá kêtuna ítáa-kayukama keráwáqá Îtun anaaé waqmá ketê móraiq umá kêtikaiye. miráiyana maamin-ánnábí keráwápímmá íma wániye.

³⁰ Póro wemá mirá téna kêtitana anómma yabíkái-naqa Aagarípa Penítigaraq yaímma-wayukagaraq yeráwáqá ító-uma máápaq kóuraae. ³¹ miráitata yeráwáqá máápaq máeta maará téta tirááe: “maamin-náqá wemá mórama ikámma puyéta ánnáma améta ínín-úmmáá-yátááqá íma tarôq uráíye.” téta tirááe. ³² ániibo Aagarípa wemá Péqtatimma maará téna timá ámikaiye: “maamin-náqá Póro wemá ‘Arómani-wayukati anómma yabíkáan-nakoma ketáama ítama yainániye’ téna íma tinnaraka wemmá timákáanana paá yauwéqma kóine iné.” téna Aagarípa kínima wé tiráíye.

27

Póroma únópi-káárébi maréna Arómuq uráíye.

¹ ániibo yeráwáqá aamá timá móra-akaq maréta keqtáá timátikaawaqtaa únópi-káárébi maréqtaa Arómuq Ítari-marupaq kéunanata yeráwáqá yáqtoqma Pórogaraq yaímma ánná-wayukagaraqa anómma i-wáyúkátí kawáá-náqá áwîqa Yúriati wení ayáapi yíkaraae. miráitana maamin-náqá i-wáyúkátí kawáá-nákóqtábámá Arómani-wayukati i-náré. ² ániibo kemá Arúkegaraq ketáámá mórama Áátaráámítíq únópi-kááregómá Étia-marupaq kéwitaqtaa ketáámá mipí uyáqtama uráunatae. ániibo móra-naqa áwîqa Ááritáákatima wemá Tetarónáikaqa Maateróniabake-nakoma

wegáráq yagaroqtamá ketáátê iráiyê. ³ ánibo óq-abayaanapimma ketáámá Tááíranapaqa ko yamá uráunatae. miráitana Yúriati wemá Póromma mamá íráqôniq kéumakena ayúwáitana uréire kéena wení aanábó-wáyúkámá yimónaraiye. ⁴ ánibo ketáámá Tááíranapakemma únópi-káárébi maréqtaa kéunanata uwáágoma keqtáa mamá táwîq kéitaqtaa íyórai-aukapaq maréqtaa Táíparatibaq uráunatae. ⁵ miráitaqta ketáámá únókóni aúkáapi maréqtaa Tirítiabaq uréqtaa mikákémmá Paapíriya-marupaq uréqtaa ánibo mikákémmá Mááíraqa Arítia-marabaq uráunatae. ⁶ ánibo mi-márúkákémmá mórana i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá Érékáánaraa-marabake únópi-káárégómá maréna Arómuq Ítari-marupaq wíné kéitana wemá timátíkáitaqtaa ketáámá mipí uyáqtama uráunatae.

⁷ miráitaqtaa ketáámá mi-únópi-káárébi má yaákare kéweta yaímma-kanaama máqe-uraunatae. miráitana móra-maruqa Nááítatiq keyúnanata mikákémmá anón-uwaagoma keqtáa mamá táiq kéiqtaba mikáké maréqtaa Karíti-marukoni íyórai-aukapaq waaqókáq Táárámóniq uráunatae. ⁸ ánibo mikákémmá maréqtaa únókóni áwabaq kégumunanata min-áúkápáqá anón-ummaa-yataaqa kémayeqtaa ketáámá maréqtaa Áráátia-marukoni waaqókáqá únópi-káárémá maráimárúkáq yayamá iráunatae. ⁹ ánibo netuqyaa-túpáámá keyataitana Ítiráaeo-wayukati aáwaqa awetá i-kánáámá yátamakitata mimórá-kánáámá uwáágoma ôriq umá keyorena únókómá yeráwáqá mamá táiq uráiyê. miráitana Póro wemá maará téna timá yímikaiye: ¹⁰ “máqte-kayukama

ítáaro! íbêqa ketáámá kéonanataama taíbaq-yataaqa aúyoranimanibo miráuma únópí-káárégáráq oótakaraq yenamáa mi-qtátááqá íma aúyoraiyobo ketáámá waayúkagaraq aúyoranunatae téq kemá kéitaune.” téna Póro wemá tiráiyé. ¹¹ miráimanibo iwáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá únópí-káárémá awéqtameta uréire kéo-kayukati yáama kéitena Póron-aama íma ítaraiyé. ¹² ánibo min-áúkápáqá únópí-káárémá maraí-márúqá uwáágo ôriq kéena íma íráqôniq uráitata mi-káyúkámá yeráwáqá aamá timá móra-akaq maréta Karíti-aukapaqa Pinítiabaqa únópí-káárémá maraí-márúqá uwáá kéyorai-kanaama íráqôniq uráitata yeráwáqá mibáq wínéta urááe.

únópiimmá anón-uwaama yokáiyé.

¹³ anaaékaqa uwáágoma mamá pááqyaniq kéitata yeráwáqá yúyánámmá ítáaniq umá únópí-káárémá maméta Karíti-aukapaq maréta urááe. ¹⁴ miráitata yeráwáqá únópí-káárébí maréta pááqya-kanaama kéowana Karíti-marukake uwááama áwiqa anón-uwaama yokáiyé. ¹⁵ miráitana min-úwáágómá únópí-káárémá mamá táíq kéitana ketáámá íma kanaaráq yáqtoqma awíqmeqtaa uráunatae. ¹⁶ miráitaqtaa mikákémmá ketáámá maréqtaa pááqya-marukaqa Kótaq uréqtaa íyórai-aukapaqa ketáámá anón-ummaa-yataaqa matáunatae. ketáái pááqya-unopi-kaarema anón-unopi-kaarenobaq múte makáunatae. ¹⁷ miráitata únópí-káárébí mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá únópí-káárémá yáqtorai-yataaqa yabitiréta ánnáma atáá umá akoqnáá kéeta yeráwáqá téta únópí-káárégómá tíwíqmenata Aríbiya-aukapaq wíniye téta yeráwáqá

tabaráábera-qtataaqa ayútuwaawana mi-káárégómá únókóní ámûraaqa mayaqména uréire uráiyé.
 18 miráimanibo anón-uwaagogaraq únókógáráqá keqtáámá tiwéqtamena uréire kéitata yeráwáqá káqon-abayaanapimma áaimma átáma oótamma mamá iyaabítaaq urááé. 19 ánibo óq-taoqa yeráwáqtí iyáápikemma únópí-káárémá mamá íráqôniq iyátááqá mamá iyaabítaaq urááé. 20 miráitaqtaa netuqyaa-túpáámá ketáámá aabaúwábi wiyóqá íma káonaunataama ‘náakaqtaa máuno?’ téqtaa anón-uwaama kéyoraitaqtaa ketáámá íma paá máituyanamma ítaraunataamibo “táíq ónúntae” téqtaa tiráunatae.

21 ánibo netuqyaa-túpáámá máqte-kayukama aáwaqa íma néta máawana Póro wemá yeráwáqtí aúkáapi itó-urena tiráiyé: “keráwáqá maamikáyúkámá ítáaro. naayóbáqá keráwáqá ketáama kéiteqa Karítibaq yuwéq íma uráiyakakaa maamiráuma ummaa-yátááqá íma mayéqtaa máqte-qtataaqa íma aúyoranena iné. 22 miráimanibo kemá timá-timunna-aimma ítáaro. keráwápíkémá móra-naqa íma aúyoranibo kímora-yataaqa únópí-káárémá wenamáa aúyoraniye. 23 ánibo kemá Áánûqtukaq nunamummá kéteq wekáq itáíq-itaiq kéunana nokáámma Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketimakaq yama itó-urena tiráiyé. 24 ‘Póro, emá íma ikatíqa éwaq anómma Arómani-nakoma Títaama wenaúrakaq koma itóaao. ánibo maami-káyúkámá máqtemma yeráwáqá únópí-káárébi máa-kayukama eqtábá Áánûqtuma kawáá íniye.’ téna tiráiyé. 25 minnáyaba waayúkama keráwáqá íma ikatíqa oro. kemá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéunapoana

Áánûqtu wemá tîнна-yataaqa kanaaráq tarôq íniye.
26 minnáyaba ketáámá páátákáá únópi-káárémá maméqtaa móra-marukaq onúnatae.” téna Póroma tiráiyе.

27 ániibo tiyááka umá títaubake kaumo-nókáámmá kényataitata uwáá kényorena ániibo móra-nokaama títaubake kaayaqté-kaayaqtekomma yeráwáqá Meriteréinia-unokoni áwabaqa nokáan-aukaama únópi-káárébi mayaímá mayáa-kayukama yúyánámmá itáama maami-káárégómá “móra-marukaq kéwiye” téta yeráwáqá yúyánámmá ítiraae.
28 miráitata yeráwáqá ayáqtaáq-annaraqa ummaa-yátááqá abíkumareta únópi yúwáawana kúmîmma waaqókárîq uráiyе. miráitaqtaa ketáámá maréqtaa móragaraq pááqya-kanaama kéweta min-ánnámá únópi yúwáawana kúmîmma waaqókárîq éna kegébaraq kukáiyе. 29 ániibo únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá ótakaq ya kumayániye téta yeráwáqá ôriq umá ikatîqa urááe. miráitata yeráwáqá páátákáá únópi-káárémá yáqtoqma akoqnáá i-yataaqa mi-káárégóni ayárepaqa kaayaqté-kaayaqte ummaa-yátááqnápó yáqtoq-mareta máiyana aabaúmá utaíkáae téta yeráwáqá nunamummá tirááe. 30 miráitata únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá yuwéta péqmareta kóineta únópi-káárégóni aipakémmá ummaa yamá yáqtorai-yataaqa karikaa uréta pááqya-unopi-kaarema mémánóbáq yubéqtukaae.
31 miráitana Póro aónarena wemá i-wáyúkátí kawáá-nákáráq yaímma i-wáyúkágáráq timá yímikaiye: “maamin-únópi-káárébi máiyama yéwáwáqá íma máiyaa minná

máqtemma keráwáqá táwîq ínoe.” téna Póroma tiráíye. ³² ániibo i-wáyúkámá yeráwáqá maami-káárégóní ánnáma kárátuwaawana uráíye.

³³ aabaúma utánéna kéitana Póro wemá maami-káyúkámá aáwaqa naígáae téna watáama tiráíye: “máka-tiyaapari umá títaubake kaayaqté-kaayaqte miráuma ayáqtáá-kanaama ketáá ikatíq umá aúyoqeqlaa aáwaqa íma naráunatae. ³⁴ miráitaq kemá akoqnáá umá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá yaímma paá-aawaqa mamá kénaiyanawaq min-ááwákómá keráwáqá mamá akoqnáá íniye. minnâyaba keráwáqá ítáaro. keráwáqtí túma íma ayáá atikaniye.” ³⁵ Póro wemá mirá kétena yeráwáqtí yúrikaqa yammá maténa Áánûqtumma amuqá marakéna nunamummá kétena Póro wemá yammá naráíye. ³⁶ miráitata máqte-kayukama yeráwáqtí iyakoma íraqôniq kéitata aáwaqa mamá narááe. ³⁷ miráitaqtaa ketáámá taígani-kayukama (miráuma 276) mi únópi-káárébémmá máqe-uraunatae. ³⁸ ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá aáwaqa mamá nátuweta anaaékaqa yeráwáqá únópi-káárébémmá aáwaq-unamma mamá únópitáá iyabótúwáawana únópi-káárégómá ummaamá íma yéna oyaaq umá uráíye.

únópi-káárémá táíq uráíye.

³⁹ aabaúma utamá kégaitata únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá márûqa káonetaamanibo maramá íma aónaraae. miráitata yeráwáqá min-áúkápáqá íraqôniq umá únópi-káárégóní márûqa wáitana íraqôniq umá kegébama wáitata yeráwáqá min-áúkápáq wíneta urááe. ⁴⁰ miráitata yeráwáqá mi únópi-kááréráqá ánnáma

kúma akoqnáá umáráan-annama kárátuwaawana únókóní ámûraq wáqe-uraiye. miráitata yeráwáqá aweqtaí-yátaráqá ánnáma kúma akoqnáá umáráan-annama kégareta áníbo taabaráábema múte abikumaraawana uwáágoma yiwíqmena únókóní kegebabaq uráiyé. ⁴¹ miráitana mi únópí-káárégómá maréna únókóní kegebanoabaqa aipaké koma aguréna maranóbáqá akoqnáá uráiyé. miráitana anón-uwaama yokéna maamin-únópí-káárégóní ayáremma mamá táwíq uráiyé.

⁴² áníbo i-wáyúkámá yeráwáqá yaímma ánná-wayukama péqmareta kóinoe téta yeráwáqá yíkamineta urááe. ⁴³ miráimanibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá Póromma áwáqnaa kéena íma mirá-inoe téna wemá yaímma-anna-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá nokótaaqa yubámeta únókóní kegebabaq urááe. ⁴⁴ áníbo yaímma-wayukama únópí-káárégóní yaa aqtóráq yáqtoqma mayaqméta nokegebábaq urááe. miráitaqtaa máqte-kayukama íráqôniq umá máqe-uraunatae.

28

Póroma Mórota-marabaq máqe-uraiye.

¹ ketáámá máqtemma mi-nókóní kegebabaq iréqtaa ketáá itáunama mi-márúkón áwíqa Mórota-marabare. ² miráitata mi-márúkáké-káyúkámá yeráwáqá keqtaámá mamá íráqôniq kéowana áníbo aaqá yéna yaugiqá kéitata yeráwáqá iramá agamakéta min-íraráqá keqtaá tiwíqma tíkawaqtaa máqe-uraunatae. ³ áníbo Póro wemá móra ira-átáámá mamá irabí agamakáitana móra-iraakabayaakoma min-ír-átáábí máqena kokoqá

kéiqtaba min-íráákábáyáákómá Póroni ayáákaqa ya útúraiye. ⁴ ánibo mi-márúkáké-káyúkámá aarawaamá yeráwáqá aónaamma maamin-íráákábáyáákómá Póroni ayáákaqa ya útúrena upúkáiye. miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá maará tэта tirááe: “árimma maamin-nákómá wemá yaímma-wayukama únópí yíkamitata pukáawana ketáái maníkómá íraqôn-aaimma tarôq í-nákómá wemá maami-nákóqtábámá íma paá mániye. téna maami-qtátááqá tarôq kéiyе.” tэта yeráwáqá tirááe. ⁵ miráimanibo Póro wemá maamin-íráákábáyáámmá iranóbáq awéqtáma keyuwena paá máqe-uraiye. ⁶ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá Póromma awé umá karákéta iqtoráinana wemá puíniye tэта temmá Póroni aneqá móra-yataaqa íma abarokáq kéiqtaba yeráwáqá tэта “maamin-náqá wemá maníkóe.” tэта yúyánámmá ítaraae.

⁷ min-áúkápáqá mórama maramá wáqe-uraitana mi-máraráqá yabíkái-naqa áwîqa Púbiria wemá keqtaámá mamá íraqôniq umátíkáitaqtaa ketáámá kaumo-yúpáámá wení-naupaqa máqe-uraunatae. ⁸ ánibo Púbiriamma aboámá anókarima kokoq-kárimá mayéna waguráitana Póro wemá min-nákóní naaúpaqa uténa min-nákóní aneqá ayáamma aráápare nunamummá kέtitana min-nákómá atóbaraiye. ⁹ Póro wemá mirá kέitata mi-márúkákémmá netuqyaammá karíwáyúkámá yeráwáqá keyewana Póro wemá mamá atóbamayikaraiye. ¹⁰ miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá keqtaámá íraqôniq umá tíwáqnaa kέetata ánibo yaímma-yataaqa keqtaá kέtimetata tíwáqnaa umá móma únópí-káárébi tiyúkataae.

Póroma Arómuq yayamá iráíye.

¹¹ ánibo mi-márúkáq ketáámá kaumo-wíyómmá maéqtaa anaaékaq ketáámá maréqtaa morama únópí-káárémá Érékánara-marabakemma anón-uwaama yóráitana mi-márúkáq ya máqe uráikaarebiqtaa uyáqtama uráunatae. miráitana únópí-káárégóní aikaqá Tútie téta yeráwáqtí maníkóní ábárawaao-aanikoratati yimammá tarôq umákáawana wáqe-uraiye. ¹² ánibo ketáámá min-únópí-káárébí maréqtaa Tírakuti-marukaq yayamá iréqtaa mi-márúkáqá kaumo-yúpáámá máqe-uraunatae. ¹³ miráitaqtaa mi-márúkákémmá ketáámá min-únópí-káárébí maréqtaa Arégiuma-marukaq yaútúma yayamá iréqtaa mikákémmá anón-uwaama yóráitaqtaa maréqtaa Putióribaq anó-marukaq ko yamá uráunatae. ¹⁴ ánibo mi-márúkáqá yaímma Káríqton-anna-wayukama kéyimonanata yemá keqtáá yáqtóráawata abapaké kaayaq-yúpáámá yeráwáqtê maéqtaa Arómuq uráunatae. ¹⁵ ánibo Arómuq yaímma ketíbâqawaayutaama Ítun-aama kéitaa-kayukama yeráwáqá itáamma keqtááyábámá kéye téta kétewata yemá máqtemma maréta mi-márúkáq áwîqa kaumo-áúwái-náúpáqá mááketi-marukaraq wenáwîqa Áápiatibaq iréta keqtáámá aapaq ya kétimonaawaqtaa Póro wemá yemmá kéyimonena wemá Áánûqtumma amuqá marakéna akoqnááma matáíye.

Póroma Arómuq Áánûqtuni watáama tiráíye.

¹⁶ ánibo ketááma Arómuq yayamá kéyunanata kámááni-nakoma Póroqtaba wenamáa móra-naupaq máinana móra i-nákómá wekáqá yabíkáíye.

17 ániibo kaumo-yúpáámá káyataitana Póro wemá Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkámá yááyaitata yemá máqtemma ya áíkutaawana wemá maará téna tiráiyee: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro. kemá íma táí-aaimmá tarôq kéeq Ítiráaeo-wayukama ketáái títaubikon-aaimma mamá táíqá íma uráunamanibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Yérútáarebaqa kemmá ánnáma umátiketa Arómani-wayukati iyáápi kemmá tíkaraae. 18 miráitata Arómani-wayukama yeráwáqá aamá ítama yaíkaamanibo kemá móra-yataaqa tarôq kéeq puyónúnna-aaimma íma tarôq uráunata yemá kemmá tiyuwánéta urááe. 19 miráimanibo Ítiráaeo-wayukama yemá ímiye téta maamin-áímmá arátéwaq óqa kemá aamá ténúnna-aimma íma wáqe-uraiye. miráitaq kemá anó-kamaani-wayukama yááyaanata yeráwáqá ketáama ítama yaínánóe. téq kemá tiráunamanibo ketí-wayukama yeráwáqá móra-yataaqtaba aabimmá íma mayikánúne. 20 ániibo kemá maamin-áiqtábá keráwáqá tááyama kétimatumune. miráitaq Ítiráaeo-wayukama keráwáqá kéiteq awé uráa-qtataaqtaba kemá itáíq-itaiq kéeq awé uráune. miráitana minnáyaba maamin-ánnágómá kemmá yáqtoqma akoqnáá kéiyee.” téna Póroma tiráiyee. 21 ániibo yemá tirááe: “Ítiráaeo-wayukabikemma móra-nakoma ení watáama íma aúbabimma agamá timá-timenata ániibo móra ketíbâqawaayutaama iréta ení watáama íma téta emmá íma timá táwîq urááe. 22 miráitaqtaa ketáámá enóyaupiken-aimma itánáqtaa kéune. ániibo ketáámá itáunataama máqte-kayukama yemá uyátárai-nakoni aammá kéwaraa-kayukama keráwáqtábágáráq yatáqma-yataapi mááe.” téta tirááe.

23 ániibo Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkámá yeráwáqá mórama kanaamá maréta Ítiráaeo-wayukama yemá máqtemma aarawaamá Póroni márûpaq irááe. miráitana Póro wemá aabáyaanapike áaimma átarena énaikaqa wemá watáagon áaimma timá kétagená Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba Ítuqtabagaraq watáama tiráiyé. miráitana wemá Mótetini ámáan-aimma kétena yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá wannaabi agamakáan-aimma kítitana maamin-áikómá yeqtí yúyánámmá mamá íráqôniq kítitana yeráwáqá Ítuqtaba itáíq-itaiq ínoe. 24 miráitata yaímma-wayukama wenáama kéitaawata yaímma-wayukama wenáama íma ítama arútaraae. 25 miráitata yeráwáqá yenamáárîq óq-yuyanamma itéta kégowana Póro wemá áqnáabaqa maará téna tiráiyé: “Áánûqtuni Aokaq-Áágómá árain-aimma keráwáqá yúbikayukayaba téna Áánûqtuni amuné-náqá ketáái títaubikoma Ááítáiyani óyaukaq tiráine.

26 ‘emá maami-káyúkábí kéweaq maará téaq timáyimiyo.

keráwáqá aamá itánómanibo áaimma íma itánoe.

keráwáqá túramma aónainomanibo móra-yataaqa íaonainoe.

27 maami-káyúkátí íyakoma akoqnáá umáguraitataboata yaákoma aamá itaíyábá yíbôgaitata yemá yúramma karoparáe.

miráitana yúrakoma móra-yataaqa íkáonaitana yaákoma móra-yataaqtaba íkétaitataboata yúyánámmá íkéitaae.

yemá ketôpaqa íma ko yáútúmeta mamá íráqôniq umá tikaao téta íkéye.’

téna agamatán-áúbábí Áítáiyama tiráine. ²⁸ Ítiráeowayukama yúbi máin-aiiqtaba maami íráqô-mayaima Áánûqtuma keqtáá yauwéqma tiwiránî-kataama minná Áánûqtu wemá káqon-anna-wayukabi yúwáitana kéwiye. áníbo ketáámá maamin-áímmá timá-yimenatataa yemá itánoe. ²⁹ Póro wemá mirá téna kítitata Ítiráeowayukama yeráwáqá yenamáárîq aamá téite urááe.

³⁰ áníbo Póroma mi-márúkq máena kaayaq-kárítímáátígóní arupimmá móra naammá meyanîq uréna yaímma-wayukama wení-naupaq kéyewanama wemá mamá íráqôniq umáyikaraiye.

³¹ miráitana wemá akoqnáá umá Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba watáama kétena uyátárainaga Ítu Káríqtoma watáama máqte-kayukama timá yímikaiye. miráitana wemá maamin-áímmá waayúkama abarokáq akoqnáá umá timá-yimiyabama móra-nakoma aammá íma aúnakaraiye.

áugen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

0cfeeb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84